

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİMDALI
TEFSİR BİLİM DALI

GÜNÜMÜZ HADİS KARŞITLARININ
KUR'AN'A YAKLAŞIM TARZI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. H. Mehmet SOYSALDI

HAZIRLAYAN
Abdulkerim YİĞİT

ELAZIĞ-2018

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİMDALI
TEFSİR BİLİM DALI

GÜNÜMÜZ HADİS KARŞITLARININ KUR'AN'A
YAKLAŞIM TARZI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. H. Mehmet SOYSALDI

HAZIRLAYAN
Abdulkerim YİĞİT

Jürimiz, 27/08/2018 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda bu yüksek lisans tezini oy birliği/oy çokluğu ile başarılı bulmuştur.

Jüri Üyeleri:

1. Prof. Dr. H.Mehmet SOYSALDI (Danışman)
2. Dr. Öğr. Üyesi Ekrem YÜCEL
3. Dr. Öğr. Üyesi Mehmet KILIÇARSLAN

Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun tarih vesayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof.Dr. Ömer Osman UMAR
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET**Yüksek Lisans Tezi****Günümüz Hadis Karşıtlarının Kur'an'a Yaklaşım Tarzları****Abdulkerim YİĞİT****Fırat Üniversitesi****Sosyal Bilimler Enstitüsü****Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı****Tefsir Bilim Dalı****Elazığ – 2018, Sayfa: X + 93**

İslam dininin ana kaynaklarının ne olduğu son derece önemlidir. Müslümanlar dinlerini elbette sorgulayabilirler. Ancak sorgularlarken dinin nelerden ibaret olduğunu bilmeleri gerekir. Din âlimlerinin Müslümanlara şu haramdır ve bu da helaldir dediklerinde, bir Müslüman şunun haram olmasının sebebi nedir? ve bunun da helal olmasının sebebi nedir? diye sorma hakkına sahiptir. Âlimin ise dinin kaynaklarından haramlık ve helallik için var olan delilleri sunması gerekmektedir. Ancak sorun, dinin kaynağının ne olduğudur. İslam âleminde genel kabul dinin kaynağının Kur'an ve Sünnet olduğudur. Ancak dinin kaynağının sadece Kur'an olması gerektiğini, Sünnetin korunmadığını, dolayısıyla sağlam bir bilgi vermediğini, o sözlerin Peygamber (s.a.v)'e ait olup olmadığının bilinmediğini iddia edenler de bulunmaktadır. Bununla beraber bu sözlerin yani hadislerin hem Kur'an'la çeliştiğini hem de kendi aralarında çelişik olduklarını iddia etmektedirler. Bu iddialarının doğru olması halinde mevcut din geleneğinin tamamen yıkılacağı ve bindörtüyük yıllık dinin tamamen değişeceğini ve yepyeni bir İslam dininin oluşacağı bir gerçektir. Çünkü İslam tarihinin hiçbir döneminde Sünnet'siz bir din algısının olmadığını görmekteyiz. Gerek sahabeler, gerek tabiiler ve gerekse sonraki dönem Müslümanlarının hiçbirinin hadissiz, sünnetsiz bir din algısına sahip olduklarını görememekteyiz.

Bu çalışmada hadis karşıtı olan bu kesimlerin bu iddialarını nasıl savduklarını Kur'an'dan nasıl delil getirdiklerini, hadisleri nasıl gördüklerini, Kur'an ayetlerine ve

hadislere nasıl mana verdiklerini, oluşturdukları yeni din anlayışının nasıl bir anlayış olduğunu ve bu anlayışın nasıl sonuçlar doğurabileceğini araştırdık. Gerçeklerle örtüşmeyen iddialarının ne seviyede olduğunu, bu iddialarında tutarlı olup olmadıklarını, bu fikirleri savunmalarının sebebinin neler olabileceğini gözlemlemeye çalıştık. Aynı zamanda dinde oluşturacağı yıkımı, Kur'an'ın da nasıl itibarsızlaştırıldığını gözlemlemeye çalıştık ve hadis karşıtlığının geleneksel İslamî yaşamın reddi olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Çünkü çalışmamız neticesinde hadis karşıtlarının, hadisleri reddetmekle birlikte Kur'an ayetlerini de keyfi yorumlarla ve keyfi seçimlerle çarpıttıkları sonucuna vardık.

Anahtar Kelimeler: Hadis, Kur'an, Rivayet, Sünnet.

ABSTRACT**Master Thesis****Approaches to the Qur'an in Contemporary Hadith Insurgents****Abdulkerim YİĞİT****Fırat University****Social Sciences Institute****Department of Basic Islamic Sciences****Department of Tafsir Science****Elazığ – 2018; Page: X+93**

It is important that what is the main sources of Islam. Muslims of course can criticise their religion but when you questioning, you need to know what religion is all about. When religion scholars talk about halal and harams Muslim can ask why it is halal or haram. Scholar of course must present the evidence from the sources of religion. But main problem is what sources of religion is. In Islamic world general acceptance is that the sources of Islam are Quran and sunnah. However it is claimed that the source of religion must be only Quran because hadiths have not protected and they do not give solid information and it is not known whether these words are belong to Prophet or not. It is also claimed that hadiths in conflict both with Quran and each other. If these claims are true, it is reality that the tradition of religion will be demolished and the annual religion will be completely changed and a new Islam will be emerged. Because there is no such approach in Islamic history. There is no Sahaby or Tabi'n having such approaches as without sunnah.

In this study we studied that how hadith disbelievers explain their claims and how they show evidence from Quran, what they think about hadiths, how they deal with the Quran verses and hadith, what religion they constitute is a religion and what can happen. We have tried to observe whether the claims that do not coincide with reality are in the level, whether they are sincere in their claims or whether it is ignorance or bad faith because of defending these ideas. At the same time, we have observed how

destabilized the destruction of the Qur'an and the denial of the Islamic life is not the denial of hadiths. Because at the end of study we observed that they denies the hadiths as well as how they can distort the Qur'anic verses with arbitrary interpretations and arbitrary.

Keywords: Hadith, Qur'an, Rumor, Sunnah.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	II
ABSTRACT.....	V
İÇİNDEKİLER.....	VII
ÖNSÖZ	IX
KISALTMALAR	X
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KUR'AN HADİS İLİŞKİSİ	6
1.1. Hadisin Tanımı ve Özellikleri.....	6
1.2. Hadisin Kur'an'daki Yeri ve Önemi.....	9
1.3. Hadisin Dindeki Yeri ve Önemi.....	19
1.4. Hadis Karşıtlılığının Kısa Tarihi.....	22

İKİNCİ BÖLÜM

2. GÜNÜMÜZ HADİS KARŞITLARININ KUR'AN'A YAKLAŞIM TARZI	25
2.1. Hadis Karşıtlarının Hadise Bakış Açısı.....	25
2.1.1. Hadisler Yazılmamıştır.....	25
2.1.2. Hadislerin Sayısı Çok Fazladır.....	26
2.1.3. Hadis Nakil Zincirine Güvenilemez.....	27
2.1.4. Hadisler Allah'ın Hükmüne Ortak Koşmaktır.....	28
2.1.5. Hadisler Emevi ve Abbasi Uydurmalarıdır.....	29
2.1.6. Hadisler Çeşitli Sebepler İçin Uydurulmuşlardır.....	31
2.1.7. Hadisler Dine İlave Demektir.....	32
2.1.8. Hadisler Birbirleriyle ve Kur'an'la Çelişmektedir.....	33
2.2. Hadis Karşıtlarının Kur'an'a Bakış Açısı.....	33
2.2.1. Kur'an Yazılmış ve Korunmuştur.....	34
2.2.2. Dinin Kaynağı Sadece Kur'an'dır.....	35
2.2.3. Kur'an Akılla Çelişmez.....	38
2.2.4. Kur'an Kendini Açıklamaktadır.....	40
2.2.5. Kur'an'da Her Ayrıntı Mevcuttur.....	46
2.2.6. Kur'an'da Nesh, Nasih, Mensuh Yoktur.....	47
2.2.7. Kur'an'da Olmayan Herşey Din Dışıdır.....	62

2.3. Hadis Karşıtlarının Kur'an Ayetlerini Yorumlama Tarzı	64
2.4. Günümüz Hadis Karşıtlarının Çelişkileri.....	79
2.4.1. Hadis Karşıtlarının Kendi İlkeleri İle Çelişkileri	79
2.4.2 Hadis Karşıtlılığının Kur'an'da ve Dinde Oluşturabileceği Yıkımlar.....	80
DEĞERLENDİRME	84
SONUÇ	86
BİBLİYOGRAFYA	88
EKLER	92
Ek 1. Orijinallik Raporu	92
ÖZGEÇMİŞ	93

ÖNSÖZ

Araştırmamızda hadis karşıtlığının ne olduğu, ilk olarak ne zaman ortaya çıktığı, hadisleri nasıl reddettikleri, reddederken izledikleri yöntemler, sundukları deliller, Kur'an'a yaklaşım tarzları, Kur'an'ı anlama şekilleri, hüküm çıkarma şekilleri ve tüm bunları yaparken düştükleri çelişkiler incelenmiştir. Aynı zamanda bu iddiaları nasıl savundukları ve bu savunma şekillerinin dinde nasıl sonuçlara sebebiyet verebileceği incelenmiştir.

Araştırmamızda aynı zamanda bir Müslüman için dönüm noktası olabilecek meseleler de incelenmiştir. Çünkü hadis karşıtlığı demek bin dörtyüz yıllık geleneğin ve birikimin reddedilmesi ve değersiz görülmesi demektir. Çünkü bindörtyüz yıllık İslam geleneği hadislerle dayanmaktadır. Bildiğimiz dinin tamamen reddedilmesi yepyeni bir dinin ortaya çıkmasıdır. Araştırmamızda son zamanlarda çok güncel olan bu önemli konu incelenerek toplumda ihtiyaç duyulan, merak edilen bazı meselelerin çözümlenmesine yardımcı olmaya çalışılmıştır.

Araştırmamız bir giriş, iki bölüm, sonuç ve bibliyografyadan oluşmaktadır. Girişte araştırmanın konusu ve önemi, araştırmanın amacı ve araştırmanın metodu üzerinde durulmuştur. Birinci bölümde hadis ve hadis karşıtları hakkında genel bilgiler verilerek açıklanmaya çalışılmıştır. İkinci bölümde ise hadis karşıtlarının hadise ve Kur'an'a bakış açıları tespit edilerek delilleri zikredilmiş, düştükleri hatalar tespit edilmeye çalışılmış ve bunlara örnekler verilmiştir.

Tez boyunca kullandığımız ayet mealleri ise “*Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir*” adlı kitaptan alınmıştır.

Bu çalışmamızda yönlendimeleriyle, anlayışlı ve mütevazı tavrıyla son derece kendisinden istifade ettiğim, ilmi birikiminden faydalandığım değerli danışman hocam Prof. Dr. H. Mehmet SOYSALDI'ya şükranlarımı sunarım.

KISALTMALAR

a.g.e.	: adı geçen eser
A.Ü.İ.F.Y	: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları
çev.	: Çeviren
DİA	: Diyanet İslam Ansiklopedisi
H.z.	: Hazreti
İFAV	: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları
Kurav	: Kur'an Araştırmaları Vakfı
S	: Sayı
(s.a.v)	: Sallallahu Aleyhi Vesellem
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
trs.	: Tarihsiz
vd.	: ve diğerleri
vs.	: ve saire
Yay.	: Yayınları, Yayınevi

GİRİŞ

1. Araştırmanın Konusu

Hadis karşıtlığı son zamanlarda çok güncel olan önemli bir konudur. Bu akım mensupları zahiren akla ve mantığa uygun açıklamalar yaparak insanları etkilemektedirler. Araştırmamız hadislerin ne olduğu, dindeki değerini ve önemi konularını içermektedir. Aynı zamanda hadis karşıtlığının tarihçesi ve çıkış sebepleri de açıklanmaya çalışılmıştır. Araştırmamda hadis karşıtlarının iddiaları, hadislere yaklaşım tarzları, Kur'an'a yaklaşım tarzları ve delilleri, bu delillendirmeleri esnasında düştükleri çelişkiler ve hatalar açıklanmak suretiyle hadis karşıtlığının açabileceği yeni problemlere de yer verilmiştir.

2. Araştırmanın Önemi

Allah Teâla, dileyseydi insanlara mesajlarını sadece meleklerle göndermekle yetinebilirdi. Ancak Yüce Allah, mesajlarını insanlar içerisinde seçtiği peygamberler vasıtasıyla göndermeyi murad etmiştir. Elbette bunun birçok hikmeti vardır. Bu hikmetlerden biri de peygamberlerin getirdikleri mesajlardan kendilerinin de sorumlu olmaları, dini kuralları bizzat hayatlarında tatbik ederek insanlara rehberlik etmeleri ve onlara örnek model olmalarıdır. Şayet peygamberler insan değil de melek olsalardı, o zaman insanlar, “ya rabbi bu gönderdiğin elçiler melektir. Bizler ise insanız, onların güç yetilerine bizler sahip değiliz” diyebilirdik. Ancak kendi cinslerinden olan kendileri gibi acıkan, hastalanan, yaşlanan, yorulan ve Allah'tan korkan, Allah'ı seven ve tüm gücüyle dini yaşamaya gayret eden insanların Allah'ın elçisi olması, tüm itirazların önünü kapatmıştır. Allah Teâla, genel olarak diğer insanlara verdiği bela ve musibetleri onlara da vermiştir. Hatta onlar, diğer insanların başına gelen bela ve musibetlerin daha şiddetlileriyle imtihan edilmişlerdir. Böylece bir mümin bir belayla karşılaşınca nasıl davranması gerektiğini onlardan öğrenmiştir. Aynı şekilde diğer insanlara verdiği nimetlerden onlara da vermiştir. Bazen de diğer insanlara verilenin kat kat fazlası onlara verilmiştir. Böylece bir müminin nimetler içindeyken nasıl davranması gerektiği kendilerine bildirilmiştir. Yani insanın her hali için kendilerine örneklik edecek peygamber halleri varolmuştur.

Peygamberler bu görevlerini yapmış ve dünya hayatındaki vazifelerini tamamlamışlardır. Ancak getirdikleri şeriatlar, sünnetler, bıraktıkları hükümler bir süre

sonra etkisini kaybetmeye, tahrif edilmeye başlanmıştır. Nitekim Kur'an öncesi indirilmiş olan Tevrat, Zebur, İncil ve önceki sahifelerin hiçbirinin tahriften kurtulamadığını görmekteyiz. Önceki peygamberlere verilen sahifelerden hiçbir eser olmamasına rağmen Tevrat, Zebur ve İncil ise tahrif edilmiş şekliyle günümüze ulaşabilmiştir. Kaynağı tahrif edilmiş dinlere tabi olmak tutarlı bir davranış olamaz. İşte bu tahrif edilen kitaplardan sonra Yüce Allah, yeni bir kitap ve yeni bir dini son peygamber Hz. Muhammed (s.a.v)'le göndermiştir.

Allah Teâla, bizlere son din olarak İslamı, son kitap olarak Kur'an-ı Kerim'i, son Peygamber olarak da Hz. Muhammed (s.a.v)'i seçmiştir. O halde son din olan İslam'ın öncekilerin aksine tahriften korunmuş olması gerekir. Çünkü ondan sonra yeni bir din gelmeyecektir. İslam dininin kitabı olan Kur'an'ın da tahriften korunmuş olması gerekir. Çünkü ondan sonra başka bir kitap gelmeyecektir. Aynı şekilde Hz. Muhammed (s.a.v)'in bizim için gösterdiği örneğin de korunmuş olması gerekmektedir. Çünkü ondan sonra başka bir peygamber de gelmeyecektir.

İslam dininin kaynakları kıyamete kadar geçerliliğini sürdürecektir ve insanların ihtiyacını karşılayacak bir şekilde olmak zorundadır. Nitekim Kur'an ve Hadislerde dinin tüm ilkelerinin ayrıntılı olarak mevcut olduğunu görmekteyiz. Bir ibadet emredilip, mahiyeti belirsiz bir halde elbette bırakılamaz. Bir farz konulup mahiyeti belirsiz bırakılamaz. Aksi halde İslam dini, soyut, nasıl uygulanılacağı bilinmeyen bir bilinmezlikler dinine dönüşecektir. Allah Teâla, Kur'an-ı Kerim'de birçok ayette Peygamber (s.a.v)'e tabi olmayı emretmektedir.¹ Ayrıca Kur'an'da Peygamber (s.a.v)'de en güzel örneklik vardır² ve anlaşmazlıklarınızı Allah'a ve resulüne götürün denmektedir.³ İslam dini evrensel bir din olduğundan bu hükümlerin sadece Hz. Muhammed'in yaşadığı dönemi kastetmesi mümkün değildir. Allah'a tabi olmanın yolu Kur'an'a tabi olmaktır. Peygamber (s.a.v)'e tabi olmanın yolu da sünnetine tabi olmaktır. Hem Kur'an'da Allah'ın Peygamber (s.a.v)'e verdiği görevler bulunmaktadır. Bu görevlerden biri de Kur'an'ı açıklamasıdır. Peygamber (s.a.v)'in Kur'an'ı sadece yaşadığı döneme açıklamış olması elbette düşünülemez. Çünkü Hz. Muhammed (s.a.v) son peygamberdir. Görevlerini kıyamete kadar yerine getirmesi gerekir. Öyleyse Peygamber (s.a.v)'in sünneti de olmalı ve kıyamete kadar sürmelidir. Aksi takdirde Peygamber (s.a.v)'in görevi sadece kendi yaşadığı dönemde yerine gelmiş olup şu anda

¹ Soysaldı, Mehmet, *Kur'an-ı Kerim'e Göre Hz. Muhammed (s.a.v)*, 2.baskı, İstanbul, 2017, 84.

² Ahzab, 33/21.

³ Nisa, 4/59.

görevi eksik kalmış olacaktır. O zaman da Allah'ın yeni bir peygamber göndermesi gerekir. Çünkü insanlık tarihi boyunca durum hep böyle olmuştur. Getirdiği şeriatın hükmü biten her peygamberden sonra yeni bir peygamber gelmiştir.

Kur'an-ı Kerim tek seferde değil de toplamda yirmiüç yılda peyderpey inmiştir. Bunun en önemli sebebi inen herbir ayetin hangi bağlamda indiğinin bilinmesi ve ilahi muradın dışına çıkılmamasının istenmesidir. Kur'an'ın indiği bu konu ve bağlamların bilinmesi Peygamber (s.a.v) döneminde bile dinin anlaşılmasında zorunluluk bildiriyorken, hem yaşayış hem de zaman olarak Peygamber (s.a.v)'den bu kadar uzaklaşmış toplumlar için nasıl gereksiz olabilir ki? Bu bağlam ve konuları oluşturan bilgiler sebebi nüzul hadisleridir. Ayetleri bu hadislerden kopardığımızda tarihte olduğu gibi mesela Hz. Ali'yi şehit eden Hariciler gibi veya son zamanlarda İslam âleminde ortaya çıkan ve dine zarar veren İşid tarzı örgütler gibi olabiliriz. Çünkü bu gruplar ayetlerin sadece zahiri manasına bakıp bağlamına bakmadan ilahi muradın dışında ve şiddet içeren hükümler üretebiliyorlar. Nitekim Hariciler **ان الحكم الا لله** “inil hükmü illa lillah” “Hüküm ancak Allah'a aittir.” diyerek Hz. Ali'nin barış için araya koyduğu hakemlik meselesinin şirk olduğunu ve hem Ali'nin hem de Muaviye'nin öldürülmesi gerektiğine inandılar. Oysa ayetin bağlamını dikkate alsalar, Hz. Muhammed'in sünnetine riayet etseler, Peygamber (s.a.v)'in hakemlik meselelerini dikkate alsalar böyle bir hüküm veremezler. Aynı şekilde İşid gibi gruplar biraz olsun Peygamber (s.a.v)'in sünnetine tabi olsalar onun kadınları, çocukları öldürmediğini, kimseyi yakmadığını, hep bağışlayıcı olduğunu, Kur'an'daki savaş ayetlerinin bağlamının bambaşka olduğunu da dikkate alıp bu hatalara da düşmeyeceklerdi. Ancak tıpkı hadis karşıtlarının da yaptığı gibi bunlar sadece işlerine gelen bilgiyi, istedikleri kadar tahrif ederek aldıklarından her ayetin hükmünü de diledikleri gibi yorumlamaktadırlar.

Kur'an'ın lafzı sahabeler tarafından korunmuştur. Ancak lafzın korunup, mananın tahrif edildiği bir kitaba korunmuş bir kitab denilemez. Çünkü lafzını mana olarak istedikleri yere çekebiliyorsa birileri, kitabın asıl maksadı olan mana ve hükümlerin korunmadığı anlamına gelir ki o zaman lafız da bir şey ifade etmez. İşte bu araştırmamızda hadis karşıtı bir tutum ile Kur'an'daki manaların nasıl her türlü tahrifata açık ve korunmasız kaldığını göstermeye çalışacağız. Allah ben bu kitabı koruyacağım dediği zaman⁴ aynı anda Peygamber (s.a.v)'e de onu açıklaması görevini vermişti.⁵

⁴ Hicr, 15/9.

Öyleyse Kur'an'ın lafzını Allah Teâla, Peygamber (s.a.v) vasıtasıyla sahabilerin yazması ve toplamasıyla koruduğu gibi, manasını da korumuş olması gerekir. İşte Allah Kur'an'ın manasını da Peygamber (s.a.v)'in hadisleri vasıtasıyla korumuştur. Yani hadisler olmazsa Kur'an korumasız kalır ve isteyen istediği manayı verir. Bu da Kur'an'ın tahrifi demektir. Manayı tahrif ile aslı tahrif arasında bir fark yoktur. Oysa İslam dinini diğer dinlerden ayıran en önemli özellik kutsal kitabının her türlü tahriften korunmuş olmasıdır. Aksi halde yeni bir dinin gelmesi gerekirdi ki bu da Allah'ın vaadi ile imkânsızlaşmıştır. Hadislerin sonradan uydurulmuş olduğunu iddia etmek dinin korunmadığını iddia etmekle ve dolayısıyla yeni bir dinin ve yeni bir peygamberin gerekliliğini ifade etmekle eş anlamlıdır.

Hadis karşıtları ise Hz. Muhammed (s.a.v) döneminden hemen sonraki dönemden itibaren dinin yanlış anlaşıldığını, sürekli sonradan uydurulmuş haberlerle yaşandığını, Kur'an'ın doğru anlaşılmadığını, Hadislerin Kur'an'a eş koşulmasıyla uydurulmuş bir Kur'an anlayışının Müslümanlar içinde hâkim olduğunu iddia etmektedirler. Yani onlara göre Kur'an yaklaşık bindörtü yüz yıldır manen tahrif edilmiştir. Ancak manası yaklaşık bindörtü yüz yıldır tahrif edilmiş ise bu Kur'an korunmamıştır. Lafız mana içindir. O zamanda insanlar neden Allah bunca yıl boyunca dininin yanlış anlaşılabilceği tarzda bir Kur'an indirdi diye sorabilir. Bunca yıllık mana tahrifi varsa o korunan lafızların bunca yıldır işe yaramadığı söylenilebilir. Oysa hakikat tam tersidir. Bu zamanda hadis karşıtlarının bu tutumları Kur'an'ı manen tahrife açık bir hale getirmektedir. Çalışmamız hadis karşıtlarının Kur'an'a yaklaşım tarzlarının zikrettiğimiz bu yanlışlara yol açtığını göstermesi açısından önem arz etmektedir. Dinin yanlış anlaşılmasına ve yanlış yaşanılmasına yol açabileceğini düşündüğümüz bu yaklaşımın daha iyi tanınması için ayetleri yorumlama tarzlarının bilinmesi ve incelenmesi gerekir.

3. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmamızda bahsedeceğimiz ayet yorumlarının nasıl oluşturulduğu, doğru bilgilerin nasıl çarpıtılmaya çalışıldığı, nihayetinde Kur'an'ın nasıl bir hale getirilmek istendiği, bu yaklaşım tarzının aslının nereden çıktığını gözler önüne sermeyi amaçladık. Aynı zamanda ayetlerin asıl maksadının neler olduğunu delilleri ile yazmaya çalışarak hadis karşıtlarının hatalarını göstermeye çalıştık. Aynı şekilde Kur'an'ın da bu

⁵ Nahl, 16/44.

yaklaşımları kesin bir dille nasıl reddettiğini, hadislerin gerekliliğini açık bir dille nasıl ifade ettiğini ve hadissiz İslam'ın Kur'an'a nasıl aykırı olduğunun görülmesini hedefledik. Hadis karşıtlığının oluşturduğu din anlayışının tutarsızlıklarını, belirsizliklerini ve dini nasıl soyutladıklarını göstermeyi amaçladık. Hadis karşıtlığı insanları yeni bir yol ayrımına sürüklemektedir. Bu yol ayrımı şöyledir. İlk günden beri lafzen ve manen korunmuş kitaba mı inanacağız yoksa yaklaşık bindörtü yüz yıldır tahrif edilmiş bir kitaba mı? Yaklaşık bindörtü yüz yıldır yanlış anlaşılmış olup daha yeni doğrusu bulunmak üzere olan dine mi inanacağız? Yoksa şimdiye kadar dinden çıkan azınlıklar haricinde hep doğru anlaşılmış bir dine mi? İşte bizim Kur'an'a yaklaşımımız ile hadis karşıtlarının Kur'an'a yaklaşım tarzları arasında bu kadar büyük farklar bulunmaktadır. Biz ilk çıktığı günden itibaren doğru anlaşılmış, her detayıyla kayda geçmiş, kitabının hem lafzı hem de manası korunmuş ve bu haliyle günümüzde iki milyara yakın insanın Müslüman olmasını sağlamış, adil medeniyetlerin kurulmasına ve zulüm medeniyetlerinin de yıkılmasına sebep olmuş, Hz. Muhammed (s.a.v)'in önderliğindeki dine inanıyoruz ve inanmalıyız. Araştırmamız tam da bu ayrımları göstermeyi amaçlamıştır. Çünkü hadis karşıtı Kur'an yaklaşımı bu ayrımları doğurmaktadır.

4. Araştırmanın Metodu

Bu çalışmamızda ilk olarak dinin kaynağının ne olduğu delilleri ile tespit edilmeye çalışılacaktır. Bu konuda Kur'an, Hadis, tefsir usulü, fıkıh usulü kaynaklarından, klasik ve modern tefsirlerden yararlanılacaktır. Sonra hadis karşıtlarının iddiaları başlıklar halinde verilecek ve bunu yaparken de Hadis karşıtı olduğu bilinen kişilerin kitaplarından ve makalelerinden yararlanılacaktır. Bu iddialarının delilleri bu başlıkların altında zikredilecektir. Bu delillerin çarpıtılıp, çarpıtılmadığı da yine aynı yerde tespit edilmeye çalışılacaktır. Delillerin güvenilir veya çarpık olduğunu belirlemede sarf, nahiv, tefsir ve lügat kaynaklarından faydalanılacaktır. Yine bu delillerde var olan mantık hataları ve kaynak göstermelerde alıntı bilgideki eksik veya eklemeler tespit edilmeye çalışılacaktır. Bununla beraber hadis karşıtlarının kullandıkları mantığın aynısı kullanılarak örnekler verilecek ve dinde çıkarabileceği sıkıntı ve sorunlara değinilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KUR'AN HADİS İLİŞKİSİ

1.1. Hadisin Tanımı ve Özellikleri

'Hadis' kelimesi, birçok anlam ifade etmektedir. Hadis eskinin zıddı demektir.¹ Herhangi bir haber veya kelimadan konuşulanların hepsine hadis denir. Hades kötü olan münker olan demektir. Uhduse ise komik ya da uyduruk sözleri ifade eder. Hadis kelimesi ile aynı kökten türeyen bazı fiiller ise haber vermek, konuşmak, tebliğ ve nakletmek anlamlarını ifade ederler.²

İstilahta ise hadis, Hz. Muhammed (s.a.v)'in söz, fiil ve takrirleri demektir.³ Bu anlamıyla sünnet ile eş anlamlıdır. Bazı âlimler ise hadis kelimesini maktu ve mevkuף haberlere şamil etmiştir. Bu anlamıyla da haber kelimesinin eş anlamlısı olmaktadır. Yalnız islam âleminde hadis denince akla ilk Hz. Muhammed'in sözleri gelmektedir. Bundan dolayıdır ki hadis rivayet edenlere muhaddis tarih veya kısas rivayet edenlere ise ahbari denir.⁴

Hadis ilminin konusu Peygamber (s.a.v)'in fiilleri, sözleri ve takrirleri açısından zatıdır. Faydası ise Peygamber (s.a.v)'den gelen rivayetleri hatadan korumaktır. Hadis ilminin gayesi ise her iki cihanın mutluluğudur. Bu ilim fazilet açısından en şerefli ilimdir. Çünkü bu ilimle Peygamber (s.a.v)'e tabi olmanın keyfiyeti tanınır. Bundan dolayıdır ki bu ilimle uğraşanlarda en büyük fazilet vardır.⁵

Hadis ilmi dört açıdan çeşitlenmiştir:

- 1- Kabul ve red açısından. Bu çeşit ikiye ayrılır: Makbul ve merdud.
- 2- İzafe kaynağı açısından. Bu çeşit üçe ayrılır: Merfu, mevkuף, maktu.
- 3- Ravinin tekliği veya çokluğu açısından. Bu çeşit beşe ayrılır: Garip, aziz, meşhur, müstefid, mütevatir.

¹ İbnu'l-Manzur, Ebü'l-Fazl Cemâlüddin Muhammed b. Mükerrrem, *Lisanu'l-Arab*, Daru's-Sadır, Beyrut, trs., II, 131.

² Dayyif, Şevki, vd., *El-Mu'cemu Vesit*, Mektebetu Şuruki'd-Devliyye, Kahire, 2004, 159-160.

³ Koçyiğit, Talat, *Hadis Usulü*, AÜİFY, Ankara, 1967, 15.

⁴ Koçyiğit, Talat, *Hadis Tarihi*, TDV Yay., Ankara, 2012, 10.

⁵ Siracuddin, Abdullah, *Şerhu'l-Menzumeti'l-Beykuniyye*, Daru'l-Felah, Halep, 2009, 7.

4- Senetlerinin sıfatları açısından. Bu çeşit içinde ali ve nazilinde bulunduğu birçok kısma ayrılır.⁶

Hadisler nitelikleri açısından orjinallik, süreklilik, bilinçlilik, olumluluk, örneklik, doğruluk, mutedillik ve kuralsallık özelliklerine sahip olmalıdır. Aksi halde sünnet kavramı olarak algılanamaz.⁷

İşte bu şekilde her bir hadis bu özelliklere sahip olup, saydığımız çeşitlerden birisine girmektedir. Hadislerin tamamı çeşitlendirilmiştir. Bu çeşitlendirme sırasında ihtilaflar elbette olmuştur. Ancak sonuç itibari ile ihtilaf olsa bile her bir hadis birçok kişi tarafından incelenip bir çeşitten sayılmıştır. Hatta öyle sınıflandırılmıştır ki hadis ilminde mahir olan bir kişiye herhangi bir hadisi okuduğunuzda onun derecesini tespit edebilmektedir. Ayrıca hem senedi hem de metni tenkit edilmiştir. Ravilerinin tamamı hafızaları ve adaletleri açısından tenkide tabi tutulmuştur. Tüm raviler tanınmakta ve özellikleri bilinmektedir. Bir senetteki herhangi bir ravi tanınmıyorsa veya hafızası veya adaletinde bir sorun varsa o hadis sahih kabul edilmemiştir. Aynı zamanda metin tenkidine de açık olan hadisler, saydığımız özelliklere ters düşüyorsa yine o hadisler sahih sayılmaz. Yani bize ulaşan tüm hadisler gerek ezberlenilerek gerekse önemli bir bölümü de yazılarak kayıt altına alınmıştır. Tabi ki hadislerin yazımı, hadislerin korunmasının tek yöntemi olmamakla beraber ilk dönemden itibaren asla ihmal de edilmemiştir. Sahabilerin bu yazım konusundaki şahsi çabaları tetkik edildiğinde henüz Peygamber (s.a.v) ve dört halifesi döneminde binlerce hadisin yazılmış olduğu görülür.⁸

Dünya tarihinde ne İslam dininden önce ne de sonra bu şekilde, ilk günden beri çeşitli şekillerle kayıt altına alınmış, hem metni hem de tüm ravileri ile ezberlenilmiş, önemli bir kısmı yazılmış, tüm çeşitleri ortaya koyulmuş, her açıdan tenkide tabi tutulmuş, zahiren çelişkili görünen tüm meselelerin üzerine cesurca gidilmiş, birçok eser yazılmış ikinci bir ilim yoktur.

Peygamber (s.a.v)'in sözlerinde, Kur'an'dan olmayan sözlerin yazılmasını yasakladığı hadisler elbette ki vardır.⁹ Aynı zamanda öyle sözler vardır ki, o sözleriyle ashabına yalnız hadislerin yazılmasına müsaade etmekle kalmamış, hatta yazılmasını

⁶ Siracuddin, a.g.e., 34, Tahhan, Mahmud, *Yeni Hadis Usulü*, Rağbet Yay., çev. Cemal Ağırman, İstanbul, 2010, 35, 48, 203.

⁷ Görmez, a.g.e., 14.

⁸ Osmanî, Muhammed Taki, *Sünnetin Değeri ve Bağlayıcılığı*, (çev. Mehmet Özşenel), İFAV, 2017, 95.

⁹ Müslim, Zühd, 72, 'Ebu Sa'idi'l-Hudri : 'Resulullah (s.a.v) buyurdu ki: 'Benden kur'an dışında bir şey yazmayın. Kim, Kur'an'ın dışında bir şey yazmış ise, onu imha etsin.', Tirmizî, İlim, 11, 'Ebû Saîd el Hudrî: 'Peygamber (s.a.v.)'den hadisleri yazmak hususunda izin istedik fakat bize izin verilmedi.'

emretmiştir.¹⁰ Görünüşte böyle birbirine zıt olan emirler ahabın zihinlerinde asla hayret uyandırmamıştır. Çünkü onlar söylenen her sözle ne kastedildiğini çok iyi biliyorlardı. Sonradan gelen bazı hadisçiler için bu sözler biraz şaşkınlığa sebep olmuş, bununla beraber herbiri kendisine kadar gelen bu sözlerin metinlerini biraraya toplamıştır. Daha sonraları lehte ve aleyhte birbirleriyle ilgisi olan bilgiler biraraya toplandığı zaman zeki ve anlayışlı beyinler Peygamber (s.a.v)'in maksadını keşfetmekte güçlük çekmemişlerdir.¹¹

İlk dönemde hadislerin yazılmasının nehyedilmesi, Müslümanların zihnini Kur'an'a sarfederek dinin usulünü ve şeriatın ahkâmını özümsemeleri ile sözlere ve fiillere mizan olacak bir fehme sahip olarak, Kur'an'ın hadislerle karışmasına engel olması içindir.¹² Hadislerin sahabe döneminde yazıldığına dair rivayetleri burada yazarsak, sadece o rivayetler bu tezimizden daha hacimli olacaktır. Peygamber (s.a.v)'in resmi yazışmaları ve antlaşmalarının döneminde yazıldığına şüphe yoktur. Aynı şekilde diplomatik mektuplar, sadakat hadisleri gibi hadislerde yazılmıştır. Bunların haricinde sahabelerden; Hz. Ebubekir, Hz. Ömer, Abdullah b. Amr ibnu'l-As, Cabir b. Abdullah, Ali b. Ebi Talib, Semure b. Cundeb, Ebu Hüreyre, Abdullah b. Abbas, Sa'd b. Ubade gibi sahabilerin kendilerine özel sahifeleri bulunduğu rivayet edilmiştir.¹³

Görüldüğü gibi hadislerin hatalı yazılma veya Kur'an'la karışma tehlikesi geçtikten sonra birçok kişi tarafından henüz sahabe döneminde hadisler yazılmıştır. Ebu Hüreyre'den rivayet edilen Hemmam İbni Münebbih'in sahifesi ise orjinal haliyle bu güne kadar Berlin Devlet Kütüphanesi'nde, bir nüshası da Şam'da Zahiriyeye Kütüphanesinde muhafaza edilmektedir.¹⁴ İşin daha ilginç ve etkileyici yönü ise

¹⁰ Buhârî, İlim, 39, 'Ebû Hüreyre: Yemen ehlinde biri geldi ve: 'Yâ Rasûlallah, bu söylediklerini benim için yaz dedi. Rasûlullah da: 'Ebû Fulân (yânî Ebû Şah) için yazınız' buyurdu.' Tirmizî, İlim, 12, 'Ebû Hüreyre; 'Ensâr'dan bir kişi Peygamber (s.a.v)'in yanında oturur, Peygamber (s.a.v)'den hadislerini dinler, hoşuna gider fakat ezberleyemezdi. Bu durumunu Peygamber (s.a.v)'e şikayet etti ve Ey Allah'ın Rasûlü!; Senden bir hadis işitiyorum hoşuma gidiyor fakat ezberleyemiyorum. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.): Sağ Elinin yardımına müracaat et buyurdu ve eliyle yazı yazmaya işaret etti', Ebu Davud, İlim, 3, 'Abdullah b. Ömer'den şöyle dediği rivayet olunmuştur: Ben, muhafaza etme düşüncesiyle Peygamber (s.a.v)'den duyduğum şeylerin hepsini yazıyordum. Kureyş'ten bazıları 'Peygamber (s.a.v) öfkeli halinde de sakın halinde de konuşan bir insan iken sen ondan her duyduğunu yazıyor musun?' diyerek beni bundan menettiler. Ben de yazmaktan vazgeçtim ve bu duruma Peygamber (s.a.v)'e anlattım ve Peygamber (s.a.v) parmağıyla ağzına işaret ederek; 'Sen yazmaya devam et, varlığım elinde olan Allah'a yemin olsun ki bundan haktan başkası çıkmaz' buyurdu.'

¹¹ Hamidullah, Muhammed, *Muhtasar Hadis Tarihi*, Beyan Yay., İstanbul, 2013, 44-45.

¹² Zeydan, Abdülkerim ve Davud Abdullah, Abdulkahhar, *Ulumu'l-Hadis*, Risaletu'n-Naşirun, Dimeşk, 2013, 75.

¹³ Koçyiğit, a.g.e., 32-67.

¹⁴ Hamidullah, a.g.e., 92-94.

Hemmam (ö. 58/677)'in eserini Buhârî (ö. 256/869)'ninki ve Müslim (ö. 261/875)'inki ile mukayese ettiğimiz zaman aralarındaki onca zaman farkına ve ravi nesillerine rağmen bu hadislerden hiçbirinin bir tek kelimesinin bile değişmemiş olduğudur. Bu inanılmaz titizlik ve doğruluk karşısında insanın hürmetle eğilmesi gerekiyor.¹⁵

Ömer b. Abdilaziz'in emriyle tabiun hadis tedvinini başlatmıştır. Önceden de sahabeler tarafından ezberlenen ve yazılan hadisler toplanmış hadislerin tedvini gerçekleştirilmiştir. Bu tedvini ilk gerçekleştiren İbni Şihab ez-Zühri'dir. Onun haricinde de Mekke'de İbnu Cüreyc, Medine'de Malik b. Enes, Basra'da Rabi b. Subayh, Kufe'de Süfyan es-Sevri, Şam'da el-Evzai, Yemen'de Ma'mer b. Râşid ve Horasan'da Abdullah b. Mübarek gibi nice âlimler bu çalışmalarını aktif olarak yapmış ve kendinden sonraki tasnif faaliyetlerine her türlü zemini hazırlamışlardır.¹⁶ Bir sonraki dönemde ise tasnif faaliyetleri başlamış ve günümüze kadar ulaşmış hadis kaynakları yazılmıştır. Bırakın Peygamber (s.a.v)'den üçyüz sene sonra yazılmasını, hadislerin önemli bir kısmı Peygamber (s.a.v)'in yaşadığı dönemden itibaren yazılmaya başlanmıştır hatta tabiun da tedvin etmiştir.

Yani Peygamber (s.a.v)'in sözleri ezberlenmiş, yazılmış, nakledilmiş, toplanmış, ayırt edilmiş, her yönüyle tartışmaya açılmış ve nihayetinde onlarla amel edilmiştir. Dünya tarihinde hiçbir ilim dalında ne böyle bir emek, ne de böyle bir örnek bulunmamaktadır.

1.2. Hadisin Kur'an'daki Yeri ve Önemi

Bu çalışmamızda hadisleri Sünnet ile eş anlamlı olarak kullanmaktayız. Çalışmamızın başında da belirttiğimiz gibi Hadis, Hz. Muhammed (s.a.v)'in söz, fiil ve takrirleri demektir. Bu anlamıyla sünnet ile eş anlamlıdır.

Kur'an'da hadis kelimesi toplamda yirmi üç ayette geçmektedir.

Bunlar:

1- *يَوْمَئِذٍ يَوْمَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَعَصُوا الرَّسُولَ لَوْ تَسَوَّى بِهِمُ الْأَرْضُ وَلَا يَكْتُمُونَ اللَّهَ حَدِيثًا*

“Küfür yoluna sapıp peygamberi dinlemeyenler o gün, Allah'tan hiçbir haberi gizleyemez hale düşerek yerin altında kaybolmayı temenni ederler.”¹⁷

2- *أَيُّنَ مَا تَكُونُوا يُدْرِكْكُمُ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنْتُمْ فِي بُرُوجٍ مُشِيدَةٍ وَإِنْ تُصِيبْهُمْ حَسَنَةٌ يَقُولُوا هَذِهِ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَإِنْ تُصِيبْهُمْ سَيِّئَةٌ يَقُولُوا هَذِهِ مِنْ عِنْدِكَ فَلَنْ تُغْنِيَ عَنْكَ الْكُفْرَ وَالشُّكْرَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ فَمَالِ هَؤُلَاءِ الْقَوْمِ لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ حَدِيثًا*

¹⁵ Hamidullah, a.g.e., 84.

¹⁶ Görmez, a.g.e., 59-62.

¹⁷ Nisa, 4/42.

“Nerede olursanız olun ölüm sizi yakalar; sarp ve sağlam kalelerde olsanız bile! Kendilerine bir iyilik dokunsa “Bu Allah’tan” derler, başlarına bir kötülük gelince de “Bu senden” derler. “Hepsi Allah’tandır” de. Ne oldu bu adamlara ki bir türlü sözü anlayamıyorlar!”¹⁸

3- اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لِيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ حَدِيثًا

“Allah ki, kendisinden başka tanrı yoktur elbette kıyamet günü hepinizi huzuruna toplayacaktır, bunda hiçbir kuşku yoktur. Sözce Allah’tan daha doğru kim vardır!”¹⁹

4- وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ أَنْ إِذَا سَمِعْتُمْ آيَاتِ اللَّهِ يُكْفَرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَأُ بِهَا فَلَا تَفْعَلُوا مَعَهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ إِذًا مِثْلَهُمْ إِنَّ اللَّهَ جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا

“O size kitapta şunu indirmiştir: Allah’ın âyetlerinin inkâr edildiğini yahut onların alaya alındığını işittiğiniz zaman, onlar başka bir söze geçmedikçe kendileriyle beraber oturmayın; aksi takdirde şüphesiz siz de onlar gibi olursunuz. Allah elbette münafıkların ve kâfirlerin tamamını cehennemde bir araya getirecektir.”²⁰

5- وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آيَاتِنَا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ وَإِمَّا يُنسِيَنَّكَ الشَّيْطَانُ فَلَا تَفْعَدْ بَعْدَ الذِّكْرِ مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

“Âyetlerimiz hakkında ileri geri konuşmaya dalanları gördüğünde, onlar başka bir söze geçinceye kadar kendilerinden uzak dur. Eğer şeytan sana unutturursa, hatırladıktan sonra artık o zalimler topluluğu ile oturma!”²¹

6- أَوَلَمْ يَنْظُرُوا فِي مَلَكُوتِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ وَإِنْ عَسَى أَنْ يَكُونَ قَدِ اقْتَرَبَ أَجَلُهُمْ فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ

“Göklerin ve yerin egemenliği üzerinde, Allah’ın yarattığı her bir nesne üzerinde ve kendi ecellerinin yaklaşmış olabileceği hususunda hiç kafa yormadılar mı? Ona değilse hangi söze inanacaklar?”²²

7- لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِأُولِي الْأَلْبَابِ مَا كَانَ حَدِيثًا يُفْتَرَى وَلَكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

“Andolsun onların kıssalarında akıl sahipleri için ibretler vardır. Kur’an, uydurulabilecek bir söz değildir; fakat o, kendinden öncekiler için onay, her şey için detaylı açıklama, iman eden toplum için bir rahmet ve bir hidayettir.”²³

¹⁸ Nisa, 4/78.

¹⁹ Nisa, 4/87.

²⁰ Nisa, 4/140.

²¹ En’am, 6/68.

²² A’raf, 7/185.

²³ Yusuf, 12/111.

8- فَلَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسَكَ عَلَى آثَارِهِمْ إِنْ لَمْ يُؤْمِنُوا بِهِدَا الْحَدِيثِ آسَفًا

“Durum böyleyken bu son kitaba inanmazlarsa arkalarından üzülererek neredeyse kendini helâk edeceksin!”²⁴

9- وَهَلْ أَتَيْكَ حَدِيثٌ مُوسَىٰ

“Mûsâ ile ilgili bilgi sana erişti mi?”²⁵

10- وَمِنَ النَّاسِ مَن يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَن سَبِيلِ اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّخِذَهَا هُزُوًا أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ

“İnsanlar arasında öyleleri vardır ki bilgisizlik yüzünden başkalarını Allah yolundan saptırmak ve o yolu eğlence vesilesi kılmak için eğlendirici sözleri alıp kullanırlar; işte bunları alçaltıcı bir azap bekliyor.”²⁶

11- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ النَّبِيِّ إِلَّا أَنْ يُؤْذَنَ لَكُمْ إِلَى طَعَامٍ غَيْرٍ نَاظِرِينَ إِنِّيهِ وَلَكِنْ إِذَا دُعِيتُمْ فَادْخُلُوا فَإِذَا طَعِمْتُمْ فَانْتَشِرُوا وَلَا مُسْتَأْنِسِينَ لِحَدِيثٍ إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ يُؤْذِي النَّبِيَّ فَيَسْتَحْيِي مِنْكُمْ وَاللَّهُ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَسْأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ وَمَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُؤْذُوا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا أَنْ تُنْكِرُوا آيَاتِهِ مِنْ بَعْدِهِ أَبَدًا إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمًا

“Ey iman edenler! Peygamberin evine size yemek için izin verilmediği vakit asla girmeyin, fakat çağrıldığınızda -erkenden gidip yemeğe hazırlanmasını beklemeksizin- girin, yemeğinizi yiyince hemen dağılın, söze dalıp oturmayın; bu davranışınız peygamberi rahatsız ediyor, size söylemeye çekiniyor, oysa Allah hak olanı açıklamaktan çekinmez. Peygamber hanımlarından bir şey istediğinizde, onlar perde arkasında iken isteyin; bu sizin kalplerinizin de onların kalplerinin de temiz kalması için en uygunudur. Resûlullah'ı üzmeye hakkınız yoktur, kendisinden sonra ebedî olarak eşleriyle de evlenemezsiniz, sizin bunu yapmanız Allah katında büyük bir günahtır.”²⁷

12- اللَّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابًا مُّتَشَابِهًا مَتَابِيًّا تَقْسَعُ مِنْهُ جُلُودُ الَّذِينَ يَخْسَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ ذَلِكِ اللَّهُ يَهْدِي بِهٖ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُضَلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ

“Allah, kendi içinde uyumlu, gerçekleri tekrar tekrar dile getiren bir kitap olarak sözlerin en güzelini indirdi. Rablerinden korkanların onun etkisiyle tüyleri ürperir, sonra yine Allah'ı anmaya yönelerek bedenleri ve kalpleri huzura kavuşur. İşte

²⁴ Kehf, 18/6.

²⁵ Taha, 20/9.

²⁶ Lokman, 31/6.

²⁷ Ahzab, 33/53.

bu kitap, Allah'ın bir rehberi olup dilediği kimseyi onunla doğruya yönlendirir; ama Allah kimi şaşırtırsa artık ona doğru yolu gösterecek yoktur."²⁸

13- تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ نَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَ اللَّهِ وَآيَاتِهِ يُؤْمِنُونَ

*"İşte şunlar, sana gerçekten okuduğumuz âyetlerdir. Allah'tan ve O'nun âyetlerinden sonra (buna değil de) hangi habere inanacaklar?"*²⁹

14- هَلْ أَتَيْكَ حَدِيثٌ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ الْمُكْرَمِينَ

*"İbrâhim'in değerli konuklarıyla ilgili kıssa sana ulaştı mı?"*³⁰

15- فَلْيَأْتُوا بِحَدِيثٍ مِثْلِهِ إِنْ كَانُوا صَادِقِينَ

*"Eğer doğru sözlü iseler onun benzeri bir söz getirsinler."*³¹

16- أَفَمِنْ هَذَا الْحَدِيثِ تَعْجَبُونَ

*"Yoksa bu haberi tuhaf mı buluyorsunuz?"*³²

17- أَفَبِهَذَا الْحَدِيثِ أَنْتُمْ مُدْهِنُونَ

*"Şimdi siz bu sözü mü küçümsüyorsunuz?"*³³

18- وَإِذْ أَسْرَأَ النَّبِيُّ إِلَى بَعْضِ أَرْوَاحِهِ حَدِيثًا فَلَمَّا نَبَّأَتْ بِهِ وَأَظْهَرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ عَرَفَ بَعْضَهُ وَأَعْرَضَ عَنْ

بَعْضٍ فَلَمَّا نَبَّأَهَا بِهِ قَالَتْ مَنْ أَنْبَأَكَ هَذَا قَالَ نَبَّأَنِيَ الْعَلِيمُ الْخَبِيرُ

"Hani peygamber, eşlerinden birine gizli bir şey söylemişti. Eşi bunu başkalarına aktarıp Allah da durumu peygambere açıklayınca peygamber bunun bir kısmını anlattı, bir kısmından vazgeçti. Eşine konuyu anlatınca o, "Bunu sana kim haber verdi?" diye sordu. "Her şeyi bilen, her şeyden haberdar olan Allah bana bildirdi" diye cevap verdi."³⁴

19- فَذَرْنِي وَمَنْ يُكَدِّبُ بِهِذَا الْحَدِيثِ سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ

*"Sen bu sözü yalan sayanı bana bırak! Biz onları, bilemeyecekleri bir şekilde yavaş yavaş azaba doğru çekeceğiz."*³⁵

20- فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ

*"Artık bundan (Kur'an'dan) sonra hangi söze inanacaklar?"*³⁶

21- هَلْ أَتَيْكَ حَدِيثٌ مُوسَى

²⁸ Zümer, 39/23.

²⁹ Câsiye, 45/6.

³⁰ Zâriyât, 51/24.

³¹ Tûr, 52/34.

³² Necm, 53/59.

³³ Vâkıa, 56/81.

³⁴ Tâhrim, 66/3.

³⁵ Kalem, 68/44.

³⁶ Mürselat, 77/50.

“Sana Mûsâ'nun haberi geldi mi?”³⁷

22- هَلْ أَتَيْكَ حَدِيثُ الْجُنُودِ

“Orduların haberleri, sana ulaştı mı?”³⁸

23- هَلْ أَتَيْكَ حَدِيثُ الْعَاشِيَةِ

“O kıyametin haberi sana geldi mi?”³⁹

İşte bu 23 ayette hadis kelimesi geçmektedir. Bu ayetlerde hadis, haber, söz, Kur'an, bilgi, konuşma ve kıssa anlamlarına gelmektedir. Hiçbirinde de aslından kopan bir mana içermez. Genel manası sözdür ve bu mana tüm ayetlere şamil gelmektedir. Yalnız dikkat çekici olan ise “Sana Mûsâ'nun haberi geldi mi?”, “Orduların haberleri, sana ulaştı mı?”, “O kıyametin haberi sana geldi mi?” gibi ayetler önceki peygamberler ve olaylardan bahsetmektedir. Kıyametin haberinde ise yine nakledilen bir bilgiden bahsedilmektedir. Yani Kur'an bir nevi önceki rivayetlere ve bilgilere önem vermiş ve onlardan bahsetmiştir. Bu kullanılış şekillerinin hiçbirinde bu hadislerden olumlu ya da olumsuz, bizim ıstılahen bahsettiğimiz hadisler kast edilmemektedir. Ancak hadis kelimesi Kur'an'da nakledilen söz anlamını sık sık almıştır.

Asıl önemli olan Kur'an'ın, hadislerin ikinci kaynak olduğuna dair bilgi verip vermemesidir. Yani Kur'an'da bazı ayetlerde hadislerle ittibayı gerektirecek ifadeler bulunmalıdır. Mademki bu hadisler bu kadar önemlidir, Kur'an'da hadislerle ittibayı gerektirecek ifadelerin bulunması gerekir. Aynen öyle de olmuştur. Kur'an'da bu konu hakkında birçok ayet mevcuttur. Bu ayetler kat'i suretle hadislerin varlığını gerektirmektedir.

Bu ayetler:

1- Peygamber (s.a.v)'e Tabi Olun

قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ
فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

“De ki: Ey insanlar! Gerçekten ben göklerin ve yerin sahibi olan Allah'ın hepinize gönderdiği elçisiyim. O'ndan başka tanrı yoktur. O hayat verir ve öldürür. Öyleyse Allah'a ve ümmî peygamber olan resulüne ki o Allah'a ve O'nun sözlerine inanır iman edin ve ona uyun ki doğru yolu bulasınız.”⁴⁰

³⁷ Naziât, 79/15.

³⁸ Burûc, 85/17.

³⁹ Gâşiye, 88/1.

⁴⁰ A'râf, 7/158.

Görüldüğü gibi yüce rabbimiz bu ayette Peygamber (s.a.v)'e iman etmenin yanısıra tabi olmayı da ayrıca emretmektedir. İttiba ve iman mana olarak aynı şeyi ifade etmediği gibi atf da genellikle müğayereti ifade etmektedir. Zaten mana olarak da apayrı iki kelimedir. İttiba bir şeyin arkasında olup onu talep etmek, imama ittiba onun yaptıklarını yapmak, Kur'an'a ve hadislerle ittiba içindekilerle amel etme, biri diğerinin borcuna ittiba oldu demek borcunu istedi manalarına gelmektedir.⁴¹ İman ise; iman etti ve emniyet sahibi oldu, ona güvendi, onu doğruladı anlamlarına gelmektedir.⁴² Sözlük açısından ittiba ile imanın ne kadar farklı anlamlara geldiği görülmektedir. Öyleyse Kur'an Peygamber (s.a.v)'e imanı emrettiği gibi ona tabi olmayı ve uymayı da emretmektedir. Bu hüküm ise Kur'an'da mutlak olarak geçmiş hiçbir istisna bulundurmamıştır. Bildiğimiz üzere Peygamber (s.a.v)'in yaptığı birçok şey vardır ki o şeyler Kur'an'da yoktur. Ancak ayet Peygamber (s.a.v)'e tabi olun diyor. Onun tüm durumlarına tabi olun diyor.⁴³ Öyleyse Kur'an'da olmayan ve yaptıkları şeyleri tespit edip onlara da tabi olmamız gerekmektedir. Örneğin zekât vermek gibi. Peygamber (s.a.v)'in maldan hangi oranla zekât alacağı Kur'an'da geçmez. Zekâtı verirken hadisler olmadan Peygamber (s.a.v)'e nasıl uyabiliriz ki? Peygamber (s.a.v)'e uyarak malımızın kaçta kaçını vereceğimizi hadisler olmadan nasıl bilebiliriz? Görüldüğü üzere bu ayet hadislerle amel etmenin gerekliliğini açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Kur'an'da da Peygamber (s.a.v)'e imandan çok itaatin geçiyor olması da ayrıca dikkat çekicidir. Daha birçok ayette Allah, Peygamber (s.a.v)'e ittibayı emretmektedir.

2- Peygamber (s.a.v)'de Güzel Bir Örneklik Vardır

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا

“İçinizden Allah'ın lutfuna ve âhiret gününe umut bağlayanlar, Allah'ı çokça ananlar için hiç şüphe yok ki, Resûlullah'ta güzel bir örneklik vardır.”⁴⁴

Bu ayet Müslümanlar için Peygamber (s.a.v)'de büyük bir örneklik olduğunu söylemektedir. İhlasta, cihatta, sabırda kendisine uyulması gereken en büyük örnektir. Bütün sözlerine, fiillerine ve hallerine uyulması gerekir. Çünkü o nefsinden konuşmaz. Sadece kendisine vahyedilenlerden konuşur.⁴⁵ Usuliler bu ayetten Peygamber (s.a.v)'in sünnetine ittiba olma gerekliliğinin anlaşıldığını söylemişlerdir. Peygamber (s.a.v)'e has kılındığına dair bir delil yoksa Peygamber (s.a.v)'in yaptığı herşeyden ümmeti de

⁴¹ Dayyif, a.g.e., 71.

⁴² Dayyif, a.g.e., 28.

⁴³ Et-Tillevî, Muhammed Bedreddin, *Ebdeu'l-Beyan*, Kahraman Yay., 2010, 351.

⁴⁴ Ahzâb, 33/21.

⁴⁵ Sabûnî, Muhammed Ali, *Safvetu't-Tefasir*, El-Mektebetu'l-Asriyye, Beyrut, 2014, II, 951.

sorumludur.⁴⁶ Allah onu örnek alın demektedir. Bir kişi bir topluma ancak davranışıyla yaşayışıyla örnek olabilir. Örneğin Peygamber (s.a.v)'in çocuklarla olan ilişkisini Kur'an'da bulamamaktayız. Bu konuda hadisler olmadan Peygamber (s.a.v)'e nasıl uyabiliriz? Kur'an'da Peygamber (s.a.v)'in yaptığı birçok şey olmadığına göre bu ayet de yine hadislerin gerekliliğini gözler önüne sermektedir.

3- Hikmeti Dilinizden Düşürmeyin

وَأَذْكُرَنَّ مَا يُنْتَلَىٰ فِي بُيُوتِكُنَّ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ وَالْحِكْمَةِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ لَطِيفًا خَبِيرًا

“Hânelerinizde okunan Allah'ın âyetlerini ve hikmeti dilinizden düşürmeyin. Allah bütün incelikleri ve gizlilikleri bilir, her şeyden haberdardır.”⁴⁷

Bu ayette Allah Teâla, Peygamber (s.a.v)'in hanımlarına hitap etmektedir. Ayetin anlamına dikkat ettiğimiz zaman *“Hânelerinizde okunan Allah'ın âyetlerini ve hikmeti dilinizden düşürmeyin.”* demektedir. Burada hikmet Allah'ın ayetlerine atfedilmiştir. Demek ki bu evlerde Allah'ın ayetleri ve hikmet okunmaktadır ve Allah'ın ayetlerini de hikmeti de dilinizden düşürmeyin denmektedir. Bu hikmet denen şey sünnetten başka ne olabilir ki? Çünkü bu hikmetin okunan bir şey olduğu belirtiliyor. Zaten Şafii ben ilim ehlinden hikmetin sünnet olduğunu duydum demektedir.⁴⁸ Müfessirler de hikmete sünnet demektedirler. Atıfta da aslolan muğayerettir. Bundan dolayı hem selef âlimleri hem de halef âlimleri hikmetin sünnet olduğunu söylemişlerdir. Yani hikmetin sünnet, hadis olduğunda icma bulunmaktadır.⁴⁹ Peygamber (s.a.v)'in hanımlarının çoğundan hadis rivayet edilmiş olması bu emrin sonucu olsa gerek. Hz. Aişe ömrünü bu hizmete adanmış ve müksirundan olmuştur.

Hikmet kelimesini incelediğimizde, Kur'an'da ya Kur'an'ın kendisi için ya da peygamberlere verilen bir şey için kullanılır. Kur'an için kullanıldığı yerlerde geniş anlamı kastedilmiştir. Ancak diğer kullanımlarının hepsi sadece peygamberler içindir. Peygamberlere has bir şey olarak zikredilmiştir. Bunun istisnası ise Lokman'a da hikmetin verilmesidir. Zaten Lokman'ın peygamber olup olmaması meselesi de ihtilafli bir meseledir. Yani hikmet bir nevi vahiydir. İşte hadis (hüküm bildiren hadis) de aynı şeydir.

⁴⁶ Es-Sa'di, Abdurrahman Bin Nasır, *Tefsiru'l-Kerimi'r-Rahman Fi Tefsiri Kelami'l-Mennan*, Daru İbni'l-Cevzi, Demmam, trs., VI, 1379.

⁴⁷ Ahzâb, 33/34.

⁴⁸ Şafii, Muhammed Bin İdris, *Er-Risale*, Daru'n-Nefais, Beyrut, 2010, 72.

⁴⁹ El-Üseymin, Muhammed Bin Salih, *Tefsiru'l-Kur'ani'l-Kerim Suretu'-Ahzab*, Müessesetü Şeyh Muhammed Bin Salih, Kasim, 2015, 249.

Bu ayette ki okuma fiilini de başka bir anlamda alamayız. Çünkü sözlük manası⁵⁰ da ayetin siyak ve sibakı da başka bir anlama uymamaktadır.

4- Anlaşmazlık Durumunda Allah'a ve Resul'üne Müracaat

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا

*“Ey iman edenler! Allah'a itaat edin, peygambere itaat edin, sizden olan ulü'l-emre de. Eğer bir hususta anlaşmazlığa düşerseniz Allah'a ve âhirete gerçekten inanıyorsanız onu, Allah'a ve peygambere götürün. Bu, elde edilecek sonuç bakımından hem hayırlıdır hem de en güzeldir.”*⁵¹

Bu ayette Allah'a ve Resul'e mutlak itaat emri gelmişken, ulu'l-Emr ise onlara atfedilmiştir. Çünkü ulu'l-Emr adaletle hükmetmekle yükümlüdür. Allah ve Rasul'e itaatten ayrılırsa ona da itaat edilmez. Nitekim halifeler “Ben aranızda adaletle hükmettiğim müddetçe bana itaat edin, eğer hilafa düşersek üzerinizde bize itaat yoktur.” demişlerdir. Siz ve emirleriniz bir konuda ihtilafa düşerseniz konuyu Allah'a ve Resul'e götürün. Yani Kur'an'a ve sünnete götürün.⁵² Bu ayette emirlerle müminler arasında çıkabilecek ihtilafın çözümü Allah'a ve Resul'e müracaat etmek olarak verilmiştir. Bu ihtilaf ise kıyamet gününe kadar sürecek bir ihtilafıdır. O zaman Kur'an bu çözümü sadece kendi dönemi için söylemiş olamaz. Durum böyleyken Allah'a müracaat Kur'an'a, Resul'e müracaat ise sünnete müracaattan başka bir şey olamaz.

5- Peygamber (s.a.v)'e Uymayanlara Tehdit

لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ بَعْضِكُمْ بَعْضًا قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الَّذِينَ يَسْتَلُونَ مِنْكُمْ لَوِ ادَّاءَ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

*“Resulün çağrısını aranızda, birinizin diğerini çağırması gibi görmeyin. Aranızdan gizlice sıvışıp gidenleri Allah elbette bilir. Onun emrine aykırı davrananlar başlarına ya bir belânın gelmesinden yahut can yakan bir cezaya çarpılmaktan korksunlar!”*⁵³ Bu ayet Peygamber (s.a.v)'e uymayanlar için açık bir tehdittir. Bu tehdit sadece o döneme ait olamaz çünkü Kur'an evrenseldir. Bu gün için de aynı tehdit geçerlidir. Anlaşıldığı üzere ayet de Kur'an ile ilgili değil de Peygamber (s.a.v)'in diğer emirlerinin uygulanması ile ilgilidir. “Hz. Peygamber'in dinî emri, çağrısı, talebi Allah'ın emri gibidir; çünkü o, Allah elçisidir. Birçok âyette ona itaat etmenin Allah'a

⁵⁰ Dayyif, a.g.e., 87.

⁵¹ Nisâ, 4/59.

⁵² Zemahşerî, Mahmud Bin Ömer, *El-Keşşaf An Hakaiki't-Tenzil Ve Uyuni'l-Ekavili Fi Ucuhi't-Te'vil*, Mektebetü'l-Ubeykan, Riyad, 1998, II, 95-96.

⁵³ Nûr, 24/63.

itaat demek olduğu açıkça ifade edilmiştir. Bu tersine çevrildiğinde şu mâna çıkar: Ona itaat etmemek, çağrısına katılmamak, talebini yerine getirmemek Allah’a itaatsizliktir. Bu âyetin lafza bağlı yorumundan şöyle bir sonuç çıkarmak da mümkündür: Peygamber (s.a.v)’i çağırırken, ona seslenirken, hitap ederken edepli olun, birbirinize hitap ederken kullandığınız şekil ve üslûbu kullanmayın (bu konuda ayrıca bk. Hucurât 49/2-3). Peygamber (s.a.v)’in emri Allah’ın emri gibi olduğuna göre ona uymayanların, aykırı hareket edenlerin hem dünyada birtakım belâ ve musibetlerle terbiye edilmeleri hem de âhirette yaptıklarının cezasını görmeleri, din mantığına göre tabiidir. Resûlullah (s.a.v)’in vazifesinin tebliğden ibaret olduğunu bildiren âyetler bizi yanıltmamalıdır. Bunlardan maksat, tebliğ vazifesini yerine getiren Peygamber (s.a.v)’in, buna rağmen inkârda veya günahta ısrar edenlerin yaptıklarından sorumlu tutulmayacağından ibarettir. Kur’an’da olsun olmasın Peygamber (s.a.v)’in emrine uymayanlara, aykırı davrananlara dünyada ve âhirette neler yapılacağı, bunların hangi haklardan mahrum kalacakları, nasıl cezalandırılacakları gibi konular başka âyetlerde hükme bağlanmış ayrı meselelerdir. Nitekim bu âyette, birbirlerini siper ederek gizlice Peygamber (s.a.v)’in toplantısını terkedenler ve onun emrine aykırı hareket edenlerin, hem dünyada hem de âhirette cezalandırılacakları ifade edilmektedir.”⁵⁴

6- Peygamber (s.a.v)’in Tebyin Görevi

بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ

“O peygamberleri apaçık delillerle ve kutsal metinlerle gönderdik. İnsanlara indirdiklerimizi kendilerine açıklamaları için ve (ola ki üzerinde) düşünürler diye sana da uyarıcı kitabı indirdik.”⁵⁵

İşte bu ayet açıkça ortaya koyuyor ki sünneti nebeviyye Kur’an için beyandır. Tebyin kelimesi bir şeyi açıklamak, ortaya çıkarmak manasına gelmektedir.⁵⁶ Demek ki Peygamber (s.a.v)’in bir görevi de Kur’an’ı açıklamaktır. Hadis karşıtları bu ayette geçen tebyin kelimesini tebliğ olarak açıklamaktadırlar fakat tebyin kelimesinin, tebliğ manasına geldiğini sözlüklerde bulamamaktayız. Bu kitap arapça olduğuna göre ve fasih olduğuna göre, ayetleri de fasih arapça ile anlamaya çalışmalıyız. Bu ayet Peygamber (s.a.v)’in görevini açıklarken “*Ve seni ancak âlemlere rahmet olarak*

⁵⁴ Karaman, Hayrettin, Çağrıcı, Mustafa, Dönmez, İbrahim Kâfi, Gümüş, Sadrettin, *Kur’an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir*, TDİV, Ankara, 2007, IV, 103-104.

⁵⁵ Nahl, 16/44.

⁵⁶ Dayyif, a.g.e., 80.

gönderdik."⁵⁷ ayeti ile "Biz seni başka değil, ancak müjdeleyici ve uyarıcı olarak bütün insanlara gönderdik; fakat insanların çoğu bunu bilmek istemiyorlar."⁵⁸ ayeti Peygamber (s.a.v)'in görev süresini ve muhataplarını açıklamaktadır. Çünkü bu ayetlerde "nas" kelimesi umum ifade etmektedir ve bu kelimeyi tahsis eden herhangi bir şey Kur'an'da bulunmamaktadır. Dolayısıyla Peygamber (s.a.v)'in görevi beyandır. Hitap ettiği ise bütün insanlardır. Kıyamete kadar gelecek tüm insanlar... Peygamber (s.a.v)'in hadislerinin olmaması, kendinden sonraki insanlara beyan görevini yapmaması anlamına gelir. Bu da Peygamber (s.a.v)'in görevini eksik yaptığı anlamına gelir ki bu da Kur'an'a aykırıdır. Çünkü Allah Kur'an'da "Bugün, kâfirler dininiz hakkında ümitlerini yitirmişlerdir. Onlardan korkmayın, benden korkun. Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim, size nimetimi tamamladım, sizin için din olarak İslâmiyet'i beğendim."⁵⁹ diyerek dinde herhangi birşeyin eksik kalmadığını bize bildirmiştir. O zaman Peygamber (s.a.v)'in hadisleri bize ulaşmak zorundadır. Zaten öyle de olmuştur.

Daha birçok ayette Peygamber (s.a.v)'e ittiba, itaat ve sevginin gerekliliği vurgulanmıştır. Bunun yanısıra Peygamber (s.a.v)'in beşir, nezir, mübelliğ, mübeyyin gibi özellikleri de zikredilmiştir. Eğer ki Allah Kur'an'dan başka herhangi bir kaynağa itibar edilmemesini isteseydi bütün bu özellikleri Peygamber (s.a.v)'e değil sadece Kur'an'a izafe etmesi gerekirdi ki o durumda hiçbir ihtilaf oluşmazdı. Oysa bu zikrettiğimiz ayetlerde ve daha birçok ayette Allah zikredildikten sonra Peygamber de ayrıca zikredilmekte ve bu vazifeler ona izafe edilmektedir.

7- Peygamber (s.a.v) Hevasından Konuşmaz

وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ (۳) إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ (۴)

*"Kişisel arzularına göre de konuşmamaktadır. O, kendisine indirilmiş vahiyden başka bir şey değildir."*⁶⁰

Bu iki ayette Peygamber (s.a.v)'in nefsinden konuşmadığı, vahiyden konuştuğu bildirilmiştir. İkinci ayetin başındaki zamir Peygamber (s.a.v)'in tüm söylediklerine aittir. Bazısı onun Kur'an'a ait olduğunu söylesede bu zahirin hilafıdır. Çünkü ilk ayette geçen وَمَا يَنْطِقُ ifadesi nefy olup umum ifade eder. Bazısı Peygamber (s.a.v)'in içtihatları ve diğer söylemleri vahiy olamaz deseler de buna Allah, Peygamber (s.a.v)'e içtihadı

⁵⁷ Enbiyâ, 21/107.

⁵⁸ Sebe', 34/28.

⁵⁹ Mâide, 4/3.

⁶⁰ Necm, 53/3-4.

(dini konulardaki içtihad) sevkettiği zaman onun yapacağı içtihatlar da hevasından nutuklar değil de vahiydir şeklinde cevap verilir.⁶¹ Zamir nereye ait olursa olsun Burada şöyle bir gerçek vardır ki; Peygamber (s.a.v) konuşmuştur ve sadece Kur'an'dan konuşmamıştır ve hiçbir söylediği de boş söz değildir. Hepsi önemli olan, Peygamber (s.a.v)'in söylemesi gerekip de söylediği şeylerin hepsinin üstüne çizgi çekmek elbette ki çok yanlış bir anlayıştır. Bir de Peygamber (s.a.v)'in o söylediği, vahiy kaynaklı konuşmalarına bu günün Müslümanlarının ihtiyacı yok mudur? Elbette vardır. Bundan dolayıdır ki hadisler muhteşem yöntem ve emeklerle korunup günümüze kadar ulaşmıştır.

1.3. Hadisin Dindeki Yeri ve Önemi

Önceki bölümde zikrettiğimiz ayetlerden de anlaşıldığı gibi hadisler dinin ana kaynağı Kur'an'dan sonra ilk olarak başvuracağımız kaynaktır. Dinin esas iki kaynağından biridir. Hadislerin en önemli özelliklerinden biri Kur'an için beyan olmasıdır. Hadisler Kur'an'ın mücmelini tafsil, mutlakını takyid, âm olan hükmünü de tahsis eder.

Namaz, zekât, hac ve diğer ibadetler Kur'an'da mücmel olarak zikredilmiştir ve Peygamber (s.a.v) bu ibadetleri fiili ve kavli sünneti ile tafsil etmiştir. Namazın tüm rek'atlarını ve hey'atlarını, neyin okunup neyin okunmayacağını açıklamıştır ve Müslümanlara imamlık yaparak "Ben nasıl namaz kılıyorsam sizde öyle kılın."⁶² demiştir. Haccın menasiklerini açıklamış ve Müslümanlarla hac da yaparak "Menasiklerinizi benden alın."⁶³ demiştir. Yine bu şekilde zekâtın durumunu da açıklamıştır. Zekâtın vacip olduğu mal, miktar ve nisab cihetinden açıklanmıştır.⁶⁴

Mutlakı takyid için Allah'ın Kur'an'da buyurduğu "*Erkek ve kadın hırsızların elini kesiniz.*"⁶⁵ ayeti örnek olarak verilebilir. Bu ayet mutlak hüküm bildirmektedir. Yani bu ayete göre iki liralık bir mal da çalsanız eliniz kesilir. Lakin sünnet bunu ruhsatlarla ve nisapla takyid etmiştir.⁶⁶

⁶¹ Alusî, Seyyid Mahmud Şükrü, *Ruhu'l-Meani*, Daru İhyai Turasi'l-Arabiyye, Beyrut, trs., XXVII, 46.

⁶² Buhârî, Ezan, 18.

⁶³ Müslim, Hac, 51.

⁶⁴ Müslim, Zekât, 1.

⁶⁵ Mâide, 5/38.

⁶⁶ Müslim, Hudud, 1, "Aişe: Rasûlullah (s.a.v) çeyrek altında ve fazlasında hırsızın elini keserdi."

Âm olanı tahsise örnek olarak ise yine Allah'ın Kur'an'da “*Size leş, kan ve domuz eti haram kılındı.*”⁶⁷ ayetinde geçen leş kelimesi umum ifade eder. Lakin Peygamber (s.a.v) bu âm lafızdan deniz ürünlerini ve çekirgeyi tahsis etmiştir.⁶⁸ Hadislerden olmasa balık yememiz bize haram olacaktır.

Yine hadislerin bir kısmında Kur'an'da zaten var olan bazı helaller ve haramların hükmünü daha da te'kid etmek için, Kur'an'daki hükümlere muvafık hükümler geçmektedir.

Bazen de hadisler Kur'an'da hiç olmayan bir hükmü vaz' ederler. Ehli eşek etinin haram olması, yırtıcı kuşların etinin yenmemesi, dedenin miras hakkı gibi konuların hükmü, Kur'an'da hiç geçmemesine rağmen hadisler sayesinde bu hükümler vaz' edilmiştir.⁶⁹ Yine Kur'an'da eşlerinizin kızkardeşleriyle aynı anda evlenmeyiniz diye hüküm vardır.⁷⁰ Ancak eşlerinizin halasıyla, teyzesiyle aynı anda evlenemezsiniz diye bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak hadisler sayesinde dinin bu hükmüne de muhatap olmuş bulunmaktayız. Kur'an'da sütanneniz ve süt kızkardeşinizle evlenemezsiniz diye ayet bulunmaktadır.⁷¹ Ancak sütkızınızla evlenemezsiniz diye bir hüküm bulunmamaktadır. Yine bu hükmü de hadisler sayesinde bilmekteyiz.⁷²

Hadisler olmazsa din detayları bilinemez bir hale gelecektir. Dolayısıyla hadisleri reddedenler Kur'an'ın hükümlerini içi boş soyut hükümler haline getireceklerdir. Kur'an'da geçen emirlerden ne namazın, ne zekâtın, ne orucun, ne haccın velhasıl dindeki hiçbir ibadetin teferruatını ve pratiğini anlayamayız. Örneğin Kur'an zekât verin hükmü geçer, ancak yüzotuzbeş koyunu olan kişinin ne kadar zekât vermesi gerektiği geçmez. Oysa zekât, toplumun ekonomik dengesini sağlayan muhteşem sosyal bir sorumluluktur. Kriterleri belli olmayan keyfi bir uygulama ile böyle bir sorumluluk hiç bir fayda vermeyecektir. Onun için Peygamber (s.a.v) tarafından, zekâtın tüm detayları verilmiştir. Günümüzde de bu kriterler sayesinde herkes zekâtını rahatlıkla verebilmektedir. Oysa Kur'an'da zekâtın miktarı, nisabı, havl gibi hiçbir konu bulunmamaktadır.

⁶⁷ Mâide, 5/3.

⁶⁸ Ebu Davud, Et'ime, 34, “İbn Ebî Evfâ; Ben Peygamber (s.a.v) ile birlikte altı ya da yedi savaşa katıldım. Biz kendisiyle birlikte çekirge yedik.”, İbnü Mace, Et'ime, 31, “Abdullah b. Ömer: Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: Size iki ölü hayvan ve iki kan helâl kılındı. İki Ölü hayvan balık ve çekirgedir. İki kan ise karaciğer ve dalaktır.”

⁶⁹ Zeydan, vd., a.g.e., s.17.

⁷⁰ Nisa, 4/23.

⁷¹ Nisa, 4/23.

⁷² Sabûnî, Muhammed Ali, *Revaiu'l-Beyan Fi Tefsiri Ayati'l-Ahkâm*, Mektebetu'l-Asriyye, Beyrut, 2015, II, 24.

Zaten hadis Kur'an'ı pratiğe döken, soyut kavramlar ve hükümlerden ibaret olmasını engelleyen, Kur'an'ın bağlamından koparılmasına engel olan Allah'ın kontrolündeki Peygamber sözleridir ve bu sözler dinimizde şer'i delil niteliğindedir. Çünkü Şer'i delil, kendisinden şer'i bir amelin istifade edildiği her delildir. Bu delil ister kat'i bir tarik ile yani ilmi ve yakini, ister zanni bir tarikle, yani zanni galib ile olsun. Deliller iki çeşittir. Bazı delillerde ulemanın cumhuru ittifak etmiştir. Bunlar; Kur'an, Sünnet, İcma ve kıyastır. Bazı delillerde ise ihtilaf vardır. Bunların yedisi en meşhurlarındandır. Bunlar; İstihsan, Istislah, Mesalih'i Mürsele, Örf, Sahabe görüşü, Şer'u Men Kablena ve Seddu'z-Zerai'dir. İttifak edilen delillerde ittiba vaciptir. Yalnız delil sıralamaları farklıdır. Sıralamaya göre önce Kur'an, sonra sünnet, sonra icma ve sonrada kıyas gelmektedir.⁷³ Ancak Sünnet'in şer'i delil sayılması için Peygamber (s.a.v)'in dünyevi işleri ve insani ihtiyaçlarının dışında kalan, hüküm bildiren söz, fiil ve takrirleri olmalıdır.⁷⁴

Müslümanlar Peygamber (s.a.v)'in döneminden günümüze kadar sünnet ile gelen hükümleri ve sünnete itibarın zarureti üzerine icma etmişlerdir. Ne sahabiler ne de onlardan sonrakiler Kur'an'da geçen bir hüküm ile sünnette geçen bir hükmü birbirinden ayırmamışlardır. Hepsine ittiba onlara göre vaciptir. Çünkü kaynakları birdir. Hem Kur'an'ın kaynağı hem de sünnetin kaynağı vahiydir.⁷⁵ Sünnetin olmaması akla da aykırıdır. Çünkü Peygamber (s.a.v) Allah'ın elçisi ise insanları dini konulardaki belirsizliklerden kurtarmalıdır. Allah'ın millete namaz kılın deyipte milleti nasıl kılınacağını bilmeden bırakması abesten de öte olacaktır. Bir işverenin işçiye sulama yapmasını istediğini farzedelim. Ancak neyle sulama yapacağını, nereyi sulayacağını, ne kadar sulayacağını, tek başına mı? Yoksa bir cemaatle mi? Sulayacağını söylemiyor. Buna rağmen işçiden doğru sulamayı yapmasını bekliyor. Bu ne kadar anlamsız bir beklentiye izah edilmeyen Kur'an hükümlerinin doğru bir şekilde yapılmasını beklemek te o kadar anlamsız olacaktır. Bundan dolayı tüm hükümler Peygamber (s.a.v) tarafından açıklanmıştır. Hadis karıştı bir tutum sergilersek Kur'an'da herşeyin var olması gerekir. Bu durumda Peygamber (s.a.v)'in vazifesine de ihtiyaç kalmaz. O zaman da daha farklı sorunlar ortaya çıkabilir. Mesela Kur'an'da madem herşey vardır, madem herşey apaçıktır, Peygamber (s.a.v) ne işe yaramaktadır? Kur'an neden yirmüç senede parça parça inmiştir? İnsanlar neden Peygamber (s.a.v)'i dinlemeye gitmişlerdir?

⁷³ Zühaylî, Vehbe, *El-Veciz Fi Usuli'l-Fıkh*, Daru'l-Fikri'l-Muasır, Beyrut, 1999, 21.

⁷⁴ Zeydan, Abdulkarim, *El-Veciz Fi Usuli'l-Fıkh*, Risaletu'n-Naşirun, Beyrut, 2015, 154-155.

⁷⁵ Zeydan, a.g.e., 153.

Diye sorulabilir ve bu sorular cevapsız kalacaktır. Herkesin bir Kur'an alıp okuması kâfi olacaktır. Hadis karşıtlarının fikirleri ile çıkan bu sonuçlar kendileri için de çelişki olacaktır. Çünkü hadis karşıtlarının kitaplar yazması da yersiz olacaktır. Dahası hadis karşıtları Kur'an'ı açıklamaya çalışmamalıydılar. Kur'an apaçık olduğundan açıklanılacak birşeyin kalmaması gerekirdi. Bu mantığa göre hadis karşıtlarının, insanlara Kur'an'a dair, Kur'an oku demekten başka hiçbirşey söylememeleri gerekirdi. Herkesin sadece Kur'an'ı okuyarak hadis karşıtı olması gerekirdi. Herkesin elinde Kur'an varken, hiçbir kimsenin hiçbir islami ilmi okumaması gerekirdi. Bir ayetten bütün âlimlerin aynı hükmü çıkarması gerekirdi ki hiçte öyle olmamıştır. Aynı ayetten farklı sonuçlar çıkarmışlardır. Çünkü delaleti kat'i olmayan ayetlere icthad girmek zorundadır.

Hadis karşıtlığını fihhi ve itikadi yönden değerlendirdiğimiz zaman ise durumun daha ağır olduğunu görmekteyiz. Nitekim hadis karşıtlığı konusunu fıkıhta, riddet babında görmekteyiz ve mürted olmanın bir sebebinin de Peygamber (s.a.v)'i tekzib etmek veya sünnetini hafife almak olduğunu görmekteyiz. Mesela birisine Peygamber (s.a.v) üç parmakla yemek yedi dersek ve oda bu edepten değildir derse mürted olur. Çünkü Peygamber (s.a.v)'e edepsiz demiş olur. Keza tırnaklarını kes çünkü sünnettir dendiğinde, alay ederek sünnette olsa yapmam derse yine mürted olur. Yine icmanın bulunduğu bir hükmü inkâr ederse mürted olur.⁷⁶ İrtidad hakkında âlimlerin görüşleri böyleyken, bırakın sünneti hafife almak, sünnete küfredenlerin dahi türediği şu hadis karşıtlığı akımında Müslümanları büyük bir tehlike beklemektedir.

1.4. Hadis Karşıtlılığının Kısa Tarihi

Hadis karşıtlarından kastımız ister hadislerin tamamını, ister akla uygun görmediklerini, ister çağa uygun görmediklerini, ister Kur'an'a uygun görmediklerini hadis ilmine müracaat etmeden sıhhatine bakmadan reddedenlerdir. Hadis sahih olsa bile saydığımız sebebeplerden bir tanesiyle reddedenleri hadis karşıtı olarak tanımlamaktayız. Hadis taraftarı olanlar ise bir hadiste şüpheye düştüklerinde hadis ilmine müracaat ederek sıhhatini incelerler. Hadis sahih ise olduğu gibi kabul ederler, hadis zayıf veya uydurma ise o zaman reddederler.

⁷⁶ Hatip, Muhammed Şirbini, *Muğni'l-Muhtac İla Marifeti Meani'l-Minhac*, Eser Neşriyat, İstanbul, 1958, IV, 135.

Tarihte ilk hadis karşıtlığı eğilimini haricilerde görmekteyiz. Ancak haricilerin iddialarının tam olarak hadis karşıtlığını gerektirdiğini söyleyememekteyiz. Hadis karşıtlığının bir iddiaya sahip olarak ve hadis karşıtlığı olarak ortaya çıktığını gördüğümüz ilk veriyi İmam Şafii'nin "El-Ümm" adlı kitabında hadis karşıtları ile geçen diyalogu, itirazları ve İmam Şafii'nin onlara verdiği cevaplar olarak görmekteyiz. İmam Şafii'nin iki grupta tartıştığını görmekteyiz. Birinci grup hadisleri tamamen reddeden grup iken ikinci grup ise hadislerin bir kısmını reddetmektedir.⁷⁷ İmam onlarla yaptığı bu münazarada onları mağlup etmiş ve uzun yıllar boyunca tarih sahnesinden silmiştir. Nitekim hadis karşıtlığını bir akım olarak 19. yüzyıla kadar görememekteyiz. Mutezile imamlarının ise hadis karşıtı oldukları doğru değildir. Çünkü Mutezile'nin en önde gelen âlimlerinden Zemahşerî'nin tefsirinde birçok ayeti hadislerle tefsir ettiğini görmekteyiz.⁷⁸

Hadis karşıtlığının daha sonra ilk olarak 19. yüzyılda sömürge halindeyken Hindistan'da ortaya çıktığını görüyoruz. O kadar uzun yıllar boyunca hadis karşıtlığının bir daha türemediği İslam âleminde, batılı sömürgecilerin topraklarımıza ayak basmasıyla yeniden ortaya çıkmıştır.⁷⁹ 1850 yılında İngilizler'in Hindistan'ı işgalinden sonra hadis karşıtlığının yeniden günyüzüne çıktığını görmekteyiz. Yine aynı tarihlerde Mısır da İngilizler'in işgali altındayken orada da hadis karşıtlığı fitnesinin uyandığını görmekteyiz.⁸⁰ Emperyalistlerin İslam âlemini bölmek, dinlerine bağlılıklarını zayıflatmak paramparça etmek için ürettirdikleri bu fikirleri ne yazıkki batı kültürü hayranı olan kişiler de benimsemiş ve İslam'ı batının istediği kalıba sokmak istemişlerdir. Emperyalistler biliyorlar ki Müslümanlar dinlerine bu denli bağlı olduğu sürece onlarla başetmek çok zordur. O zaman ilk önce hadislerle şüpheler uyandırılmalı ki otomatikmen sıra Kur'an'a ve tüm İslam dinine gelsin. Böylece inançları zayıflasın ve gücümüze teslim olsunlar. Hindistan'da hadis karşıtları Sir Seyyid Ahmed Han, Mevlevî Cerağ Ali, Mevlevî Abdullah Çakrlevî, Ahmedüddin Amritserî, Muhammed Eslem Çeracpurî ve Gulam Ahmet Perviz'dir. Sömürgecilik hadis karşıtlığını meydana getirmiştir. Bunun ispatı ise İngilizler Hindistan'ı sömürürken tamda o sırada Cerağ Ali ve Mirza cihadın silahla yapılmasının haram olduğunu asıl cihadın nefisle yapılması

⁷⁷ Şafii, Muhammed Bin İdris, *El-Üm*, Darü'l-Vefa, 2001, IX, 5-42.

⁷⁸ Zemahşerî, a.g.e., IV, 173.

⁷⁹ Sancaklı, Saffet, *Hadis İnkarcılığı*, Rağbet Yay., İstanbul, 2017, 31.

⁸⁰ Sancaklı, a.g.e., 34.

olduğunu savunarak o sırada İngilizlerle savaşıyan Müslümanları cihattan alıkoyma çabalarıdır. Savaş cihadının ise İslam'da olmadığını öne sürmüşlerdir.⁸¹

Mısır da çok farklı bir durumda değildir. Uzun süre İngiliz işgali altında kalan Mısır'da da aynı şekilde hadis karşıtları türemeye başlamıştır. Bunlar Tevfik Sıdkı, Muhammed Abduh, Seyyid Şerif Rıza, İsmail Ethem ve Ebu Reyne'dir.⁸² Türkiye'de de yavaş yavaş gelişen hadis karşıtlığı belli bir seviyeye ulaşmış bulunmaktadır. Bunlar da Yaşar Nuri Öztürk, İhsan Eliaçık, Muhammed Nur Doğan, Fereç Hüdür, Hüseyin Atay, Mustafa İslamoğlu, Mehmet Okuyan ve Edip Yüksel'dir. Ayrıca İktibas, Hak Söz, Kalem gibi dergiler ve bu dergilerin çevrelerine de hadis karşıtı denilebilir.⁸³

⁸¹ Sancaklı, a.g.e., 32.

⁸² Sancaklı, a.g.e., 34-35.

⁸³ Sancaklı, a.g.e., 38.

İKİNCİ BÖLÜM

2. GÜNÜMÜZ HADİS KARŞITLARININ KUR'AN'A YAKLAŞIM TARZI

2.1. Hadis Karşıtlarının Hadise Bakış Açısı

Hadis karşıtlığı dünyanın birçok ülkesinde çeşitli akademisyenler ve yazarlar tarafından savunulmaktadır. Genel olarak birçoğu hadislerin yazılmadığını bu yüzden güvenilemez olduklarını, hadislerin sayısının çok fazla olduğunu bu kadar hadisin ezberlenilmiş olmasının imkânsız olduğunu, hadis nakil zincirinin güvenilemez olduğunu, hadislerin Allah'ın hükmüne ortak koşmak olduğunu çünkü tek hüküm koyucunun Allah olduğunu, hadislerin Emevi ve Abbasi uydurması olduklarını ve çeşitli sebepler için uydurulduklarını, hadislerin dine ilave olduklarını ve hem birbirleriyle hem de Kur'an'la çeliştiklerini savunmaktadırlar.

Hadis karşıtlarının iddialarını madde madde şöyle açıklayabiliriz:

2.1.1. Hadisler Yazılmamıştır

Hadis karşıtlarına göre; Peygamber (s.a.v) hadislerin yazılmamasını emretmiştir.⁸⁹ Peygamber (s.a.v), Kur'an'ı fiiliyle açıklayan bir tebliğciydi. Ancak onun sözleri korunmamıştır. Peygamber (s.a.v) sahabeyi sürekli bundan menetmiştir. Birçok güvenilir delil ve tevatür yoluyla bize ulaşan sağlıklı tatbikat biçimi Peygamber (s.a.v)'in sözlerinin kendi döneminde yazılmadığını ve bunları yazan kâtiplerin olmadığını bize bildirmektedir. Bu sözlerine de hadislerin yazılmaması hususundaki rivayetleri delil göstermektedirler. Ne yazık ki hadislerin yazılmasını emreden hadisler de olmasına rağmen⁹⁰ sadece işlerine yarayanı zikrettiklerini görmekteyiz.⁹¹ Bu iddialarına da bazı hadis rivayetlerini delil göstermeleri de onlar için bir çelişkidir.

⁸⁹ Müslim, Zühd, 72, "Ebu Saidi'l-Hudri : 'Resulullah (s.a.v) buyurdu ki: 'Benden kur'an disinda bir sey yazmayin. Kim, Kur'an'ın dışında bir sey yazmis ise, onu imha etsin.', Tirmizî, İlim, 11, "Ebû Saîd el Hudrî: 'Peygamber (s.a.v.)'den hadisleri yazmak hususunda izin istedik fakat bize izin verilmedi."

⁹⁰ Buhârî, İlim, 39, "Ebû Hüreyre: Yemen ehlinden biri geldi ve: 'Yâ Rasûlallah, bu söylediklerini benim için yaz dedi. Rasûlullah da: 'Ebû Fulân (yânî Ebû Şah) için yazınız' buyurdu.', Tirmizî, İlim, 12, "Ebû Hüreyre; 'Ensâr'dan bir kişi Peygamber (s.a.v)'in yanında oturur, Peygamber (s.a.v)'den hadislerini dinler, hoşuna gider fakat ezberleyemezdi. Bu durumunu Peygamber (s.a.v.)'e şikayet etti ve Ey Allah'ın Rasûlü!; Senden bir hadis işitiyorum hoşuma gidiyor fakat ezberleyemiyorum. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.): Sağ Elinin yardımına müracaat et buyurdu ve eliyle yazı yazmaya işaret etti', Ebu Davud, İlim, 3, "Abdullah b. Ömer'den şöyle dediği rivayet olunmuştur: Ben, muhafaza etme düşüncesiyle Peygamber (s.a.v)'den duyduğum şeylerin hepsini yazıyordum. Kureyş'ten bazıları 'Peygamber (s.a.v) öfkeli halinde de sakin halinde de konuşan bir insan iken sen ondan her

2.1.2. Hadislerin Sayısı Çok Fazladır

Yine hadis karşıtları hadislerin sayısının çok fazla olduğunu, toplamda iki milyon hadisin olduğunu ve Peygamber (s.a.v)'in hayatıyla oranladığımızda günde ikiyüz hadisin kaydedilmiş olması gerektiğini ve bu sayının da mümkün olmadığını söylemektedirler. Aynı zamanda hadisçilerin tüm hadisleri ezbere bilmiş olmalarını ve sayısını tespit etmelerini imkânsız bulmaktadırlar.⁹² Ne yazık ki bu konuda da bazı hadislerin mükerrer olduğunu, zayıf hadislerin sahihlerden atıldığını gözardı etmektedirler. Bir de bu kadar hadisin ezberlenmiş olmasını imkânsız bulurlarken bugün dahi Kütüb-i Sitte'yi ve Kur'an'ı ezberlemiş, ayrıca sarf ve nahiv metinlerini ezberlemiş kişilerin var olduğunu görmezden gelmektedirler. Ayrıca sadece hadis karşıtlarının gerek internetteki videoları gerekse kitaplarına ve makalelerine bakarsak kendi sözlerinin iki milyonu geçtiği rahatlıkla görülmektedir. Onlar için bu kadar kayıt normalken Peygamber (s.a.v)'e ise bunu fazla bulmaktadırlar. Kaldı ki Peygamber (s.a.v)'in hadislerinin sayısı asla iki milyon değildir. Çünkü hadis tekniği açısından bir sahabiden elli kişi bir hadisi dinlemişse o bir hadis, elli hadis sayılmaktadır. Aynı artış bir sonraki tabakalar için de geçerlidir. Yani hadis bir tane olmasına rağmen ravilerin farklılıkları durumunda kaç tane farklı ravi varsa, o bir hadis o farklı ravi sayısı kadar hadis olarak sayılmaktadır.⁹³ Ayrıca Sahihi Buhârî'de tekrarsız yaklaşık dörtbin hadis bulunurken Sahihi Müslim'de de tekrarsız yaklaşık üçbinotuzüç hadis bulunmaktadır.⁹⁴ Peygamber (s.a.v)'in yirmiüç yıl boyunca peygamberlik görevini icra ettiğini düşünürsek Peygamber (s.a.v)'in yaklaşık sekizbinyüzaltmışbeş gün boyunca görevini yaptığı anlamına gelir. Bu görevin gün sayısını Buhârî veya Müslim'in hadis sayısına böldüğümüzde yaklaşık olarak iki buçuk güne bir hadis düşmektedir ki bu rakam gayet makul olmakla beraber düşük bile sayılabilir.

duyduğunu yazıyor musun?' diyerek beni bundan menettiler. Ben de yazmaktan vazgeçtim ve bu durumu Peygamber (s.a.v)'e anlattım ve Peygamber (s.a.v) parmağıyla ağzına işaret ederek;'Sen yazmaya devam et, varlığım elinde olan Allah'a yemin olsun ki bundan haktan başkası çıkmaz' buyurdu."

⁹¹ Ebu Reyeye, Mahmud, *Muhammedi Sünnetin Aydınlatılması*, (çev. Muharrem Tan), Yöneliş Yayınevi, İstanbul, 1988, 25.

⁹² Kur'an Araştırmaları Grubu, *Uydurulan Din ve Kur'an'daki Din*, İstanbul Yayınevi, İstanbul, 2016, 59-60.

⁹³ Sancaklı, a.g.e., 101.

⁹⁴ Efendioğlu, Mehmet, 'Sahih', *DİA*, TDV Yay., İstanbul, 2008, XXXV, 550.

2.1.3. Hadis Nakil Zincirine Güvenilemez

Hadis karşıtları hadis nakil zincirinin de güvenilemez olduğunu söylemektedirler. Sahabe'nin de cerh ve tadile tabi edilmesi gerektiğini ancak edilmediklerini ifade etmektedirler. Ayrıca nakil zincirinde var olan ravilerin çoktan ölmüş olduklarını, güvenilirliklerinin tespit edilemeyeceğini ve hadisçilerin bir görüşte karşılarındaki kişiye güvenmelerinin mümkün olmadığını iddia etmektedirler. Ayrıca deve sırtında o kadar kişiye ulaşmanın da mümkün olmayacağını söylemektedirler. Aynı zamanda hadisler altı, yedi nesil sonra yazıldığından önceki ravilerin, sonrakiler gibi bu kriterleri gözetmediklerini, bundan dolayı onlardan alınan hadislere bu kriterlerin uygulanamayacağını söylemektedirler.⁹⁵ Bu meselede de yine birçok şeyi gözardı etmektedirler. İlk hadis tedvini yapan İbni Şihab Ez-Zührî hicri 124 yılında vefat etmiştir ki bu da altı, yedi nesil etmez.⁹⁶ Tezimizin başında da ifade ettiğimiz gibi Peygamber (s.a.v) döneminde de hadislerin önemli bir kısmı yazılmıştır. Hadisçilerin birçok hadisi kendi şeyhlerinden rivayet ettiklerini onlarla uzun vakitler geçirdiklerini de yine gözardı etmişler. Yine deve yolculuğuyla bir aylık yol gidip tek görüşte hadis rivayet ettikleri bilgisini nerden aldıklarında bilemiyoruz. Aklen de mümkün değildir ki bir kişi bir aylık yolu gitsin de o kişiye hiç misafir olmadan dönsün. Ayrıca hadis rivayet edecekleri kişileri tanımaları için illaki görmeleri de gerekmez. Bir kişiyi iyice araştırıp öyle gitmiş olabilirler. Hadis nakil zincirindekilerinin hepsinde hayatı kayıt altına alınmıştır. Aynı zamanda her muhaddis kendi şeyhinden, onun şeyhinin güvenilirliğini öğrenmiştir. Zaten hadis ilminde meçhulün rivayeti kabul edilmemektedir. Ravinin hem zatı hem de hali bilinmelidir. Çünkü adalet ve zapt özellikleri şart koşulmuştur.⁹⁷ Yani bir kişinin adaleti veya zaptı hakkında bilgi yoksa o hadis kabul edilmez. Yine bu kriterlerin önceki ravilerde gözardı edildiğini söylemek de yanlıştır. Onlar da adalet ve zapta dikkat etmişlerdir. Aslında İbn Sirin (ö.110/729), ilk dönemlerde kimsenin isnat sormadığı ancak fitne vuku bulduktan sonra isnadın sorulmaya başlanıldığını söylemektedir. Bu isnadın neticesinde ehli-sünnetten olanların rivayetleri kabul edilmiş ehli bid'atın ise rivayetleri reddedilmiştir.⁹⁸ Bu fitnenin Hz. Osman'ın öldürülmesi ve sonrasında Hz. Ali ile Muaviye arasında çıkan olayların kastedildiği tahmin ediliyor. Ayrıca İbn Abbas'tan gelen rivayette de herkesten hadis

⁹⁵ Kur'an Araştırmaları Grubu, a.g.e., 68-69.

⁹⁶ Siracuddin, a.g.e., 10.

⁹⁷ Siracuddin, a.g.e., 38.

⁹⁸ Müslim, Mukaddime, 5.

rivayet etmediği sadece tanıdığı ve güvendiği kişilerden hadis rivayet ettiği anlaşılıyor.⁹⁹ Ayrıca fitne olayları vuku bulmadan önce isnadın bulunmadığı da yanlış bir bilgi olacaktır. Ancak fitne olaylarından sonra isnad konusuna daha büyük bir ehemmiyet gösterilmiştir. İbn Şihab (ö. 124/741)'ın da kendi dönemindeki gerek Medine ehline gerekse Şam ehline isnadı sorması ve isnadsız hadis rivayetini men etmesi de konuya açıklık getirmektedir.¹⁰⁰ Ayrıca şu anda da İlmu'r-Rical diye bir ilim bulunmakta ve hadis rivayetlerinde adı geçen herkesin hem hayatı hemde özellikleri bu ilimle kayıt altında bulunmaktadır. Bu ilme örnek olarak Tehzibu't-Tehzib adında İbni Hacer El-Askalani (ö. 852/1449)'nin 12 ciltlik bir eseri bulunmaktadır. Bu eserde kütübi sittede adı geçen her bir ravinin cerh ve tadili için gerekli bilgileri bulunmaktadır.¹⁰¹ Zaten sahih hadisin tarifine göre de bütün senedin bitişik, evvelinden ahirine kadar adil ve zabıt olmaları ve hem şuzuzdan hem de illetten salim olmaları gerekir. Kişiler hakkında bu bilgilere ulaşılamıyorsa o zaman hadis sahih sayılmaz.¹⁰² Bir diğer iddiaları olan deveyle o kadar yolun gidilemeyeceğini söylemek de konuyu çarpıtmaktan başka bir şey değildir. Çünkü bir şehirde birden çok muhaddisin olması mümkün olduğu gibi, kimsenin de herbir muhaddisin kaç kilometre yol yaptığını, bu yolun deveyle ne kadar sürdüğünü tespit etmediği de aşikârdır.

2.1.4. Hadisler Allah'ın Hükümüne Ortak Koşmaktadır

Hadisleri aynı zamanda Allah'ın haricinde bir kişinin hüküm koyma eylemi olarak görmektedirler. Peygamberde olsa kimse hüküm koyamaz. Hüküm yalnız Allah'a aittir. Allah'ın peygamberinin görevi insanların onun kendisine ait kararına uymasını istemesi değildir. Peygamber insanlardan Allah'ın kitabına tabi olmalarını ister. Allah'ın yasası evrende doğa kanunları olarak vücut bulur. Aynı yasa insan yaşamında da bulunur ve orada Allah'ın öğüt ve emirlerine dayanır. Allah'ın elçisi sadece Allah'ın kurallarını tebliğ eder. Onun görevi Kur'an'ı uygulamaktır. Bu yüzden elçiye uymak Allah'ın kitabına uymaktan başka birşey değildir. İnsanlardan Allah'ın kitabından ve yasalarından başka bir şeye uymalarını istemez.¹⁰³ Hadis karşıtlarının bu yorumu da yine bir hakikati çarpıtmalarından gelmektedir. İddia doğrudur. Hükümü

⁹⁹ Müslim, Mukaddime, 4.

¹⁰⁰ Koçyiğit, a.g.e., 176-181.

¹⁰¹ Osmanî, a.g.e., 116.

¹⁰² Siracuddin, a.g.e., 36.

¹⁰³ Shehzada, Kashîf Ahmed, *Dinin Kaynağı Olarak Kur'an Yeter mi?*, (çev. Afşin Bilgili), İstanbul Yayınevi, İstanbul, 2017, 27-28.

ancak Allah koyar. Ancak Allah Kur'an'da Peygamber (s.a.v) kendi hevasından asla konuşmaz demektedir.¹⁰⁴ Yani hiçbir konuşması kendi arzusundan ibaret değildir. Onun içindir ki hadisler (hüküm bildiren hadisler) de bir çeşit vahiydir. Peygamber (s.a.v) Allah'ın postacısı değil, elçisidir. Elçi onun adına konuşur. Ondandır. Onun adına konuşmakla görevlidir. Postacı ise sadece onun adına iletir. Bize göre Peygamber (s.a.v) postacı değil elçidir. Çünkü o Allah'ın ona verdiği vahiy ve hikmetle, onun adına konuşur, savaşır, biat alır. Söylediği her şey, yaptığı her fiil Allah'ın kontrolündedir. Sadece Allah'ın istediklerini söyleyebilir, sadece Allah'ın izin verdiği fiilleri yapabilir ve yine sadece Allah'ın emriyle dini açıklar ve pratiğe döker. Hadis bu saydıklarımızdan ibarettir. Bu söylediklerimizin hiçbiri Allah'ın hükmüne ortak koşulması anlamına gelmez. Aksine bu Allah'ın Peygamber (s.a.v)'e verdiği bir görevdir. Allah Teâla, Peygamber (s.a.v)'e insanlara indirdiklerimizi onlara açıklaman için bu kitabı sana verdik buyurmaktadır.¹⁰⁵

2.1.5. Hadisler Emevi ve Abbasi Uydurmalarıdır

Hadis karşıtlarının hadislere bir diğer bakış açıları ise şöyledir: “Hadisler Emevi ve Abbasi dönemlerinde uydurulmuş dinin ürünleridirler. Kur'an'ın eksik, anlaşılabilir, manevi bir rehber olmayacak kadar yetersiz olduğu fikri, dinsel kitapların ortaya çıkması için muazzam bir talep oluşturdu. Din adamları tarafından ciltlerce kitap ortaya çıkarıldı. İnsanlara bu kitapların Kur'an'ı tamamlayacağı, açıklayacağı ve ayırtılayacağı söylendi. Yani Allah kendi kitabını yeterince açıklayamamış, birçok konuda hatta önemli ilkelere dahi rehberlik sağlayamamış. Bu kitaplar olmadan Kur'an bireylere ancak sınırlı bir şekilde yol gösterebilir. Sonra bu kitaplar güvenilir kaynaklar haline almış ve nihayet Kur'an'ın yerini almıştır. Hadis ve Sünnet Yahudilerin Mişna ve Gamarasının arap versiyonudur. Ebu Hanife iyi araştırılsa Abbasi ve Emevilere başkaldırmış bir hanif olduğu ve hadis karşıtı olduğu ortaya çıkacaktır. Nitekim tarihte de hadis inkârcılığıyla suçlanmıştır.”¹⁰⁶ Bu iddiaların tarihle çeliştiği görülmektedir. Çünkü mezhep imamları ve muhaddislerin birçoğu bırakın döneminin yöneticilerinin isteklerine göre hadis yazmalarını aksine dönemin yöneticilerinden zulüm görmüşlerdir. Buna rağmen çizgilerinden taviz vermemişlerdir. Bu meseleye gönülden bağlı olmasalar neden bu kadar eziyet çeksinler? Bir hadis Kur'an'ı açıklıyor dediğimizde, hadis

¹⁰⁴ Necm, 53/3.

¹⁰⁵ Nahl, 16/44.

¹⁰⁶ Yüksel, Edip, *İslami Reform İçin Manifesto*, Ozan Yayıncılık, İstanbul, 2016, 7-9.

karşıtları bu söylediğimizden Kur'an'ın yetersizliğini anlıyorlar. Allah kendi kitabını açıklayamaz mıydı? diyorlar. Oysa yetersiz olan Kur'an değil biz insanlarız. Hadisler Kur'an'ın hükümlerini bizim anlayabileceğimiz hale getirmektedir. Hem Kur'an herhangi bir hükmü açıklamadığında eksik mi olur? Örneğin bir kişi Kur'an'da neden domatesin kilo fiyatı yok veya neden izafiyet teorisi yok veya neden atom teorisi yok diyebilir mi? Bunları açıklamak Kur'an'ın görevi olmadığı için bunlar Kur'an'da yok deriz. Keza hadislerde geçen hükümleri açıklamak Kur'an'ın görevinin dışında olduğundan yine Kur'an eksik diyemeyiz. Çünkü onların açıklanması görevi hadislere verilmiştir. Düşünün, bir güvenlik görevlisine sokağı temizlemedin diye görevini eksik yaptın diyemeyiz çünkü sokağı temizlemek onun görevi değildir. Aynen Kur'an sünnet ilişkisi böyledir. Kaldı ki Allah'ın dinini izah meselesine gelince, Allah dinini eksiksiz izah etmiştir. Kur'an ve Sünnet ile izah etmiştir. Çünkü Sünnet (hüküm bildiren sünnet)'te vahiydir. Ayrıca hiçbir kitap Kur'an'ın yerini alamaz ve almamıştır. Kur'an ana kaynaktır. Çıkan her sorunda önce Kur'an'a gideriz orda o hüküm varsa mesele bitmiş demektir. Hem hadis karşıtlarının bahsettiği ciltlerce kaynaklar da Kur'an'a ve sünnete giderek hüküm bildirmişlerdir. Hadis karşıtlarına göre dini anlatmak için hadis karşıtları ciltler dolusu kitap yazarken ayıp olmuyor da başkaları yazarsa mı o kitaplar Kur'an'ın yerini almış oluyor. Bu ne büyük çelişkidir böyle? Hele hele hadisleri Yahudi kaynaklarına benzetmek tam bir talihsizliktir. Yahudilerin ana kaynakları bile korunmamış iken ve hadislerden daha geç bir tarihte yazılmışken bunları ilk dönemlerden beri yazılmış hadislerle kıyaslamak inanılmaz büyük bir hatadır. Oysa Yahudilerin kaynakları, "Rabbânî gelenekteki inanişâ göre Tanrı, Sînâ dağında Hz. Mûsâ'ya yazılı Tevrat'ın (Torah şebikhtav) yanı sıra onun açıklaması niteliğindeki sözlü Tevrat'ı da (Torah şebe'al pe) vermiş, bu Tevrat şifahî yolla Mûsâ'dan Yeşu'ya, ardından sırasıyla İsrâiloğulları'nın ileri gelenlerine (hâkimler), peygamberlere, büyük meclis üyelerine, yazıcılara, nihayet yahudi din âlimlerine aktarılmış (Pirke Aboth, 1/1), milâttan sonra III-VII. yüzyıllar arasında bu âlimler tarafından Mişna, Tosefta ve Talmud metinlerini oluşturacak biçimde derlenmiştir."¹⁰⁷ Hadisler ise Peygamber (s.a.v) döneminden itibaren yazılmaya başlanmıştır. Ebu Hanife'yi hadis karşıtı olarak göstermek ise tarihe ihanettir. Nitekim onun tüm eserlerinde hadislere bağlılığı görülmektedir. Örneğin eserlerinden biri olan Er-Risale, Ebu Hanife'nin, Basralı âlim Osman b. Müslim el-Betti'ye (ö. 143/760), kendisinin Mürcie'den olduğu ithamına

¹⁰⁷ Gürkan, Salime Leyla, 'Talkın', *DİA*, TDV Yay., İstanbul, 1988, XXXIX, 550.

karşı yazmış olduğu bir risaledir. Bu risalede Osman el-Betti'nin kendisine yazdığı mektupta “dalalette kalmış mü'min” ifadesini kullanmasının yanlış olduğunu bildirmesi üzerine Ebu Hanife verdiği cevapta “Benim için asl olan Kur'an ve Peygamber (s.a.v)'in uygulamalarıdır. Bunların dışında şeylerle amel edenler bidatçı kişilerdir.” demektedir, görüşlerinin doğru olduğunu ayet, hadis ve sahabe uygulamaları ile ispata çalışmaktadır.¹⁰⁸ Ayrıca tarihe itibar ederek, tarihten yola çıkarsak hadislerin toplanma emrini veren Ömer b. Abdilaziz'in ne kadar üstün bir şahsiyet olduğunu görürüz. Amcasının veliahtı kalmayınca sırf dindar olduğu için hilafeti Ömer b. Abdilaziz'e bıraktı. O da tıpkı I. Ömer gibiydi. Adaletli ve dindarlığı ile ön plana çıkmıştır. Sünniler onu V. Halife olarak görmüşler ve ona Halifetü's-Salih demiştirler.¹⁰⁹ Bu halifeye yalan ve düzenbazlık isnad etmek de yine tarihi gerçeklerle örtüşmez. Hadislerin Emevi uydurması olmadığının bir kanıtı da Ammar b. Yasir için “Seni azgın bir kavim öldürecek.”¹¹⁰ hadisinin kaynaklarda varoluşudur. Çünkü Ammar b. Yasir Sıffin Savaşı'nda şehit edilmiştir. Durum böyle olunca bu hadis Emevilerin aleyhinde bir hadis olmaktadır. Oysa Emevi uydurması bir hadisin onların aleyhinde olması düşünülemez.

2.1.6. Hadisler Çeşitli Sebepler İçin Uydurulmuşlardır

Hadis karşıtlarının hadislere başka bir bakış açıları da hadislerin dini bozmak için, siyasi ayrılıklardan dolayı, kendilerince dini kurtarmaya çalışmak için, dini sevdirmek için, mezheplerin fikirlerini doğru çıkarmak için, uydurmak zorunda kaldıkları için, maddi ve manevi çıkarlar sağlamak için veya babalarından gördüklerini kendilerine din edinmek için bazıları tarafından uydurulduğudur. Bu iddiaların hiçbirinin delili yoktur. Yaptıkları açıklamalar mesnetsiz izahlardan ibarettir.¹¹¹ Aksine muhaddislerin ve mezhep imamlarının faziletleri tarih sayfalarında tevatür seviyesine ulaşmıştır. Zaten müctehid veya muhaddis olmanın ilk şartı liyakatını ve adaletini dönemin âlimlerine ve toplumuna ispat etmektir. Tarihte hadis uydurucuları, zaten bu vasıflara sahip olmadıkları için hadislerine itibar edilmemiş ve uydurulmuş hadisler bu şekilde tespit edilmiştir. Mevzu hadislerin olduğu gerçektir. Ancak mevzu hadislerin sahih hadislerden ayırt edildiği de başka bir gerçektir. Sahih hadislerin bazısı hakkında

¹⁰⁸ Kur'an Araştırmaları Grubu, *İmam-ı Azam Ebu Hanife ve Düşünce Sistemi*, Kurav Yay., Bursa, 2003, 194.

¹⁰⁹ Üçok, Bahriye, *İslam Tarihi*, A.Ü.İ.F.Y., Ankara, 1968, 68.

¹¹⁰ Müslim, Fiten, 18.

¹¹¹ Kur'an Araştırmaları Grubu, *Uydurulan Din ve Kur'an'daki Din*, 81-92.

tartışma olduğu ve onların içinden bazısına kimilerinin zayıf dediği ihtilaflı hadisler de elbette vardır. Ancak bu hadislerin olması da tüm hadislerin reddini gerektirmez. Bu meseleye şöyle akli bir delil getirebiliriz: Bizim kullandığımız paraların içinde bazen sahte para da bulunabilmektedir. Ancak o sahte paranın sahte olduğunun anlaşıldığı yerler vardır. Böylece o paralar tespit edilip tedavülden kaldırılır. Ancak mademki sahte para var piyasada hiç kimse para kullanmasın demek akla ve mantığa aykırıdır. Tıpkı hadisler de böyledir. Bazı zayıf ve uydurma hadisler toplum içinde kullanılıyor ve itibar görüyor olabilir ancak bu hadislerin uydurma veya zayıf olduğunu tesbit etmenin yöntemleri vardır ve böylece tesbit edilip tedavülden kaldırılır. Sırf böyle hadisler var diye tüm haddisleri reddetmek, sırf sahte para var diye tüm paraları kullanmaktan vazgeçmek ile aynıdır.

2.1.7. Hadisler Dine İlave Demektir

Hadis karşıtları hadislerin Kur'an'da olmayan şeyleri açıklamasını dine ilave olarak algılamaktadırlar. Yani Kur'an bir konuda bir şey söylememişse o serbesttir. Başka hüküm konulması dine ilavedir.¹¹² Oysa Ehli Sünnet'in hadisleri (hüküm bildiren hadisleri) de vahiy gördüklerini dinin iki ana kaynağından biri gördüklerini gözardı ediyorlar. Dinin parçası olan hadisin koyduğu hüküm nasıl olurda dine ilave olarak algılanabilir ki? Aslında hadisler dine ilavedir, Kur'an apaçıktır, Kur'an'da olmayan şeyler din dışıdır gibi iddiaların hepsinin temelinde hadissiz din algısı oluşturma çabası bulunmaktadır. Peygamber (s.a.v)'in tebyin görevi, hüküm koyma yetkisi, üsve-i hasene oluşu, hevasından konuşmaması gibi özelliklerinin hepsini gözardı etmektedirler. Bu saydığımız görevlerin hepsi Kur'an'da geçmektedir.¹¹³ Allah'ın kendisine verdiği yetki ve görev ile kaynağı vahiy olan, dinden hükümleri Peygamber (s.a.v)'in söylemiş olması elbette dine ilave değil, dinin ta kendisidir, dinin bir parçasıdır. Ayrıca Kur'an'da geçen namaz, zekât, oruç vb. ibadetlerden tutun hudud, miras, nikâh gibi hukukî meselelere kadar pek çok meselede Kur'an genele ilkeleri vermekle birlikte detaylı açıklamalara girmemiştir.¹¹⁴

¹¹² Dorman, Emre, *Allah'a Öğretilen Din*, İstanbul Yayınevi, İstanbul, 2016, 101.

¹¹³ Nahl, 16/44, A'raf, 7/157, Ahzab, 33/21, Necm, 53/3.

¹¹⁴ Kıraçoğlu, M. Hayri, *İslam Düşüncesinde Sünnet*, Ankara Okulu Yay., Ankara, 2017, 134.

2.1.8. Hadisler Birbirleriyle ve Kur'an'la Çelişmektedir

Hadis karşıtları bir de hadislerin birbirleriyle ve Kur'an'la çeliştiğini iddia etmektedirler. İddialarını şöyle izah etmektedirler: Bu çelişkiler, hadisleri anlamsız kılmaktadır. Dini çelişkilerle doldurmaktadır. Bu iddialarına da bir sürü hadisi delil göstermektedirler. Oysa bu rivayetler ya zayıftır, ya çelişki zahiridir. Tıpkı Kur'an'da zahiren çelişik gibi görünen ayetler gibi. O ayetler de aslında çelişik değildirler ancak zahiren çelişik görünmektedirler. Zaten neshi de inkâr ettiklerinden, bir hadisin bir hadisi neshetmesine de itibar etmemişlerdir. Oysa hadislerdeki tüm bu ilmi meseleler Kur'an içinde geçerlidir. Bu nedenlerle hadisleri reddederseniz aynı yöntemle Kur'an'ı da reddetmeniz gerekecektir. Buna bir örnek olarak ezanın ortaya çıkması rivayetlerini çelişik bulmaktadırlar. Çünkü bir rivayette istişare sonucu ortaya çıkmış, diğer bir rivayette ise rüyalar sonucu ortaya çıkmıştır. Bu rivayetleri çelişik görmektedirler.¹¹⁵ Bunları çelişki görmenin akla mantığa uymadığı açıktır. Çünkü ezanın tespiti üzerine düşünmüşler istişare etmişler ve bu istişarede daha önce görülmüş rüyalara da itibar ederek mevcut ezana karar vermişlerdir.¹¹⁶ Bu farklı rivayetler olayın gerçekleşme şeklinin farklı zamanlarını ve yönlerini bildirmektedirler. Biz de bu iki rivayeti de cem ederek meseleyi kolaylıkla anlayabiliriz. Çelişki zahiridir ve bu tür çelişkiler için ihtilafü'l-hadis diye bir ilim vücuda getirilmiştir. Keza diğer rivayetler de bunun gibidir. Hadislerin Kur'an'a aykırı olması meselesi de aynıdır. Hadisler ile Kur'an arasında uyumluluk bulunmaktadır. Eğer bir ihtilaf zahiren görünüyorsa o da daha önce de belirttiğimiz gibi ya mutlakı takyid ya umumu tahsis ya da nesh meselesidir.¹¹⁷

Gördüğümüz gibi hadis karşıtları hadislerdeki hükmü anlamaya değil çarpıtmaya çalışıyorlar. Her türlü objektif yaklaşımdan uzak bilgi kırarak veriyorlar. İtiraz ettikleri birçok hadisi yüzlerce yıl öncesinden âlimler izah etmiştir.

2.2. Hadis Karşıtlarının Kur'an'a Bakış Açısı

Hadis karşıtları tüm geleneğin ve ilmi birikimin reddedilip sadece Kur'an'a itibar edilmesini istiyorlar. Geri kalan bilgilerin hiçbirinin güvenilir olmadığını iddia ediyorlar. Gelenek de hadislere dayandığı için geleneği İslam düşmanı bir muharrif tabakası olarak görüyorlar. Dolayısıyla geleneği de Emevi, Abbasi uydurması olarak göstermeye çalışıyorlar. Oysa muteber müçtehidlerimizin hemen hemen hepsinin Emevi

¹¹⁵ Dorman, a.g.e., 159.

¹¹⁶ Buhârî, İman, 38, Buhârî, Ezan, 1, Müslim, Salat, 1, Buhârî, Ezan, 2, Ebu Davud, Salat, 28.

¹¹⁷ Sancaklı, a.g.e., 98.

ve Abbasi yönetimlerinden zulüm gördüklerini gözardı ediyorlar. Rivayet tefsirlerinde geçen esbabı nüzulü reddediyorlar. Kur'an'ı tefsir ederlerken de herhangi bir usüle sahip değillerdir. İstedikleri yorumu kabul edip, istemediklerini reddetmektedirler. Yani bin yıldan fazladır İslami İlimler için sarf edilen tüm emekleri gereksiz, yalan yanlış bilgiler ve gayrı muteber görüyorlar. İnsanlardan da bunların hepsinin reddedilmesini istiyorlar.¹¹⁸ Bunun yanısıra sürekli Kur'an, Kur'an diye sayıklarken sık sık kitap yazmayı da ihmal etmiyorlar. Yani bu yaptıklarından anlaşılıyor ki Ebu Hanife'ye, Şafii'ye, İmam Malik'e, Ahmed Bin Hanbel'e, Buhari'ye, Müslim'e, Zemaşeri'ye, Râzi'ye değil de Mahmud Ebu Reyeye'ye, Reshad Khalife'ye, Khashif Ahmed'e, Yaşar Nuri'ye tabi olmamızı istiyorlar. Buna da Kur'an'a ittiba diyorlar. Madem Kur'an apaçıktır, madem sadece Kur'an'a ittiba lazımdır, neden durmadan kitap yazıyorlar? Bu da anlaşılır bir şey değildir.

2.2.1. Kur'an Yazılmış ve Korunmuştur

Ebu Reyeye olayı özetle şöyle anlatmaktadır: Kur'an'ın yazımına Peygamber (s.a.v) çok önem göstermiştir. Vahiy kâtipleri her inen ayeti anında yazmıştır. Kur'an hem lafzen hem de manen mütevatirdir. Peygamber (s.a.v) Kur'an'ın yazılmasına, ezberlenilmesine ve korunmasına çok önem gösterirdi. Bundan dolayı Kurra sayısı oldukça artmıştı. Kur'an Hz. Ebubekir döneminde, Hz. Ömer'in ısrarıyla tek bir kitapta toplanmıştır. Bu fikir yemame savaşında birçok hafızın şehit edilmesinden ortaya çıkmıştır. Aslında Hz. Ebubekir başta Peygamber (s.a.v)'in yapmadığını biz nasıl yaparız diye tereddüt etmiştir. Hz. Ömer'in ısrarı ise onu ikna etmiştir. Yalnız konunun sonuna Hz. Ali'nin isminin raviler tarafından bilerek Kur'an'ı toplama komisyonundan çıkarıldığını ifade etmiştir.¹¹⁹

Kur'an hakkında bu söyledikleri doğrudur. Ancak bu bilgileri bize veren hadislerdir. Hadisleri reddedenin bu bilgileri kullanması bir çelişkidir. Kur'an'ın yazılışının, ezberlenişinin ve korunmasının nasıl olduğunu hadislerden başka izah eden bir kaynak yoktur. Hadisleri bertaraf edersek, Kur'an'ın bu şekillerde yazıldığını ve kayda alındığını nerden biliyorsunuz diye soran bir kişiye ne cevap verebiliriz? Ebu Reyeye bir taraftan hadisleri reddederken diğer taraftan da hadisleri delil göstererek Kur'an'ın korunduğunu ispat etmeye çalışmaktadır. Buradan da şu anlaşılıyor ki

¹¹⁸ Kur'an Araştırmaları Grubu, *Uydurulan Din ve Kur'an'daki Din*, 27-28.

¹¹⁹ Ebu Reyeye, a.g.e., 267-271.

hadisleri reddedersek Kur'an'ın korunduğunu dahi ispat edemeyiz. İşin daha ilginç boyutu ise tüm bu olayları anlatırken rivayetlerine itibar ettiği ravileri Hz. Ali'ye haksızlık yapmakla itham ediyor. Dolayısıyla Onları samimiyetsizlikle itham ediyor. İtibarsızlaştırılan bu ravilerin rivayetleri de itibarsız olacaktır. O zaman da daha büyük bir sorun ortaya çıkacaktır. O sorun da Kur'an'ın ilk andan itibaren yazıldığı bilgisinin güvenilir kişilerden bize ulaştığıdır. Dolayısıyla bize ulaşan bu bilgi de güvenilir olacaktır.

2.2.2. Dinin Kaynağı Sadece Kur'an'dır

Hadis karşıtları dinin kaynağının sadece Kur'an olabileceğini geride kalan her şeyin güvenilemez olduğunu iddia etmektedirler. Bu iddialarını da aşağıdaki şu ayetlerle delillendirmektedirler.

1- كِتَابٌ أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ فَلَا يَكُنْ فِي صَدْرِكَ حَرَجٌ مِنْهُ لِتُنذِرَ بِهِ وَذِكْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ

“Bu, kendisiyle insanları uyarman, inananlara öğüt vermek için sana indirilen bir kitaptır. Artık bu hususta kalbinde bir sıkıntı olmasın.”¹²⁰

2- اَتَّبِعُوا مَا أَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ قَلِيلًا مَا تَذَكَّرُونَ

“Rabbinizden size indirilene uyun; O’nu bırakıp da başka önderlerin ardından gitmeyin. Ne kadar da az öğüt alıyorsunuz!”¹²¹

“Bu iki ayette görülüyor ki uyulması gereken kaynak Allah’tan insanlara indirilen Kur’an’dır. “Onun berisinden bir takım velilere uymayın” ifadesi Allah’ın vahiy ettiği dışında hiçbir kaynağa uymamamız gerektiğini vurguluyor. Allah, elçisine şunu hatırlatıyor ki, insanlar için Kur’an dışında klavuz bulunmamaktadır.”¹²² Şeklinde yorumlamaktadırlar.

3- أَفَنَجْعَلُ الْمُسْلِمِينَ كَالْمُجْرِمِينَ (۳۵) مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ (۳۶) أَمْ لَكُمْ كِتَابٌ فِيهِ تَدْرُسُونَ (۳۷) إِنَّ لَكُمْ فِيهِ لَمَا تَخَيَّرُونَ (۳۸)

“Öyle ya, emrimize boyun eğenleri o günahkârlarla bir mi tutacağız? Size ne oluyor? Ne biçim hüküm veriyorsunuz? Yoksa elinizde okuduğunuz bir kitap var da orada dilediğinizin sizin olacağı mı yazılı?”¹²³

4- قُلْ أَرَأَيْتُمْ شُرَكَاءَكُمُ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمَوَاتِ أَمْ آتَيْنَاهُمْ كِتَابًا فَهُمْ عَلَىٰ بَيِّنَتٍ مِنْهُ بَلْ إِنَّ يَعِدُ الظَّالِمُونَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا إِلَّا غُرُورًا

¹²⁰ A'raf, 7/2.

¹²¹ A'raf, 7/3.

¹²² Shehzada, a.g.e., 30.

¹²³ Kalem, 68/35-38.

“De ki: “Allah’ı bırakıp da tapduğunuz ve O’na ortak koştuğunuz varlıklar üzerinde hiç düşündünüz mü? Gösterin bana, yeryüzündeki hangi nesneyi yaratmışlar! Yoksa onların göklerde mi ortaklığı var? Yahut biz onlara bir kitap vermişiz de onlar oradaki kesin bir delile mi dayanmaktalar? Hayır hayır! O zalimlerin birbirlerine vaadleri aldatmacadan başka bir şey değildir.”¹²⁴

5- *أَمْ آتَيْنَاهُمْ كِتَابًا مِنْ قَبْلِهِ فَهُمْ بِهِ مُسْتَمْسِكُونَ*

“Yoksa bundan (Kur’an’dan) önce kendilerine bir kitap verdik de ona mı sarılıyorlar?”¹²⁵

6- *وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضَ الْأَقَاوِيلِ (٤٤) لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ (٤٥) ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ (٤٦) فَمَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ (٤٧)*

“Eğer peygamber bize atfen bazı sözler uydurmuş olsaydı, Elbette onu kısıvrak yakalardık. Sonra onun can damarını koparırdık. Hiçbiriniz buna mâni olamazdınız.”¹²⁶

7- *مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ (١٥٤) أَفَلَا تَذَكَّرُونَ (١٥٥) أَمْ لَكُمْ سُلْطَانٌ مُبِينٌ (١٥٦) فَأْتُوا بِكِتَابِكُمْ (١٥٧) إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ (١٥٧)*

“Ne oluyor size? Nasıl yargıda bulunuyorsunuz? Hiç düşünmüyor musunuz? Yoksa açık bir kanıtınız mı var? Eğer gerçekten doğru sözlü iseniz belgenizi getirin.”¹²⁷

8- *قُلْ فَأْتُوا بِكِتَابٍ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ هُوَ أَهْدَى مِنْهُمَا اتَّبِعْهُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ*

“De ki: “Eğer doğru söylüyorsanız, Allah katından bu ikisinden daha doğru yol gösteren bir kitap getirin de ben ona uyayım!”¹²⁸

9- *تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ (١) إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ (٢) أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَىٰ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِي مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَاذِبٌ كَفَّارٌ (٣)*

“Kitabın indirilişi, azîz ve hakîm olan Allah’ın katındandır. Biz bu kitabı sana gerçeğin bilgisi olarak indirdik; öyleyse içten bir inanç ve bağlılık göstererek sadece Allah’a ibadet et. Bilinmeli ki halis dindarlık yalnız Allah için olanıdır. Allah’tan başka şeyleri kendilerine koruyucu kabul edenler -ki sadece bizi Allah’a yaklaştırsınlar diye onlara tapıyoruz” diyorlar- ayrılığa düştükleri konularda Allah onların arasında hükmünü verecektir. Yalancı ve inkâra saplanmış kimseyi Allah kesinlikle doğru yola yöneltmez.”¹²⁹

¹²⁴ Fâtır, 35/40.

¹²⁵ Zuhruf, 43/21.

¹²⁶ Hakka, 69/44-47.

¹²⁷ Saffat, 37/154-157.

¹²⁸ Kasas, 28/49.

¹²⁹ Zümer, 39/1-3.

وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ هُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ إِنَّ اللَّهَ بِعِبَادِهِ لَخَبِيرٌ بَصِيرٌ (۳۱) ثُمَّ 10-
 أَوْرثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ وَمِنْهُمْ مُقْتَصِدٌ وَمِنْهُمْ سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ
 بِإِذْنِ اللَّهِ ذَلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ (۳۲)

“Sana vahyettiğimiz kitap kendinden öncekileri doğrulayıcı bir hakikattir. Kuşkusuz Allah kullarından haberdardır, her şeyi görmektedir. Sonra biz kullarımızdan seçtiklerimizi o kitaba mirasçı kıldık. Onlardan kimi kendine kötülük eder, kimi orta bir durumdadır, kimi de Allah’ın izniyle hayır işlerinde yarışır; işte büyük fazilet budur.”¹³⁰

Hadis karşıtları bu ayetlerin hepsinden Müslümanların din adına okuyup ders çıkaracağı tek kitabın Kur’an olduğunun, Kur’an dışında ders alacağımız başka dini bir kaynağın olmadığı, Elçi’nin dinle ilgili sözlerinin Kur’an olduğunun, kendi dünyevi sözlerini Allah’ın sözleri gibi göstermesi durumunda bundan sorumlu tutulacağı, inanmayanlara Kur’an dışında bir kitaba uymamaları gerektiğinin, Allah’a Kur’an’ı takip ederek kulluk yapılacağı ve dini Allah’a has kılmanın gerektiğinin anlaşılması gerektiğini iddia etmişlerdir. Dolayısıyla onlara göre Kur’an’ı bırakıp başka kitaba tabi olmak reddedilmişti. Yani hadislere uymak Kur’an haricinde başka kitaba uymak demektir.¹³¹

Genel olarak hadis karşıtlarının kendilerine delil olarak gösterdikleri bu ayetlere baktığımız zaman siyak ve sibaklarından da rahatlıkla anlaşılacağı gibi meselenin Kur’an’ı inkâr eden, Peygamber (s.a.v)’i inkâr eden ve tevhid inancını inkâr eden müşrikler hakkında olduğu görülür. Bu ayetlerde vurgulanan ise Kur’an’ın uydurma olmadığı, Allah katından Peygamber (s.a.v)’e geldiği, Peygamber (s.a.v)’in söylediği şeylerin sebebinin Kur’an ve Allah olduğudur. Oysa müşriklerin hiçbir kaynağının olmadığı halde kendilerince bir inanç oluşturduklarını, Kur’an’ı terkedip bu inanca tabi olduklarını belirtmektedir. Hadis karşıtları ayetleri bağlamından tamamen kopararak Kur’an’ı terkedip başka kitaplara uymama gerekliliğinin hadisleri de kapsadığını iddaa etmişler. Oysa hadisleri kabul edenlerin hiçbirinin Kur’an’ı reddetmediği aşikârdır. Aynı zamanda hadislerin kendileri Kur’an’ı izah etmektedirler. Ayrıca hadisler, Kur’an’ın bağlamından koparılıp keyfi yorumlara açık hale gelmesini önlemektedirler.

Bu ayetler aynı zamanda Kur’an haricinde hiçbir kitaba uyulmaz da demiyorlar. Kur’an’ı terkedip başka kitaplara uymayın diyorlar. Keza hiçbir kitaba uyulmazsa şu hadis karşıtlarının Kur’an’ı açıklamak için yazılan kitaplarına da kesinlikle

¹³⁰ Fatır, 35/31-32.

¹³¹ Shehzada, a.g.e., 30-35.

uyulmamamsı gerekir. Diyebilirler ki bu kitaplarımız Kur'an'ın açıklamasıdır veya Kur'an'la uyumludur. O zaman hadisleri de bu kapsamda ele almaları gerekir. Hadisler de Kur'an'ın açıklamasıdır ve Kur'an'a muvafıktır. Buradan anlaşılıyor ki hadislere itibar etmenin Kur'an'ın dışında kitap edinmeyle hiçbir alakası yoktur.

2.2.3. Kur'an Akılla Çelişmez

وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تُؤْمِنَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَيَجْعَلُ الرَّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ

“Allah’ın izni olmadıkça hiç kimsenin inanması mümkün değildir. O, akıllarını kullanmayanları inkâr bataklığında bırakır.”¹³²

إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ الصَّمُّ الْبُكْمُ الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ

“Allah katında canlıların en aşağı derecede olanları, sağır, dilsiz ve düşünemez olanlarıdır.”¹³³

Hadis karşıtları bu meseleyi şöyle görmektedirler: “Allah’ın yolu akıl ve vicdan yoludur. Allah’ın sevmediği canlı tipi, gerçeğe karşı sağır olan ve aklını işletmeyen insanlardır. Bunlar Allah’ın diğer canlılardan ayırt edici özellik olarak verdiği akıllı kullanmadıkları için Allah’ın sayısız delilini görememektedirler. Kur’an’ın anlattığını anlamayanlar dini dogmalar, hurafeler, içinden çıkılması ve uygulanması mümkün olmayan zorluklar sistemi olarak göstermişlerdir. Bu tavırlarından ötürü milyonlarca kişi dinden uzaklaşmış hatta birçok insan dinsizliğe sürüklenmiştir. Bu yüzden aklımızı kullanarak Kur’an İslam’ını uyduruk İslamdan ayırt edebilmeliyiz. Yoksa Allah üzerimize pislğini yağdırır. Uyduruk İslamı ayırt edebilirsek dinden uzaklaşmışları da tekrardan dine geri kazandırabiliriz.

İşte dinini bir şiddet ve ilkel yaşam kaynağı olarak sunan hadisçiler, şeyhler, mollalar, Kur’anı yetersiz gören zihniyetlerdir. Üstelik bunlar birçok sistemlerinde Allah’ın ayetlerine ters düşmektedirler. Aklımızı kullanarak bu hurafecilerden kurtulmazsak bu pisliliklerle bizde müptela oluruz.”¹³⁴

Her zaman ki gibi doğru bir sloganın yanlış zeminlerle temellendirilmesini bu meselede de müşahade etmekteyiz. Kur’an akılla çelişmez. Bu bilgi doğrudur. Ancak sahih hadisler de akılla ve Kur’an’la çelişmez. Hadislerin dini ilkel bir şiddet dinine çevirdiği de tamamen yanlış bir bilgidir. Hadislerde Peygamber (s.a.v)’in üstün ahlakı, aile hukuku, insanlarla ilişkisi anlatılmaktadır. Bu söylediklerinden kasıt bazı zayıf

¹³² Yûnus, 10/100.

¹³³ Enfâl, 8/22.

¹³⁴ Kur’an Araştırmaları Grubu, *Uydurulan Din ve Kur’an’daki Din*, 24.

hadisler ise dinde hiçbir zaman itibar görmemişlerdir. Dolayısıyla hadislerin sebep olduğu bir ilkellik dinde bulunmamaktadır. Bağlamından koparılarak bir hadisin yanlış anlaşılma ihtimali elbette vardır. Bu yanlış anlayış yanlış uygulamalara da yol açabilir. Ancak aynı mesele Kur'an için de geçerlidir. O halde hadisler yüzünden insanların dinden çıktığı tamamen yanlış bilgidir.

Slogan doğrudur. Aklınızı kullanmazsanız, her seferinde birileri tarafından kandırılabilirsiniz. Dinde olmayan hurafe ve bid'atları dinden zannedebilirsiniz. Hadisleri reddederek aklınızı devre dışı bırakabilirsiniz.

Hadislerin bize Peygamber (s.a.v)'in üstün ahlakını öğrettiği bir hadisi örnek olarak inceleyelim:

“Sizin en hayırlınız, kadınlarına karşı en hayırlı olanlarınızdır.” “Kadınlarınıza karşı hayırlı olmayı birbirinize tavsiye edin.”¹³⁵

Bu hadisin neresinde ilkellik vardır? Hem de bin dörtyüz yıl önce bu sözü söylemeniz için gerçekten vahiy almanız gerekirdi. Oysa Kur'an'da bu meselenin tam zıddı gibi anlaşılabilinecek bir ayet vardır.

الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَبِمَا أَنْفَقُوا مِنْ أَمْوَالِهِمْ فَالصَّالِحَاتُ قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ لِّلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ وَالَّتِي تَخَافُونَ نُشُوزَهُنَّ فَعِظُوهُنَّ وَاهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ وَاصْرَبُوهُنَّ فَإِنِ اطَّعْتُمْ فَلَا تَبْغُوا عَلَيْهِنَّ سَبِيلًا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا كَبِيرًا

“Allah'ın, (iki cinse) birbirinden farklı özellik ve lutuflar bahşetmesi ve mallarından harcama yapmaları sebebiyle erkekler kadınların yöneticisi ve koruyucusudurlar. Sâliha kadınlar Allah'a itaatkârdır; Allah'ın korumasına uygun olarak, kimsenin görmediği durumlarda da kendilerini korurlar. (Evlilik hukukuna) başkaldırmasından endişe ettiğiniz kadınlara öğüt verin, onları yataklarda yalnız bırakın ve onları dövün. Eğer size itaat ederlerse artık onların aleyhine başka bir yol aramayın; çünkü Allah yücedir, büyüktür.”¹³⁶

Ayette Allah, isyankâr kadınları belli süreçlerden sonra dövün diyor. Ancak hadiste Peygamber (s.a.v), eşlerinize çok hayırlı olun demektedir. O zaman dövcekmiz, sevecekmiz? Asıl mesele şudur: Allah'ın bu emri vücut ifade eden bir emir değildir. Hüküm isyankâr kadınla ilgilidir ve onu doğru yola getirmenin son çaresidir. Aynı zamanda amaç ona eziyet çektirmek değil, kibrini kırmaktır. Ancak Peygamber (s.a.v)'in eşleri ona isyan etmesine rağmen Peygamber (s.a.v) onları

¹³⁵ Müslim, Radâ 62; Tirmizî, Radâ 11.

¹³⁶ Nisâ, 4/34.

dövmemiştir.¹³⁷ Bu hadisten anlaşılıyor ki bu ayeti uygulamak zorunda değiliz ancak, son çare olarak çok zor durumda kalan bir erkek isyankâr karısını dövmesinden de kınanmayacağı hükmü ortaya çıkıyor. Ama Hz. Peygamber'in bu konudaki hadisleri olmasa, bu hükmün vücut ifade ettiği sanılıp herkes karısını dövmeye başlayabilirdi. Hadislerden anlaşılan ise kadının hiç dövülmemesinin evla olduğudur. Görüldüğü gibi hadislerde şiddet yok, aksine ayetlerin bağlamını anlamamızı sağlamaktadırlar. Bizi çoğu zaman şiddetten uzak tutmaktadırlar.

2.2.4. Kur'an Kendini Açıklamaktadır

Kur'an'ın açıklanması tefsir edilmesi demektir. Kur'an'ın tefsiri üç şekilde yapılabilmektedir. Sahabiler ve sonraki dönemdeki ulema, Kur'an'ı tefsir ederken ilk olarak Kur'an'ın Kur'an'ı tefsir etmesine bakarlar. Yani eğer bir ayetin açıklaması başka bir ayette varsa, o ayeti açıklaması olan ayetle tefsir ederler. Örneğin Maide Suresi'nin birinci ayetinde "En'am olarak adlandırılan hayvanlar size helal kılınmıştır."¹³⁸ ifadesi geçmektedir. Daha sonra gelen yine Maide Suresi'nin üçüncü ayetinde "murdarlar haram kılınmıştır."¹³⁹ ifadesi bu ayeti tefsir etmektedir. Yani ayeti ayet tefsir etmektedir ki bu tefsirlerin en yücesidir.

Yine Sahabiler ve Ulema, ikinci olarak Kur'an'ı hadisle tefsir etmektedirler. Bu tefsir de Kur'an'ın Kur'an'la tefsirinden sonra en yüce tefsir şeklidir. Örneğin Enfal Suresi'nin altmışıncı ayetinde geçen "*güç yetirdiğiniz kuvveti ve savaş atlarınızı hazırlayın*"¹⁴⁰ ifadesinin tefsirini Kur'an'da bulamamaktayız. Ancak Allah Resulü bu ayette geçen kuvvetten kastın, atış malzemesi olduğunu açıklamıştır.¹⁴¹ Yani bu ifade savaş için gereken binek ve aletleri hazırlayın demektir. Bu iki tefsir modeli mümkün olduğu sürece diğer tefsirlere itibar edilmez. Yani Allah bir ayetini kendisi açıklamışsa o ayete başka bir anlam veremeyiz. Allah açıklamamış ancak Peygamber (s.a.v) ashaba açıklamışsa yine o tefsirden başka bir tefsire itibar etmemiz dalalet olacaktır. Ancak bu ikisi dışındaki tefsirlerde hata payı olduğu gibi kayıtsız şartsız kabul etme zorunluluğumuz da yoktur.

¹³⁷ Kurtubî, Muhammed b. Ahmed b. Ebî Bekr el-Ferec el-Kurtubî, *el-Câmî li Ahkâmi'l-Kur'ân*, XIV, Kahire, 1953, 162.

¹³⁸ Mâide, 5/1.

¹³⁹ Mâide, 5/3.

¹⁴⁰ Enfâl, 8/60.

¹⁴¹ Müslim, Babu Fedli'r-Remy, 3548.

Ashab ve Ulema, üçüncü olarak bir ayetin tefsirini ne Kur'an'dan ne de hadisten bulamazlarsa o zaman kendi icihad ve anlayışlarıyla tefsir etmeye çalışırlar. Cumhuriyet ulema Ashabın görüşünü önemsemiştir. Çünkü onlar Hz. Muhammed (s.a.v) ile beraber vahyin ilk muhataplarıydılar. Bu açıdan vahyin muradını daha doğru anlamışlardır. Aynı zamanda anlamadıklarını da Peygamber (s.a.v)'e sorup öğrenmekteydiler. Çoğuda fasih arapça bilmekteydi. Bu özelliklerinden dolayı ashabın tefsirlerine itibar edilmiştir. Bu saydıklarımız haricinde Kur'an'ın arapça olması hasebiyle arap dili ve belagati de tefsirde kullanılmıştır.¹⁴²

Hadis karıştıları ise bu saydıklarımızdan Kur'an'ın Kur'an'ı tefsir etmesini kabul etmekte, geri kalan tüm tefsirleri reddetmektedirler. Ancak kendilerinin kullandığı meallerin ve ürettikleri fikirlerin de birer tefsir mahiyetinde olup bazı ayetleri yorumladıklarını unutmaktadırlar.

1- Onu Anlatmak Bize Aittir

لَا تُحْرِكُ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ (١٦) إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ (١٧) فَإِذَا قَرَأْنَاهُ فَاتَّبِعْ قُرْآنَهُ (١٨) ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا بَيَانَهُ

“Vahyi tam alma telâşi yüzünden dilini kımlatma. Onu zihninde toplayıp okumanı sağlama işi bize aittir. O halde onu okuduğumuz zaman sen onun okunuşunu takip et. Sonra onu anlatmak elbette bize aittir.”¹⁴³

2- Delilleri Açıklamaktadır

اعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

“Bilin ki Allah, ölmüş toprağa yeniden hayat verir. Şüphesiz biz, düşünesiniz diye delilleri bir bir açıklamışızdır.”¹⁴⁴

3- Ayetlerini Açıklıyor

ضَرَبَ لَكُمْ مَثَلًا مِنْ أَنْفُسِكُمْ هَلْ لَكُمْ مِنْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ مِنْ شُرَكَاءَ فِي مَا رَزَقْنَاكُمْ فَأَنْتُمْ فِيهِ سَوَاءٌ تَخَافُونَهُمْ كَخِيفَتِكُمْ أَنْفُسَكُمْ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

“Allah size kendinizden bir örnek veriyor: Elinizin altında bulunan hizmetçileriniz arasında size verdiğimiz rızıklarda, sizinle eşit haklara sahip ve birbirinizden çekindiğiniz gibi kendilerinden çekindiğiniz ortaklarınız var mı? İşte aklını kullanacak kimseler için âyetlerimizi böyle açıklıyoruz.”¹⁴⁵

4- Kur'an'ı İyice Açıklıyor

¹⁴² Kattan, Menna', *Mebahisu Fi Ulumi'l-Kur'an*, Müessesetü'r-Risale, 2015, 357-359.

¹⁴³ Kıyâmet, 75/16-19.

¹⁴⁴ Hadîd, 57/17.

¹⁴⁵ Rûm, 30/28.

وَكَذَلِكَ نُصَرِّفُ الْآيَاتِ وَلِيَقُولُوا دَرَسْتَ وَلِنُبَيِّنَهُ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

“Böylece biz âyetleri, duruma göre farklı tarzlarda gönderiyoruz ki, “İyi öğrenmişsin” desinler ve biz, anlayan toplum için Kur’an’ı iyice açıklamış olalım.”¹⁴⁶

Hadis karşıtları genellikle bu âyetleri delil göstererek Kur’an’ın apaçık olduğunu, kendi kendini tefsir ettiğini, başka hiçbir kaynağa ihtiyaç duymadığını ve dinen Allah’ın açıklamaya gerek duymadığı şeyi Peygamber (s.a.v)’in asla açıklamayacağını iddia etmektedirler. Dinde var olan detayları ise her toplumun örf ve âdetini dinselleştirmesinden kaynaklandığını öne sürmektedirler.¹⁴⁷

Bu âyetleri derinlemesine inceleyelim:

1- Burada zikrettiğimiz ilk ayette Allah, ilk önce kaybetmek korkusuyla, gelen vahyi telaffuz etmek için, acele ile dilini hareket ettirme diyor. Demek ki Peygamber (s.a.v) Kur’an’ı hıfz etmekte olup kaybolmasından korktuğundan çok telaş etmekteydi. Allah bu telaşın yersiz olduğunu sakın olması gerektiğini, çünkü bu kelamın kendisine ait olup, onu koruyacağını bildirmektedir. Sonra göğsünden hiçbir manası eksilmeyecek şekilde onu toplamak ve kıraatini dilinde sabit kılmak bize aittir. Biz kıraati Cebrail vasıtasıyla tamamladığımızda onu takip et. Burada kıraatın azamet nununa isnad edilmesi mübalağa içindir. Manasından ve ahkâmından sana müşkil olanları açıklamasıda bize aittir.¹⁴⁸

Bu ilk ayette “la tuherrik” nehyi Peygamber (s.a.v) içindir. Faili müstetir olup ente’dir. Yani hitap Peygamber (s.a.v)’e yapılmıştır. Sen ey Muhammed dilinle acele etme denmektedir. Devam eden âyetlerde de yine hitabın ona olması gerekir. Zaten Allah bu Kur’an’ın toplanması ve okunması bize aittir derken de ya Muhammed Kur’an’ın senin zihninde toplanması ve okunuşunun sana öğretilmesi bize aittir demektedir. Aksi takdirde Kur’an’ı Allah’ın toplamaması ve yine O’nun okuması gerekir ki buda imkânsızdır. Okuyuşumuza da tabi ol denmektedir. Bu kısımda da yine fettebi’ fiili emir olup faili entedir. Hitap yine Peygamber (s.a.v)’edir. Allah ona yapması gerekeni ve kendisinin onun için yapacaklarını saymaktadır. En son onu biz beyan edeceğiz derken de yine sana biz beyan edeceğiz anlamındadır. Yoksa bu beyanın Peygamber (s.a.v)’e değil de başkası için de olabileceğini söylersek ve hatta mademki

¹⁴⁶ En’âm, 6/105.

¹⁴⁷ Dorman, a.g.e., 57.

¹⁴⁸ Ebu’s-Suud, Muhammed Bin Muhammed El-Amadi, *İrşadu Akli’s-Selim İla Mezaya Kur’an’il-Kerim*, Daru İhyai Turasi’l-Arabi, Beyrut, trs., IX, 66-67.

Allah beyan ediyor biz edemeyiz dersek, o zaman aynı şeyler cem ve kıraat içinde geçerli olur. Yani Kur'an'ın toplanması ve okunması da Allah'a aittir ve biz onu okumamalı ve toplamamalıyız anlamı çıkar. Bu anlamın da ne kadar çarpık ve yanlış olduğu aşikârdır. Ayette anlaşılan şudur: senin zihninde toplayacağız, sana kıraatini öğreteceğiz ve sana açıklayacağız. Hadis karşıtlarının ayetleri bağlamından ne kadar kopardığını böylece bir kere daha görmekteyiz. Onlar son ayet için, açıklaması da bize aittir başkası açıklayamaz hatta Peygamber (s.a.v)'de açıklayamaz manasını vermektedirler. Ancak öncesinde toplanması ve okunması bize aittir denen ayet için aynı yorumu yapmamaktadırlar. Hatta bu kısmı görmezden gelmektedirler.

Aynı zamanda Allah bu ayetlerin okunması bize aittir derken, işin içine Cebrail'de girmektedir. Çünkü Kur'an'ı Peygamber (s.a.v)'e okuyan O'dur. Allah okuma fiiline Cebrail'i katıyorsa aynı şekilde beyan fiiline de Peygamber (s.a.v)'i katmasında herhangi bir beis olmayacaktır. Yani orda geçen beyanın mutlak beyan olduğunu farzederseniz dahi, o beyanı Allah'ın, Peygamber (s.a.v) vasıtası ile yapmış olması gayet mantıklı olacaktır. Tıpkı okumayı Cebrail vasıtası ile yaptığı gibi.

2- İkinci olarak zikrettiğimiz bu ayette Allah katılaştırmış kalplerin ihyasının zikir ve tilavetle olacağını temsilini bize bildirmiştir. Ya da Allah, huşu'a rağbet, kasvete de men için ölümlerin diriltilmesini temsil etmiştir. Bu temsil akli kemale erdirmek içindir.¹⁴⁹ Kur'an'ın birçok yerinde birçok vesile ile toprağın cansız halinin giderilip tekrar hayat bulması meselesi örneğine, yaşayan ve anlayan kalbin toplum içerisindeki hayati öneme sahip olmasına dikkat çekildikten sonra bahsedilmesi gayet anlamlıdır ve önemlidir. Bu siyak ve sibak içerisinde görülebilen gerçeklik olması hasebiyle Allah'ın ölüye nasıl can verebileceği şöyle izah ediliyor: İşledikleri günahlardan dolayı kalpleri kararmış imanları zayıflamış olmaktan dolayı kimse ye'se kapılmamalıdır. Çünkü Allah her daim insana kendisini temizleme ve yeni bir hayata başlama fırsatını sunmaktadır. Yeter ki insan kendisine verilen deliller üzerinde düşünüp anlamaya çalışsın ve çıkan sonucu kabullenerek, rabbinden de korkarak ona sığınıp bu imanı hissetsin.¹⁵⁰ Bu ayette iki vecih bulunmaktadır. Birincisi temsili veçhidir. Temsili veçhe göre bu ayetten kasıt Allah ölü toprağa yağmurla nasıl hayat veriyorsa katılarak ölen kalbe de zikir ile huşu hayatını verir. Yani yağmur ölü toprağa hayat verilmesinin sebebi olduğu gibi zikri muhafaza da kalbin huşu ile hayat bulmasının sebebidir. İkinci veçhe

¹⁴⁹ Mustafa El-Koçi, Muhammed Bin Muslihiddin, *Haşiyetu Şeyhzade Ala Tefsiri Kadi'l-Beydavi*, Hakikat Kitapevi, İstanbul, 1998, IV, 357.

¹⁵⁰ Karaman, vd., a.g.e., V, 246.

göre Allah'ın ölen toprağı diriltmesinden kasıt ölümlerin tekrar diriltilmesidir. Allah bu ayeti huşu ve tevazuya rağbet ettirmek, kasvetten de sakındırmak için zikrediyor.¹⁵¹ Bu ayete aynı zamanda Allah nasıl ki ölü toprağı yağmurla can veriyorsa ölü kalbe de hikmetle ve Kur'an nuruyla can verir anlamında verilmiştir. İbnu Abbas ölü kalbe ilim ve hikmetle can verildiğinin kastedildiğini söylemektedir.¹⁵²

Kısacası yine bu ayeti de öncesindeki ve sonrasındaki ayet bağlamıyla okuduğumuzda meselenin Kur'an'ı sadece Allah'ın anlattığından ziyade, Kur'an'da geçen delillerin katılmış kalpleri yumuşatması için açıklandığını görmekteyiz. Aynı zamanda bu ayat kelimesini burada Kur'an ayetleri değil deliller olarak algılamamız da daha uygun olacaktır. Ancak Burada ayattan kasıt Kur'an ayetleri olmasının da bir sakıncası elbette yoktur. Bu ayette de Allah'tan başkasının Kur'an'ı açıklayamayacağı anlamı kesinlikle çıkmamaktadır.

3- Üçüncü olarak zikrettiğimiz ayette de konu tevhitir. Allah kendisine ortak koşulma meselesinin ne kadar akla aykırı olduğunu bize bildirmektedir. Kendisine şirk koşulmasının köleyi efendisine denk saymak gibi olduğunu bildirmektedir. Siz bile kölelerinizi kendinizle eş görmemekteyken, benim kullarımı nasıl bana ortak koşarsınız demektedir. Böyle bir örnekle şirkin mantıksal çarpıklığını açıklamaktadır. Yani Allah delillerle, misallerle ve ikna edici hikâyelerle kendi ayetlerini beyan ettiğini bildirmektedir.¹⁵³ Ayetin başında *ضَرَبَ لَكُمْ مَثَلًا مِّنْ أَنفُسِكُمْ* geçmektedir. Yani Allah'ın bize bizden örnek verdiği ve sonrasında gelen misalinde bu örnek olduğu açıktır. Yani Allah bu örneği vererek açıklamasını yapmıştır. Yani Allah bu ayette direkt bizden örnek veriyor. Bize en yakın bir hali ve durumu en iyi anlayacağımız şekilde bize örnek gösteriyor. Bizim köle ve işçilerimizle olan ilişkilerimiz üzerinden bu imani meseleyi somutlaştırıyor ve siz bile kölelerinizin sizin mallarınıza ortak olmasını ve sizin gibi tasarruf hakkına sahip olmalarını ve size denk koşulmalarını kabul etmiyorsunuz diyor. Siz bu kölelerinizle beşer olma noktasında eşit olmanıza rağmen böyle bir durumu kabul etmiyorsunuz diyor. Oysa benim kullarım benden o kadar eksik olmalarına rağmen, onlar beşer ve ben ilah iken onları bana eş tutuyorsunuz diyor. Aynen bu misaldeki gibi ayetlerimizi açıklıyoruz diyor.¹⁵⁴ Hatta bu ayet, ayetlerimizi akıl sahiplerine açıklıyoruz,

¹⁵¹ Razi, Muhammed Fahrettin Bin Diyaüddin Ömer, *Mefatihü'l-Gayb*, Daru'l-Fikr, Beyrut, 1981, XXIX, 231.

¹⁵² Sabunî, Muhammed Ali, *Et-Tefsiru'l-Vadihu'l-Müeyesser*, El-Mektebetü'l-Asriyye, Beyrut, 2016, 1372.

¹⁵³ Razi, a.g.e., XXVI, 120.

¹⁵⁴ Ebu's-Suud, a.g.e., VII, 59.

tedebbür ehline açıklıyoruz size değil anlamına da gelmektedir çünkü müşriklerin tedebbür etmedikleri biliniyor.¹⁵⁵ Zaten Allah'ın kendi ayetlerinden hiçbirini açıklamadığını kimse iddia etmiyor. Ancak daha önce de zikrettiğimiz gibi Allah'ın kendi ayetlerinden bazısını açıklaması tamamını açıkladığı anlamına gelmediği gibi aynı zamanda Allah'tan başkasının da hiçbir ayetini izah edemeyeceği anlamına da gelmez. Keza Allah ben ayetlerimi açıklıyorum derken, sadece ayetlerimi ayetlerimle açıklayacağım demiyor. Allah'ın ayetlerinin hadislerle veya başka ilimlerle açıklanmış olması halinde de yine Allah'ın açıklaması vuku bulur. Çünkü Allah nihayetinde o ayetleri açık bir hale getirmiştir. Hangi vasıta ile açıkladığının önemi yoktur. Savundukları bu iddianın yanlış olduğunu birçok ayetin Kur'an'da tefsirinin olmaması da göstermektedir. Namazın nasıl kılındığı, zekâtın nasıl verildiği, haccın nasıl yapıldığı vs. birçok ibadetin açıklaması Kur'an'da yokken hadislerde mevcuttur. Zaten bu tür hadisler gayri metluv vahiy olduğundan, hadislerin tefsir ettiği şeye Allah bunu tefsir etmedi diyemeyiz. Allah Peygamber (s.a.v) vasıtasıyla, gayri metluv vahiyyle ve insanlara verdiği fehm ve idrak ile müteşabih ayetler hariç tüm Kur'an'ı apaçık hale getirmiştir ki okuyup anlayıp onunla amel edelim.

4- Dördüncü ayette ise siyak ve sibakına göre Mekke ehli üzerlerine Kur'an okunduğu zaman sen bunu iyice öğrenmişsin desinler diye nasıl ki şu basirete vesile olan ayetleri açıkladıysak aynı şekilde bu ayetleri de farklı şekillere ve birçok vücuha çeviririz deniliyor.¹⁵⁶ "Âyetlerin geniş geniş açıklanması" iki maksada bağlanmış olup ilki inkârcıların Hz. Muhammed'e "Sen (Kur'an'ı, âyetleri) iyi öğrenmişsin" demeleri, ikincisi de Allah Teâlâ'nın bilen bir kavme yani hak ve hidayeti bilip takip edenlere Kur'an'ı açık seçik tanıttığıdır. Bir yoruma göre Allah'ın, âyetleri "geniş geniş açıklaması'nın sebebi, Hz. Peygamber'in onları kesin deliller olarak ortaya koyabilmesini sağlamaktır. O kadar ki, inkârcılar Peygamber (s.a.v)'e "Onları iyi öğrenmişsin" deme gereğini duyacaklardır."¹⁵⁷ Yani "وَلْيَقُولُوا"daki lam harfi akıbet içindir. Yani okadar iyi öğrettik ki sonunda müşrikler bu ayetleri ancak başkalarından öğrenmiş olabilir dediler.¹⁵⁸ Anlayan bir kavim için de ayetlerimizi böylece açıklarız deniliyor. "Yani ayetlerimizi açıklarız"daki maksat yine önceki örneklendirmelerdir. Buna rağmen sadece biz açıklarız, kimseye açıklatmayız, Kur'an'ın açıklayıcısı ancak

¹⁵⁵ Et-Tillevi, a.g.e., 799.

¹⁵⁶ Ebu Hayyan El-Endülüsî, Muhammed Bin Yusuf, *El-Behru'l-Muhit*, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1993, IV, 200.

¹⁵⁷ Karaman, vd., a.g.e., II, 451-452.

¹⁵⁸ Et-Tillevi, a.g.e., 299.

yine Kur'an'dır gibi bir hüküm Kur'an'da bulunmamaktadır. Bu ayetlere benzer manalar içeren başka ayetler de vardır. Ancak bu ayetler başka bir şeyin Kur'an'ı açıklamasına engel değildir. Yani yine bu ayetler de çarpıtılmıştır.

2.2.5. Kur'an'da Her Ayrıntı Mevcuttur

Hadis karıştlarına göre Kur'an'da her detay bulunmaktadır. Eğer bir konuda detay yoksa onun hükmünü uygulamaya gerek yoktur. Allah yapılmasını istediği her şeyin detayını vermiştir. Detay vermemişse o zaman yapılmasını istemiyordur.

“Elif-lâm-râ. Bu, hikmet sahibi ve her şeyden haberdar olan Allah tarafından âyetleri sağlam kılınmış, sonra da şu şekilde açıklanmış bir kitaptır.”¹⁵⁹ “(De ki:) Allah'tan başka bir hakem mi arayacağım? Halbuki size kitabı açıklanmış olarak indiren O'dur. Kendilerine kitap verdiğimiz kimseler, Kur'an'ın gerçekten rabbin tarafından indirilmiş olduğunu bilirler. Sakın şüpheye düşenlerden olma.”¹⁶⁰ Gibi ayetlerde geçen fessalna, fussilet vs. kelimelerin de Kur'an'ın detaylandırılmış olduğunu bildirdiklerini savunmaktadırlar.

Bu kelime ile ilgili Edip Yüksel'in iddiası şöyledir: “Ayette geçen “fussilet” kelimesi, FSL (ayırma) kökünden türemiş olup, “detaylandırılmış, açıklanmış”, anlamlarına gelir. Aynı kökten türeyen mufassal kelimesi de “ayrıntılı” anlamına gelir. FSL kökünden türeyen “tafsil” kelimesi de “ayrıntılı açıklama” demektir.”¹⁶¹

Bu meselede yine ayetlere baktığımız zaman, bu ayetlerde Kur'an'ın müşriklere karşı savunması yapılmaktadır. Oysa sanıldığı gibi Buradaki mana Kur'an'ın tüm ayrıntılara sahip olması olsaydı bu hitap müşriklere değil dinini yaşamaya çalışan Müslümanlar'a olurdu. Hele hele madem Allah detaylandırmıştır, detayın dışındakilerin bizimle alakası yoktur gibi bir yorum tamamen mantık dışıdır. Ayrıca detaylandırılmış manasından ziyade açıklanmış manasını almakta daha münasip olacaktır. Kısımlandırmak, bölümlere ayırmak ve açıklamak manaları bu kelimeye daha uygundur. Fessale'l-emre denince, durumu açıkladı, el-kessabu fessale's-şate denilince, koyunu parçalarına ayırdı manasındadır.¹⁶² Ayrıca bu her iki ayetin geçtiği sureler de Mekkî'dir. Yani hükmi meseleleri bildiren değil de itikadi meseleleri bildiren surelerdir. Oysa Kur'an'ın detaylı olup tüm hükümleri açıklıyor olması daha çok fıkhi meselelerle

¹⁵⁹ Hud, 11/1.

¹⁶⁰ Enam, 6/114.

¹⁶¹ Yüksel, *Türkçe Kur'an Çevirilerindeki Hatalar*, Ozan Yayıncılık, 2007, 46.

¹⁶² Dayyif, a.g.e., 691.

ilgilidir. Fıkhi meselelerin muhatabı da Müslümanlardır müşrikler değildir. Bu tür ayetlerde Allah, Kur'an'ın genel mesajının açık olduğunu ve bu mesajın muğlak değil de anlaşılır olduğunu bildirmektedir. Yani biz size apaçık ve şeffaf bir Kur'an getirdik deniliyor. Yoksa bu ayetlerin, Allah dinimizi yaşamamız için gereken tüm bilgileri eksiksiz olarak Kur'an'da vermiştir ve sadece Kur'an'dan bu bilgiler alınmalıdır¹⁶³ gibi bir fikirle hiçbir alakasının olmadığı aşikârdır.

2.2.6. Kur'an'da Nesh, Nasih, Mensuh Yoktur

Hadis karşıtlarının tamamı neshi inkâr etmektedirler. Neshi akla aykırı görmektedirler ve şöyle söylemektedirler: Mezhepçi din anlayışına sahip olanlar Kur'an'da nasih ve mensuhun var olduğunu iddia etmişlerdir. Yani Kur'an'ın bazı ayetlerinin başka bazı ayetlerin hükmünü ortadan kaldırdıklarına inanmaktadırlar. Hatta Kur'an'ın bazı ayetlerinin hükmünü de hadislerin iptal ettiğine inanmaktadırlar. Dine bir sürü ilaveye sebep olan hadislerin Kur'an'a eş koşulduğu eleştirilirken, nesh kavramıyla hadislerin ayetlerden bile üstün tutulduğu görünmektedir.¹⁶⁴ Nasih ve Mensuh şeytani teoridir. Allah'ın kitabını kapalı ve anlaşılmaz ilan ederek hertürlü kötülüğü Kur'an'a yapanlar bununla yetinmeyip, birde Bakara Suresi'nin yüzaltıncı ayetinde geçen geçmiş mucizelerin kaldırılmasını ayetlerin kaldırılması olarak yorumladılar. Böylece ellerindeki bu nesh değneği ile istedikleri her ayeti ve anlamadıkları her ayeti ortadan kaldırdılar. Bunu yaparkende ihtilafa düştüler. Mensuh ayet sayısında da ihtilaf ettiler.¹⁶⁵

Bakara Suresi'nin 106. ayeti "*Biz bir âyetin hükmünü yürürlükten kaldırır veya onu unutturursak, mutlaka daha iyisini veya benzerini getiririz. Bilmez misin ki Allah her şeye kadirdir.*"¹⁶⁶ ayetidir. Hadis karşıtlarından Edip Yüksel, bu ayetin İslam Tarihi boyunca en çok çarpıtılan ve manası tahrif edilen ayet olduğunu ve bu nesh inancı yüzünden Müslümanların Kur'an'dan uzaklaştırıldığını söylemektedir. Sözlerine şöyle devam etmektedir: İstisnasız tüm Türkçe mealler bu ayeti yanlış çevirmiştir. Böylece korkunç bir iddiada bulunmuşlardır. Kur'an'da neshin oluşu Kur'an'a iman etmemekle eşdeğerdir. Buradaki ayet kelimesi mucize veya delil anlamındadır. Oysa Türkçe mealler Kur'an'ın başka yerlerinde geçen ayet kelimesini hep mucize veya delil olarak

¹⁶³ Shehzada, a.g.e., 74.

¹⁶⁴ Kur'an Araştırmaları Grubu, *Uydurulan Din ve Kur'an'daki Din*, 291.

¹⁶⁵ Yüksel, Edip, *Müslüman Din Adamlarına 19 Soru*, Ozan Yayıncılık, İstanbul, 2014, 46.

¹⁶⁶ Bakara, 2/106.

çevirmişlerdir. Bu ayette geçen neshin Kur'an ayetleri arasında değilde peygamberlerin getirdikleri mucizeler, belgeler ve şeriatlar arasında olduğunu destekleyen birçok delil vardır. Ayetin siyakı sibakı da bunu gerektirmektedir. Burada bahsedilen meselede Kur'an kendinden önceki milletlere verilen Tevrat ve İncil'i neshetmektedir. Nitekim bir başka ayette de Allah “*Andolsun senden önce de peygamberler göndermiş, onlara da eş ve çocuklar vermiştik. Allah'ın izni olmadan hiçbir peygamber mûcize getiremez. Süreli her şeyin bir kaydı vardır.*”¹⁶⁷ bu şekilde mucizelerin bir sınırının olduğunu bildirmiştir.¹⁶⁸

Nasih mensuh meselesini kabul etmeyenler aslında sadece hadis karşıtları değildirlere. Hadis karşıtları haricinde de neshin Kur'an'da vuku bulmadığını iddia edenler bulunmaktadır.¹⁶⁹ Ancak geçmiş âlimlere baktığımızda, bu konu hakkında icmanın mevcut olduğu söylenebilir. Nesh müslümanların icma ile sabittir. Neshe Ebu Müslim El-İsfehânî haricinde muhalefet eden olmamıştır. Onun görüşleri de kesin ve kat'i delillerle reddedilmiştir.¹⁷⁰

Öncelikle neshin delillerini inceleyelim:

1- Kur'an'ı Allah Tebdil Eder

وَإِذَا تُلِيٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا أَتَىٰ بِقُرْآنٍ غَيْرِ هَٰذَا أَوْ بَدَّلَهُ مَا لَا كُونَ لِي
 أَنْ أَبَدَّلَهُ مِنْ تِلْقَائِي نَفْسِي إِنْ أَتَّبِعُ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابٌ يَوْمٍ عَظِيمٍ
 (١٥)

“Kendilerine âyetlerimiz açıkça okunup anlatılınca bize geleceklerine inanmayanlar, “Bundan başka bir Kur'an getir veya bunu değiştir” dediler. Onlara şöyle de: “Onu kendiliğimden değiştirmeye hak ve yetkim yoktur, ben ancak bana vahyedilene uyuyorum. Eğer rabbime itaatsizlik edersem şüphesiz dehşetli bir günün azabından korkarım.”¹⁷¹ Allah bu ayette Peygamber (s.a.v)'in kendisinin Kur'an'ı tebdil etmesine yetki vermediğini haber vermektedir. Şafii aynı zamanda bu ayeti, Kur'an'ı sadece Kur'an'ın neshedebileceğine delil saymıştır.¹⁷² Bu ayetten mefhumu muhalifini alırsak şöyle mana verebiliriz. Peygamber (s.a.v) kendi nefsinden bişey değiştiremez ancak Allah'ın emri ile Kur'an ayetleri tebdil olabilir. Kur'an'ı tebdil

¹⁶⁷ Rad, 13/38.

¹⁶⁸ Yüksel, Edip, *Türkçe Kur'an Çevirilerindeki Hatalar*, 149-152.

¹⁶⁹ Şimşek, M.Sait, *Günümüz Tefsir Problemleri*, Kitap Dünyası Yay., İstanbul, 2014, 316.

¹⁷⁰ Sabûnî, Muhammed Ali, *Revaiu'l-Beyan Fi Tefsiri Ayati'l-Ahkâm*, I, 92.

¹⁷¹ Yûnus, 10/15.

¹⁷² Şafii, a.g.e., 84.

etmek denilince illaki tamamının tebdili kastedilmemektedir. Çünkü birçok kez küllük zikredilip cüz irade edilmektedir.

2- Allah Dilediğini Siler Dilediğini Bırakır

يَمْحُوا اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَيُثَبِّتُ وَعِنْدَهُ أُمُّ الْكِتَابِ

“Allah dilediğini siler, dilediğini de yerinde bırakır; ana kitap onun katındadır.”¹⁷³

Bu ayette şöyle de denilmiştir: Allah dilediği şeyin farzını kaldırır, dilediği şeye farzı isbat eder.¹⁷⁴ Bazı âlimler bu ayetten maksadın Allah’ın kullarının hallerinden şaki ve said olmaları haricinde dilediğini değiştirir dilediğini olduğu gibi bırakır olduğudur. Bazı âlimler ise Allah’ın ümmül-kitap hariç kitaptan dilediğini kaldırıp dilediğini isbat etmesi anamında olduğunu söylerler. Başka âlimler de dilediği herşeyi yok eder, dilediği herşeyi de isbat eder manasını vermektedirler. Bazı âlimler de Buradaki ayette nesh kastedilmektedir demişlerdir.¹⁷⁵ Bu şekilde benzer manalar verilerek uzayıp gitmektedir. Bu kadar fazla mana verilmesinin sebebi kelimelerin umum ifade etmesidir. Aynı zamanda bu manaların hepside diğer Kur’an ayetlerine de muvafıktır. Bundan dolayı tüm bu manalar doğrudur. Bu ayet tüm bu manaları da ifade etmektedir.

3- Allah Sildiğinin Yerine Mislini Ya da Daha İyisini Getirir

مَا نَنْسَخْ مِنْ آيَةٍ أَوْ نُنسِهَا نَأْتِ بِخَيْرٍ مِنْهَا أَوْ مِثْلَهَا أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

“Biz bir âyetin hükmünü yürürlükten kaldırır veya onu unutturursak, mutlaka daha iyisini veya benzerini getiririz. Bilmez misin ki Allah her şeye kadirdir.”¹⁷⁶

Bu ayetin elfazını birer birer inceleyelim. Baştaki “ma” edatı şartiyye, cazimedir. Umum ifade eder. “Nesh” kelimesi izale etmek, hükmünü kaldırmak, hâkimin kanunu iptal etmesi manalarına gelir. Nesehe’l-kitabe denildiğinde kitabı nakletti manasına gelir.¹⁷⁷ “Nenseh” fiili muzari olup meczumdur ve aynı zamanda fi’lu’ş-şarttır. “Min” zaide olup te’kid içindir. “Ayet” kelimesi lafzen mecrur mahallen mansuptur. Çünkü mahalli itibarı ile “nenseh’in” mef’ulüdüdür. “Ev” atf harfi olup “nünsiha” kelimesini “nenseh” kelimesine atfetmiştir. “Nünsiha” kelimesi de yine “nenseh” kelimesi gibi meczumdur ve fi’lu’ş-şarttır. “Ne’ti” fiili de yine meczum olup cevabu’ş-şarttır. Yani

¹⁷³ Ra’d,13/39.

¹⁷⁴ Şafii, a.g.e., aynı yer.

¹⁷⁵ Taberî, Ebu Ca’fer Muhammed Bin Cerir, *Camiü’l-Beyan An Te’vili Ayi’l-Kur’an*, Mektebetü İbni Teymiye, Kahire, trs., XIV, 477-485.

¹⁷⁶ Bakara, 2/106.

¹⁷⁷ Mecmeu’l-Lugati’l-Arabiyye, *El-Mu’cemü’l-Veciz*, Vizaretü’t-Terbiyye ve’t-Te’lim, Kahire, 1994, 612.

her izale ettiğimiz, sildiğimiz, hükmünü kaldırdığımız veya unuttuğumuz, bir ayetin yerine ondan hayırlısını veya mislini getiririz demektir. Burada önemli olan nokta “ayet” kelimesinin neyi ifade ettiğidir. Kur’an’da birçok yerde “ayet” kelimesi geçmektedir. Ayet sözlükte alamet, işaret, mucize, delil, şahıs, cemaat, Kur’an’dan cümle veya cümleler anlamlarına gelmektedir.¹⁷⁸ Kur’an’da geçen ayet kelimeleri de yerine göre yine bu anlamları ifade etmektedirler. Türkçe meallerin hepsinin Bakara suresinin 106. ayeti dışında tekil olan ayet kelimesini mucize veya delil anlamlarında kullandıkları ise Edip Yüksel’in asılsız iddiasıdır. Yasin Suresi 46. ayeti şöyledir:

179 *وَمَا تَأْتِيهِمْ مِنْ آيَةٍ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِمْ إِلَّا كَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ* Bu ayette “min ayetin” denilmekte ve Burada ayet tekil olmasına rağmen mucize anlamında değil de ayet anlamında çevirisinin olduğu birçok meal bulunmaktadır.

-Kur’an Yolu Meali: *“Onlara rablerinin âyetlerinden bir âyet gelmeyedursun, illâ da ondan yüz çevirirler.”*

-Diyanet İşleri Başkanlığı Meali: *“Onlara Rablerinin âyetlerinden bir âyet gelmez ki ondan yüz çeviriyor olmasınlar.”*

-Diyanet Vakfı Meal: *“Onlara Rablerinin âyetlerinden bir âyet gelmeyedursun, ille de ondan yüz çevirmişlerdir.”*

-Elmalılı Hamdi Yazır Meali: *“Kendilerine Rab’lerinin âyetlerinden her hangi bir âyyet de gelse mutlaka ondan yüz çevire geldiler.”*

Ayrıca En’am Suresi 4. ayette de durum böyledir. Ayetin lafzı da manası da Yasin Suresi’nde geçen ayetle aynıdır.¹⁸⁰ Mealler de aynıdır. A’raf Suresi 203. ayette şudur: *وَإِذَا لَمْ تَأْتِهِمْ بِآيَةٍ قَالُوا اجْتَبَيْنَاهَا قُلُوبًا مَا نَلْبِغُ مَا يُوْحَىٰ إِلَيْنَا مِنْ رَبِّهِ هَٰذَا بَصَائِرُ مِنْ رَبِّكُمْ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ* Bu ayette de “ayetin” kelimesi tekil olmasına rağmen ve birçok meal mucize olarak çevirirken Diyanet İşleri Başkanlığı Meali Buradaki “ayet” kelimesini ayet olarak çevirmiştir. Yine Yunus Suresi 92. ayette de durum böyledir. Ayet şudur:

182 *فَالْيَوْمَ نُنَجِّيكَ بِبَدَنِكَ لِتَكُونَ لِمَنْ خَلَقَكَ آيَةً وَإِنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ عَنْ آيَاتِنَا لَغَافِلُونَ* Bu ayette de Diyanet İşleri Başkanlığı ile Diyanet İşleri Vakfı delil anlamındaki bu ayet kelimesini yine ayet olarak çevirmişlerdir. Bu konuda yine çok önemli ayetlerden biri olan Nahl Suresi’nin 101. ayetini de birçok Türkçe meal tekil geçen ayet kelimesini ayet olarak

¹⁷⁸ Dayyif, a.g.e., 35.

¹⁷⁹ Yasin, 36/46.

¹⁸⁰ En’am 6/4.

¹⁸¹ A’raf, 7/203.

¹⁸² Yunus, 10/92.

çevirmişlerdir. Ayet şudur: وَإِذَا بَدَّلْنَا آيَةً مَكَانَ آيَةٍ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُنَزَّلُ قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مُفْتَرٍ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ Bu ayette de geçen “ayet” kelimesi tekil olmasına rağmen mealler ayet anlamında çevirmişlerdir.

-Kur'an Yolu Meali: *“Biz bir âyetin yerine başka bir âyeti getirdiğimiz zaman ki Allah neyi indireceğini çok iyi bilir “Sen sadece uyduruyorsun” dediler. Öyle değil, fakat onların çoğu bilmezler.”*

-Diyanet İşleri Başkanlığı Meali: *“Biz bir âyeti değiştirip yerine başka bir âyet getirdiğimiz zaman ki Allah neyi indireceğini gayet iyi bilir onlar Peygamber’e, “Sen ancak uyduruyorsun” derler. Hayır, onların çoğu bilmezler.”*

-Diyanet Vakfı Meal: *“Biz bir âyetin yerine başka bir âyeti getirdiğimiz zaman ki Allah, neyi indireceğini çok iyi bilir «Sen ancak bir iftiracısın» dediler. Hayır; onların çoğu bilmezler.”*

-Elmalılı Hamdi Yazır Meali: *“Bir âyeti bir âyetin yerine bedel yaptığımız vakit Allah indirdiğine ve indireceğine a'lem iken o şeytan yârânı: “Sen sırf bir müfterisin” dediler, hayır onların çoğu bilmezler.”*

İlk önce sanki Türkçe mealleri yazan herkes anlaşılabilir dinin yanlış anlaşılması için ittifak etmişler havasını oluşturarak, yanlış bilgiler üzerine teorisini kuran Edip Yüksel’in, tüm Türkçe mealler Bakara 106. ayet haricinde tekil olarak kullanılan “ayet” kelimesini mucize, delil diye çevirmişlerdir iddiasının asılsız olduğu görülmüştür. İşin daha ilginç tarafı ise Elmalılı meali tüm “ayet” olarak geçen kelimeleri ayet olarak çevirmiştir. Mucize ve delil anlamında olan ayetleri bile... Görülüyor ki Türkiye’nin en meşhur meallerinden biri olan Elmalılı mealinden ya hiç haberi yok ya da yokmuş gibi davranmaktadır. Sadece dört mealden örnek göstererek, mealler hakkındaki iddialarının ve ithamlarının yersiz olduğunu göstermeye çalıştık.

Şimdi dediklerinin doğru olduğunu farzedelim. Edip Yüksel, Kur’an’daki tekil olarak kullanılan “ayet” kelimelerinin hepsi mucize anlamındaysa o zaman Bakara 106. ayet kelimesinin de mucize anlamında olması gerekir diyor. Bununla beraber “ayet” kelimesinin cem’i olan “ayat” kelimesinin Kur’an’daki ayetler anlamını taşıyabildiğini kabul etmektedir. Nahiv ilminde müfredin cem’i, müfredin medlulünün de cem’ini gerektirir ve en az üç katıdır. Yani ayat kelimesi ayet kelimesinin delalet ettiği mananın en az üç katı anlamındadır. Yani cem’inin delalet ettiği mana ile müfredinin delalet ettiği mana farklı olmalıdır diye bir kaide yoktur. Aksine cem olan kelime ile müfred olan kelime aynı manayı ifade etmektedirler. Farzedelim ki Kur’an’daki kullanılışı

itibari ile tekil olan ayet kelimesi diğer yerlerin hepsinde mucize, delil anlamında olsun. Yine de başka yerlerde mucize anlamındaysa Burada da mucize anlamında olması gerekir mantığı tamamen hatalıdır. Bu ifade de mantık hatası mevcuttur. Benzer şekilde hatalı bir ifade kullanalım: Elimizde on tane sepetin var olduğunu farzedelim. Her sepette de bir elma bulunmaktadır. Dokuz sepete baktım hepsinin içinde bulunan elmalar bozulmuş. O zaman onuncu sepetteki elma da bozulmuştur dersek bağımsız olaylar arasında bağ kurmuş oluruz ki bu da yine mantık hatasıdır. Çünkü sepetler arasında herhangi bir gereklilik bulunmamaktadır. Birine elma çoktan beri konulmuş olabilir. Birine zaten çürük elma konulmuş olabilir. Bir sepet sıcakta bekletilmiş olabilir. Bir başka sepet nemli ortamda bekletilmiş olabilir. Yani elmanın bozulma sebebi sepete konulması değil, yer, zaman, sağlamlık hali vs. başka etkenlerdir. Bu ayetlerde de ayet kelimesinin başka anlamlara gelmesinin sebebi tekil veya çoğul olması değil kullanıldığı bağlamdır. Aynı zamanda ayet kelimesinin anlamlarından biri Kur'an ayetiye başka hiçbir yerde o anlamda kullanılsa bile bu ayette o anlamda kullanılmasında nasıl bir sakınca olabilir ki? Başka ayetlerde diğer anlamları murad edilmişken bu ayette de bu anlamı murad edilebilir.

Bakara Suresi 106. ayetten önceki ayet ehli kitap ile müşriklerin Müslümanları kışkırdıklarından Müslümanlara hayırlı birşeyin inmesini istemediklerini bildirmektedir. Bakara Suresi 106. ayette biz bir ayetin hükmünü kaldırırsak veya unutturursak yerine daha hayırlısını getiririz diyor. O zaman ayetlerin anlamı şudur: Allah, Ehli kitabın kitapları olan, Tevrat, Zebur ve İncil'i kısmen unutturduk ve hükümlerini kaldırdık ve yerine daha hayırlısı olan Kur'an'ı getirdik diyor. Yani Kur'an, diğer kitapları neshetmiştir. Bu diğer kitapların hepsi de Allah'ın ayetlerindedir. Yani Allah'ın ayeti olan Kur'an, Allah'ın diğer ayetleri olan Tevrat, Zebur ve İncil'i neshetmiştir. Mademki Allah'ın bazı ayetleri bazı ayetlerini neshediyor o zaman Kur'an'ın içinde de bu mümkündür. Zaten hadis karşıtları haricindeki neshi reddedenler neshin mümkün ama vuku bulmadığını iddia etmektedirler. Onlar neshin olması şeytani bir teoridir dememektedirler. Mümkündür ancak vuku bulmamıştır demektedirler.¹⁸³

Hadis karşıtları Buradaki ayetten kastın mucize olduğunu söylemektedirler. Ancak "nüsiha" kelimesinin mef'ulü olan "ha" zamirinin mucizeye ait olduğunu unutmaktadırlar. Yani onlara göre mana şudur: Biz bir mucizeyi kaldırır veya

¹⁸³ Şimşek, a.g.e., 316.

unutturursak yerine mislini veya daha hayırlısını getiririz. Bu manada da bir tutarsızlık görülmektedir. Mucizeyi Allah bize niye unuttursun? İman etmemiz için gösterdiği mucizeleri şimdi bizden unutmamızı mı istiyor? Ayrıca Kur'an'da geçen ve kaldırılmış olan Hz. Musa'nın denizi yarma mucizesinin mislini veya daha hayırlısını şu anda bizim bir yerlerde müşahade etmemiz gerekirdi. Çünkü o mucize kalktı ve mislini bulamıyoruz. Yani peygamberlerden hem mucizeler sadır olmuş hem de ellerinde kitap bulunmuştur. Ancak bizde kitap var ise de mucizeler bulunmamaktadır. Böylece eskinin misline ulaşamamaktayız. Bu ayeti de diğer ayetler gibi çarpıttıkları aşikârdır.

Dini anlama konusunda insan faktörünün olması her zaman farklı düşüncelerin de doğmasına ihtilafın oluşmasına yol açmaktadır. Ancak akıl sahibi olmayanlar hiçbir meselede ihtilafa düşmezler. Hayvanlar ihtilafa düşmezler. Yerler, içerler, yatarlar ve ürerler. İnsan faktörünün olduğu her yerde ihtilaf mevcuttur ve kötü bir şey de değildir. İslam dini insana özgüven vererek düşünce özgürlüğünü kullanmasını ondan ister. İslam dini, kimseden sorgulamadan, düşünmeden, delilsiz bir şekilde birilerine ittibayı istemez. İctihat da, ihtilaf da İslam'ın bu özelliğinden doğmuştur. Neshin olduğu ayet sayısında ihtilaf olduğu bir gerçektir. Ancak bu ihtilaf dini anlaşılabilir hale sokan hüküm belirsizliği oluşturan bir ihtilaf değildir. İhtilaf aslı itibari ile de lafzidir. Kimi âlim neshin bulunduğu ayetlerde, bu ayette tahsis var kimisi tedricilik nesh değildir, kimisi takyid var demektedirler. Kimisi de tahsise de takyide de tedriciliğe de nesh demektedir. Buradaki ihtilaf sadece lafzidir. Ciddi bir ihtilaf olsa bile Allah'ın Müslümanlara tanıdığı içtihat yetkisindedir ki buda kötü bir şey asla değildir.

Gerek hadis karşıtları gerekse diğer neshi reddedenler genel olarak şu ayeti delil göstermektedirler.

أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا

*“Kur'an'ı inceleyip düşünmüyorlar mı? Eğer Allah'tan başka birinden gelmiş olsaydı onda birçok tutarsızlık ve çelişki bulurlardı!”*¹⁸⁴ Neshin mevcudiyetinin bu ayetle çeliştiğini ve Kur'an'ın içinde bir ayetin bir ayeti neshetmesinin ikisinin arasında çelişkiye yol açacağını ve bu ayete göre Kur'an'da da çelişkinin olmadığını böylece neshin Kur'an'ın bu ayetine aykırı olduğunu ifade etmektedirler.¹⁸⁵

Bu ayeti incelediğimizde ise asıl maksadın başka bir şey olduğu kolaylıkla anlaşılabilir. Ayet أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ ile başlamaktadır. Manası ise Kur'an'da hiç tefekkür

¹⁸⁴ Nisâ, 4/82.

¹⁸⁵ Şimşek, a.g.e., 321-322.

etmezler mi? Tedebbür kelimesi bir halin son durumunu incelemektir. Herşeyin dübürü sonu demektir. Ayetin devamı ise *عِنْدَ غَيْرِ اللَّهِ لَوْ جَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا* cümlesidir. Bu kısmın manası da eğer ki Kur'an Allah katından olmasaydı onda birçok ihtilaf bulurlardı. İhtilaf, tefavüt ve tenakud demektir. Bu görüş İbnu Abbas'a aittir. Manası hakkında şöyle de denilmiştir. *لَوْ جَدُوا فِيهِ* Yani olmuş ve olacak gayptan haberlerde birçok ihtilaf bulurlardı. Bunda hiç düşünmezler mi? Ki içinde hiçbir ihtilaf olmadığından ve verilen haberler doğru olduğundan Kur'an'ın Allah kelamı olduğu anlaşılır. Çünkü Allah katından olmayanlar tenaküd ve ihtilaftan beri olamamaktadırlar.¹⁸⁶ Zaten nesh itikadi ve ahbari meselelerde bulunmamaktadır. Neshin olması için konunun cennet, cehennem, Allah'ın sıfatları vs. olmaması gerekir. Çünkü Allah bir ayetinde cennet var, diğesinde yok diyemez. Bunu söylediği vakit bu çelişki olur. Ya da Allah kendisi hakkında bir ayette herşeyi bilir, herşeye gücü yetendir deyip başka bir ayette bazı şeyleri bilmeyebilir veya bazı şeylere gücü yetmeyebilir diyemez. İşte böyle söylerse çelişki olur. Ancak ahkâm ayetlerinde Allah daha önce size şu zorunluluğu getirdim şimdi ise kaldırıyorum derse bu çelişki değildir. Allah'a hiçbirimiz hesap soramayız. Neden daha önce farz kıldığını şimdi farz kılmıyorsun diyemeyiz. Çünkü o bizim rabbimizdir. O bizi sorguya çekebilir biz onu değil. Çünkü çok bağışlayan, sevgisi geniş, arşın sahibi, şanı yüce ve dilediğini yapan yalnız O'dur.¹⁸⁷ İlahi irade bir hükmü önce koyup sonra kaldırmayı istemişse öyle yapmıştır. Kimse de ya rabbi neden bunu böyle yaptın da diyemez. Burada sorulan sorulardan biri de şudur: Allah ihtiyaçlara binaen hüküm değiştiriyorsa, en baştan ihtiyaçların değişeceğini bilmiyor muydu? Ona göre en baştan değiştirmeyeceği bir hüküm koysaydı ya! Buradan Allah'ın bir şeyleri sonradan öğrenmesi durumu olmaz mı? Bu sorular elbetteki son derece yersizdir. Çünkü Allah Müslümanların ilk durumundaki ihtiyaçlarına binaen bir hüküm vermişse, son durumlarına göre olan hüküm o ilk durumun ihtiyaçlarını karşılamamaktadır. Yani ilk başta ilk hüküm sonra da diğer hükmün verilmesi Müslümanların yararına olup ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Bu durum aynı zamanda bir şeyin hükmünün süresinin bitmesidir. Nasılki hayatın bir süresi olup sonradan ölüm geliyorsa bazı hükümlerin de bir süresi olup sonradan değişebilir. Zaten bir önceki kitaplarda ve şeriatlerde aynı şeyler olmuştur. Önce içki helal iken sonra haram olmuştur. Önce zinanın cezası ev hapsi iken sonra değişmiştir. Bunun gibi birçok örnek bulunmaktadır. Ayrıca Allah

¹⁸⁶ Beğavî, Ebu Muhammed Hüseyin Bin Mes'ud, *Mealimu't-Tenzil*, Daru't-Tayyibe, Riyad, 1989, II, 254.

¹⁸⁷ Büruc, 85/15.

bazen müslümanların zor durumdayken daha fazla sorumluluk almasını isteyip daha sonra bunu hafifletebilir. Bunların hiçbiri çelişki değildir. Aksine olmaması halinde Rahim ve Rahman olan Allah'ın rahmet sıfatıyla çelişen bir durum çıkmış olacaktı.¹⁸⁸ Nitekim neshin tanımında budur. Nesh, şer'i bir delil ile şer'i bir hükmün, kendinden sonraki hüküm ile kaldırılmasıdır. Sonradan gelen hükme Nasih, hükmü kaldırılana mensuh, bu kaldırma faaliyetine de nesh denir.¹⁸⁹

Kur'an'da neshin olduğunu ve bunun bir çelişki olmadığını en iyi Kur'an'daki nasih, mensuh ayetler göstermektedir. Bu ayetlerden birkaç tanesini inceleyelim.

1- Peygamber (s.a.v) ile Konuştuğunuzda Sadaka Verin

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَاجَيْتُمُ الرَّسُولَ فَقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَاكُمْ صَدَقَةً ذَلِكَ خَيْرٌ لَكُمْ وَأَطْهَرٌ فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ (١٢) ءَأَسْفَقْتُمْ أَنْ تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَاكُمْ صَدَقَاتٍ فَإِذْ لَمْ تَفْعَلُوا وَتَابَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

“Ey iman edenler! Peygamberle özel görüşme yapmak istediğiniz zaman, bu görüşmenizden önce bir sadaka verin. Sizin için en iyi ve en nezih davranış budur. Şayet bulamazsanız, bilin ki Allah çok bağışlayıcıdır, çok merhametlidir. Özel görüşme yapmadan önce sadaka verecek olmanızdan dolayı (vermediğiniz takdirde) korkuya mı kapıldınız? Madem bunu yapmadınız ve Allah da sizi bağışladı, o halde namazı özenle kılın, zekâtı verin, Allah'a ve resulüne itaat edin. Allah yapıp ettiklerinizden tamamen haberdardır.”¹⁹⁰

Mücadele Suresi'nin 12. ve 13. ayetlerini incelediğimizde neshin ne olduğunu net bir şekilde anlayacağız. 12. ayette Allah Teâla, Peygamber (s.a.v)'le özel olarak görüşmek isteyenlere sadaka vermeleri gerektiğini emretmektedir. Ancak bir sonraki ayette siz bu sorumluluktan korktunuz, yani yerine getiremiyorsunuz, öyleyse Allah'ta çok bağışlayıcı olup bu sorumluluğu üzerinizden kaldırdı demektedir. Nesh işte budur. Allah önce bir hüküm koyar sonra sahabilere acizyetlerini gösterir sonrada onlar için rahmetini nasıl tecelli ettirdiğini onlara bildirir. Aynı zamanda bu ayet ilk indiğinde Hz. Ali'den başkasının bu ayetle amel etmediği rivayet edilmiştir. İbn Cerir Ali b. Ebi Talib'ten şöyle rivayet etmiştir: Nebi (s.a.v) Hz. Ali'ye bu sadakanın bir dinar olmasına ne dersin? dedi. Hz. Ali veremezler dedi. Yarım dinar olursa dedi. Hz. Ali yine veremezler dedi. Nebi (s.a.v) peki sen ne kadar uygun görüyorsun dedi. Hz. Ali arpa tanesi kadar dedi. Nebi (s.a.v) sen değerini çok düşürdün dedi. Bu konuşmanın ardından

¹⁸⁸ Suyutî, Celaluddin, *El-İtkan Fi Ulumil-Kur'an*, Daru'l-Fikir, Beyrut, 2012, II, 366.

¹⁸⁹ Zeydan, a.g.e., 362.

¹⁹⁰ Mücâdele, 58/12-13.

13. ayet nazil oldu. Hz. Ali, Allah benimle bu hükmü ümmete hafifletti dedi. Ma'mer de Katate'den şöyle rivayet etmiş: bu ayet ancak gündüz vaktinden bir saat kadar kaldı ve sonra neshedildi. Aynı şekilde Abdurrezzak Ali'den şöyle rivayet etmiştir: Benden başka kimse bu ayetle amel etmedi ve bir saat sonra neshedildi.¹⁹¹

Ayetten de anlaşıldığı gibi Allah, bu hükmü koyunca sahabilere bu hüküm ağır gelmiştir. Rivayetlerden anlaşılanlara göre de o sırada Hz. Ali'den başkası bu hükme güç yetirememiştir. Sadaka vermemek için kimse Peygamber (s.a.v) ile özel konuşmamıştır. Peygamber (s.a.v) Kur'an'da geçip açıklanmayan sadakanın miktarını belirlemek için Hz. Ali'ye danışmıştır. Çünkü bu hüküm Allah tarafından Peygamber (s.a.v)'e bırakılmıştır. Olaya baktığımız zaman rahatlıkla alayabiliriz ki şer'i bir hüküm başka şer'i bir hükümle kaldırılmıştır ve bu çelişki değil rahmettir.

2- Önce On Kişiye Bir Kişi Sonra İki Kişiye Bir Kişi

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَرِّضِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى الْقِتَالِ إِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ عَشْرُونَ صَابِرُونَ يَغْلِبُوا مِائَتِينَ وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ يَغْلِبُوا
أَلْفًا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ (٦٥) أَلَنْ خَفَّفَ اللَّهُ عَنْكُمْ وَعَلَّمَ أَنَّ فِيكُمْ سَعَةً فَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ
صَابِرَةٌ يَغْلِبُوا مِائَتِينَ وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ أَلْفٌ يَغْلِبُوا أَلْفِينَ بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ (٦٦)

“Ey peygamber! Müminleri savaşa teşvik et! Eğer sizden sabırlı yirmi kişi bulunursa inkâr edenlerden iki yüz kişiyi yener, sizden yüz kişi olursa bin kişiyi yener; çünkü onlar yaptıklarının bilincinde olmayan bir topluluktur. Allah sizde bir zayıflık olduğunu bildi de şu andan itibaren yükünüzü hafifletti. Artık sizden sabırlı yüz kişi olursa Allah'ın izniyle iki yüz kişiyi yener, sizden bin kişi olursa iki bin kişiyi yener. Allah sabredenlerle beraberdir.”¹⁹²

Bu ayette Allah, Peygamber (s.a.v)'e, müminleri Allah'ın şehitlere ve mücahitlere vadettiği cennetle, savaşa teşvik et buyurmaktadır. Hasan şöyle dedi: Allah bu ayette Müslümanlara on katınız kadar ki düşmana karşı sabretmelerini farz kılmaktadır. Sonra Allah bu hükmü hafifletti ve bir sonraki ayeti inzal etti. Bu ayette ise herbir Müslümanın iki katı kadar olan düşmanın karşısında sabretmesini farz kıldı. İbn Abbas'tan rivayet edildiğine göre önce Allah bire karşı on, sonrada bire karşı iki oranını Müslümanlara farz kıldı.¹⁹³

Gördüğümüz gibi Allah, önce bir şeyi farz kılıyor. Sonra bu hükmü hafifletiyor. Çünkü ilk dönemde Müslüman sayısı oldukça az iken mücadele edilmesi gereken

¹⁹¹ Rifai, Muhammed Nesip, *Tefsiru'l-Aliyyü'l-Kebir Li İhtisari Tefsiri İbni Kesir*, Mektebetü'l-Mearif, Riyad, trs., IV, 325.

¹⁹² Enfal, 8/65-66.

¹⁹³ El-Hevarî, Hud Bin Muhakkem, *Tefsiru Kitabillahi'l-Aziz*, Daru'l-Garbi'l-İslami, Beyrut, 1990, II, 103-104.

düşman sayısı çok fazlaydı ve Allah o ihtiyaçlarına binaen omuzlarına ağır bir yük yüklemişti. Daha sonra Müslümanlar biraz daha güçlenince Allah da bu yükü hafifletti. Olayın vuku bulması açısından önce bir hüküm geliyor sonra o hükmün yerine başka bir hüküm geliyor ve işte bu neshtir. Burada herhangi bir çelişki de yoktur. Daha önce de söylediğimiz gibi Allah'ın rahmetini nasıl tecelli ettirdiğinin göstergesidir.

Bu iki ayetin birbirini tamamladığını veya birisi zayıflık halinde, diğeri ise güçlü olma halinde olma durumuyla ilgili olduğunu söyleyenler elbette vardır. Tekrar bir savaş durumunda bizde her iki duruma da mecbur olabiliriz. Sonuç itibari ile bu ihtimallerin ve manaların hiçbiri neshe engel değildir. Olayların vuku bulduğu hal itibari ile gelen bir hükmün daha sonra hafifletilmesi bir hakikattir ve önceki kadar büyük olmayan bir sorumluluk yüklenmektir. Bu da neshtir. Bu olay sahabiler için ağır bir hükmün kaldırılıp daha hafif bir hükmün konulmasıdır.

3- İçki İçmek

وَمِنْ ثَمَرَاتِ النَّخِيلِ وَالْأَعْنَابِ تَتَّخِذُونَ مِنْهُ سَكَرًا وَرِزْقًا حَسَنًا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

*“Hurma ağaçlarının ve üzüm asmalarının ürünlerinden hem içki hem de güzel besinler elde edersiniz. Bunda da aklını kullanan bir topluluk için açık -delil vardır.”*¹⁹⁴

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَإِثْمُهُمَا أَكْبَرُ مِنْ نَفْعِهِمَا وَيَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلِ الْعَفْوَ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ

*“Sana içkiyi ve kumarı soruyorlar. De ki: Bu ikisinde insanlar için büyük zarar ve bazı faydalar vardır; zararları da faydalarından büyüktür. Sana neyi infak edeceklerini de soruyorlar. De ki: İhtiyaç fazlasını. Allah sizin için âyetlerini işte böyle açıklıyor ki düşünesiniz.”*¹⁹⁵

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَارَى حَتَّى تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ وَلَا جُنُبًا إِلَّا عَابِرِي سَبِيلٍ حَتَّى تَغْتَسِلُوا وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَوْ عَلَى سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ أَوْ لَمَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُورًا غَفُورًا

“Ey iman edenler! Siz sarhoş iken ne söylediğinizi bilinceye kadar, cünüp iken de yolcu olan müstesna gusül edinceye kadar namaza yaklaşmayın. Eğer hasta olur veya yolculuk halinde bulunursanız yahut sizden biriniz ayakyolundan gelirse ya da kadınlara dokunup da -bu durumlarda- su bulamamışsanız o zaman temiz bir toprağa

¹⁹⁴ Nahl, 16/67.

¹⁹⁵ Bakara. 2/219.

yönelin (teyemmüm edin); yüzlerinize ve ellerinize sürün. Şüphesiz Allah çok affedici ve bağışlayıcıdır.”¹⁹⁶

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

“Ey iman edenler! İçki, kumar, dikili taşlar, fal okları şeytan işi iğrenç şeylerdir.

Bunlardan kaçının ki kurtuluşa eresiniz.”¹⁹⁷

Bu dört ayette Allah sarhoş edici maddelerden, içkiden bahsetmektedir. Ancak görüldüğü üzere ilk ayette tahrimi gerektirecek bir emir yoktur. İkinci ayette de zararının çok olduğundan bahsedilmiştir. Üçüncü ayette sarhoş iken namaza yaklaşılması emredilmiştir. Yani içkinin yasaklığı namaza yaklaşma kaydına bağlanmıştır. Son ayette ise külliyen haram kılınmıştır. Yani içkinin haram kılınışı tedricen olmuştur. Tek seferde haram kılınmamıştır. Tedricen haram olmasının hikmeti ise Müslümanların ilk dönemlerde içkiyi çok kullanıyor olmalarıdır. Hatta ilk baştan beri haram kılınsaydı bazı Müslümanların dinden dönmesi ya da sağlam inançlarının sarsılması kuvvetle muhtemeldi. Çünkü henüz o dönemlerde meseleyi tam anlamıyla kavrayamamaktaydılar. Allah’ın lütfu ile ilk olarak Bakara Suresi’nde geçen ayette zanni bir delaletle içkinin haramlığına işaret edilmiştir. Sonra Nisa Suresi’nde namaz vakitlerine yakın zamanlarda haram olduğu hükmü verilmiştir. Böylece sahabeler sadece yatsıdan sonra ile sabah namazından sonra içmeye fırsat bulmuşlardır ki bu vakitler çok kısadır ve böylece zararı azaltıldığı gibi alışkanlığı da sınırlandırılmıştır. Sonra uzun süre bu hüküm böyle kalmıştır. Bu sürede din güçlenmiş, iman köklenmiş, bağlılıkları yaşadıkları olağanüstü hadiseler ve mucizelerle fevkalade artmıştı. Aynı zamanda bu dönemde içkinin zararına ilişkin birçok olay yaşanmış ve Müslümanlar içkinin kötülüğüne kanaat getirmişlerdi. Böylece haramlığını bildiren son ayet indirilmiştir ve içki ebediyyen haram kılınmıştır. İbnü’l-Münzir’ün Said Bin Cübeyr’den rivayetine göre burada zikrettiğimiz ikinci ayet indirildiğinde وَمَنَافِعِ لِلنَّاسِ lafzından dolayı bir kısım sahabi içmeye devam ettiler. İçlerinden Osman b. Maz’un’un da bulunduğu bir kısım sahabi de bu ayette bulunan كَبِيرٌ فِيهِمَا أَنْتُمْ lafzından dolayı terkettiler. Ta ki Nisa Suresi’ndeki يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَارَى bu hüküm ininceye kadar. Bu hüküm de indikten sonra bir kısmı içkiyi tamamen terkederken yine bir kısım sahabi içkiyi namaz vakitlerine yakın zamanlarda terkettiler. Yani sadece yatsıdan sonra ve sabah namazından sonra içtiler. Ta ki Maide Suresi’ndeki يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ

¹⁹⁶ Nisâ, 4/43.

¹⁹⁷ Mâide, 5/90.

وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ
hiçkimse içmez olmuştur.¹⁹⁸

İslam hukukunda eşyada asl olan ibahadır. Yani bir şey hakkında haramlığını ifade eden bir nas gelmeyene kadar o şey helaldir. Bu ayetleri incelediğimizde son ayet haricindeki hiçbir ayet mutlak olarak haramlığı ifade etmemektedir. Haramlığını ifade etmeyen ayet helallik ifade eder. Son ayet ise haramlık ifade etmektedir. Böylece ilk başta helal olan ve helallik ifade eden ayetlerin hükmü sonradan haramlık ifade eden ayet ile kaldırılmıştır. İşte bu da neshdir. Neshi inkâr edenler bunun nesh değil tedricen haram kılma olduğunu ve ayetler arasında çelişki olmadığını hepsinin birbirini tamamladığını ifade etmektedirler. Çünkü içki tek seferde bırakılacak bir şey değildi.¹⁹⁹ Söyledikleri şey doğrudur. Burada bir tedricilik vardır ve çelişki de yoktur. Bizde neshi tanımlarken neshin çelişki olmadığını söylemiştik. Ancak tedricilik var diye nesh yoktur demek yanlıştır. Çünkü tedric ve nesh zıt şeyler değildirler ki aynı anda bulunmasınlar. Bize göre bu ayetlerin bildirdiği hüküm olan içkinin helal olması hükmü, Allah tarafından tedrici olarak kaldırılmış ve içkinin haram olması hükmü yerini almıştır. Buda neshin ta kendisidir. Nesh tedricen vuku bulmuştur. Nesh şer'i bir hükmün başka bir hükümle değiştirilmesidir. Burada da bu değişim vuku bulmuştur.

4- Zinanın Cezası

وَالَّذِي يَأْتِيَنَّ الْفَاحِشَةَ مِنْ نِسَائِكُمْ فَاسْتَشْهِدُوا عَلَيْهِنَّ أَرْبَعَةً مِنْكُمْ فَإِنْ شَهِدُوا فَأَمْسِكُوهُنَّ فِي الْبُيُوتِ حَتَّى يَتَوَقَّيَنَّ
الْمَوْتَ أَوْ يَجْعَلَ اللَّهُ لَهُنَّ سَبِيلًا

“Kadınlarınızdan çirkin fiilde bulunanlara karşı aranızdan dört şahit getirin. Eğer şahitlik ederlerse, o kadınları ölüm alıp götürünceye yahut Allah onlara bir yol açıncaya kadar evlerde tutun.”²⁰⁰ Bu ayet zina yapan kadınlarla ilgilidir ve cezası ölene kadar ev hapsidir. Ancak daha sonra inen ayette ise hüküm başkadır.

الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ وَلَا تَأْخُذْكُمْ بِهِمَا رَأْفَةٌ فِي دِينِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ
وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَيْشَهِدَ عَذَابُهُمَا طَائِفَةٌ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

“Zina eden kadın ile zina eden erkeğin her birine yüz sopa vurun. Allah’a ve âhiret gününe inanıyorsanız, Allah’ın dinini uygulama hususunda o ikisine karşı merhamet duygusuna kapılmayın.”²⁰¹ Bu iki ayet hakkında hangi yorum yapılırsa

¹⁹⁸ Rıza, Muhammed Reşit, *Tefsirü'l-Menar*, Daru'l-Menar, 1947, Kahire, VII, 50-51.

¹⁹⁹ Şimşek, a.g.e., 329-330.

²⁰⁰ Nisâ, 4/15.

²⁰¹ Nûr, 24/2.

yapılsın ikinci ayetin birinci ayeti neshettiği anlaşılacaktır. İlk ayette ceza başkayken ikinci ayette ceza başkadır ama bu çelişki değildir. Zaten birinci ayette Allah onlar hakkında bir karar verinceye kadar bu şekilde cezalandırın diyor. Sonra Allah başka bir ceza koyuyor. Hatta ilk ayette Allah bu hükmün geçici olduğuna işaret ediyor ve değişeceğini bildiriyor. İşte biz de buna nesh diyoruz.

Hadis karşıtlarının neshi inkârı normaldir. Çünkü hadislere itibar etmemektedirler. Ancak hadis karşıtı olmayanların neshi inkâr etmeleri kendileri açısından bir çelişkidir. Çünkü neshin var olduğuna dair onlarca sahîh rivayet bulunmaktadır.²⁰²

Neshi kabul edenlere göre nesh dört çeşittir. Kur'an'ın Kur'an'ı neshi, Kur'an'ın hadisleri neshi, Hadislerin hadisleri neshi ve hadislerin Kur'an'ı neshidir. Hadislerin Kur'an'ı neshettiğini İmam Şafii kabul etmemektedir ve Bakara Suresi'nin 106. ayetinde geçen "ne'ti bi hayrin minha ev misliha" hükmünde geçen misliha denildiğinden hadisler de Kur'an'ın misli olmadığından Kur'an'ın sadece Kur'an ile neshedilebileceğini savunmuştur. Ancak cumhur ulema hadislerin de Allah'ın sözü ve hükmü olduğunu bu yüzden ayetleri neshedebileceğini söylemişlerdir.²⁰³ Mütevatir hadisin amel edilmesi açısından Kur'an'dan hiçbir farkı yoktur. Çünkü Peygamber (s.a.v)'in söylediği her söz Allah kontrolündedir ve rivayet seviyesi mütevatir ise Kur'an'ın rivayet seviyesini de yakalamıştır ve onu neshedebilir.²⁰⁴ Bize ulaşması açısından da mütevatir hadisle Kur'an arasında bir fark yoktur. Çünkü Kur'an bize Allah'tan değil Peygamber (s.a.v)'den gelmiştir. Ancak Peygamber (s.a.v)'e Kur'an Allah'tan gelmiştir. Böylece Kur'an ve Hadis arasındaki fark şudur: Kur'an'ın hem lafzı hem manası Allah'a ait olup Peygamber (s.a.v)'e inmiş ve Peygamber (s.a.v) bize bildirmiştir. Ancak hadislerin (hüküm bildiren hadislerin) manası Allah'ın kontrolünde olup sözleri de Peygamber (s.a.v)'e ait olup bize tebliğ etmiştir.²⁰⁵

Neshin var olduğunu bildiren hadislerden kecinin ayeti yemesi hadisini inceleyelim. Hadis karşıtlarının birçoğu bu hadisi ağızlarına dolamış durmuşlar ve şöyle söylüyorlar: Hadislere göre kecinin biri Kur'an'ın ayetlerinden birini yok ediyor. Böylece o ayetin lafzı neshedilmiş hükmü baki kalmış diyorlar. Nasıl olurda Kur'an'ı

²⁰² Buhârî, cihad, 9, Müslim, mesacid, 54, Suyuti, a.g.e., 327,332, 333, 334.

²⁰³ Zeydan, a.g.e., 364-365.

²⁰⁴ Zeydan, a.g.e., 364.

²⁰⁵ Kattan, a.g.e., 27.

bir keçi eksildir. Allah, Kur'an'ı ben korurum demiştir. Bir keçiye mi sahip çıkamıyor?²⁰⁶ O zaman önce hadisin orijinal metninin ne dediğini inceleyelim.

عَائِشَةُ؛ قَالَتْ: لَقَدْ نَزَلَتْ آيَةُ الرَّجْمِ، وَرَضَاعَةُ الْكَبِيرِ عَشْرًا، وَلَقَدْ
كَانَ فِي صَحِيفَةٍ تَحْتَ سَرِيرِي، فَلَمَّا مَاتَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَتَشَاغَلْنَا
بِمَوْتِهِ، دَخَلَ دَاجِنٌ فَأَكَلَهَا.

Bu hadis metnini Süneni İbni Mace'den olduğu gibi aldık. Tercümesi kelimesi kelimesine şöyledir:

Aişe'den rivayet edildi ve dedi ki: Andolsun ki recm ayeti ve büyüğün on kere emzirilmesi nazil oldu. Yine andolsun ki benim döşeğimin altındaki bir sayfadaydı. Resulullah (s.a.v) öldüğünde ve biz onun ölümüyle meşgul iken içeriye ehli bir hayvan girip o sayfayı yedi.²⁰⁷ Ahmed b. Hanbel'in Müsned'inde geçen hadisin de bu hadisten hiçbir farkı yoktur. Manası birebir aynıdır.²⁰⁸

Bu hadisi kullanan hadis karşıtları bu hadisin, keçinin ayeti yemesi sebebiyle ayetin lafzının nesholdüğünü bildirdiğini söylemektedirler. Ancak bunun doğru olmadığı apaçıktır. Hadisin hakikati şöyledir: Hz. Aişe validemiz bu ayetin lafzen nesholunduğunu ama daha önce var olduğunu söylemektedir. Hatta bende bu ayetlerin yazılı metni vardı, keçi yedi diyor. Muhtemeldir ki keçi yemeseydi o mensuh ayetin daha önce var olduğunu göstermek için sayfasını getirecekti. Bu hadis, keçi yedi diye bu ayet nesholdu diye bir şey söylemiyor. Önce neshin ne olduğunu iyice anlamak gerekmektedir. Nesh şer'i bir hükmün başka şer'i bir hüküm ile kaldırılmasıdır ve hiç şüphesiz mevcuttur. Neshin oluşu din için de Kur'an için de ayıp değildir. Aksine anlayan için tam bir rahmet olduğu görülecektir. Önceleri içki helal iken sonra haram oldu, önceleri kible Mescidü'l-Aksa iken sonra Beytullah oldu, önceleri çok evlilikte sınır yokken sonra sınır dörde indirildi, zina edenin cezası ölene kadar hapis iken sonra bekâra yüz sopa evliye recm cezası geldi, Allah Peygamber (s.a.v) ile gizli görüşmek isteyene önce sadaka vermeyi farz kılmış sonra bu farzı kaldırmıştır. Daha birçok meselede daha önce varolan şer'i hükümler başka şer'i hükümlerle kaldırılmıştır. İşte bu neshtir.

²⁰⁶ Kur'an Araştırmaları Grubu, *Uydurulan Din ve Kur'an'daki Din*, s.303, Dorman, a.g.e., 75, Yüksel, *Türkçe Kur'an Çevirilerindeki Hatalar*, 109.

²⁰⁷ İbn Mace, Nikâh, 36.

²⁰⁸ Ahmed b. Hanbel, a.g.e., VI, 269.

2.2.7. Kur'an'da Olmayan Herşey Din Dışıdır

Hadis karıştılarına göre Kur'an'da olmayan hiçbir şey haram değildir. Kur'an'ın bahsetmediği herşey de helaldir. Kur'an'da varsa dinde vardır. Kur'an'da yoksa dinde de yoktur. Kur'an'da olmadığı halde birşeylere hükmetmek dine ilavedir.²⁰⁹ “Dinin içeriğini çerçevesini Kur'an belirler. Bunun dışında hüküm kaynağı aramak aldanış kabullenmek ise şirktir.”²¹⁰ Kur'an'da köpek eti yemek haramdır diye bir hüküm geçmez o zaman köpek eti helaldir isteyen yiyebilir. Aynı şekilde haşere yemekte helaldir. Çünkü Kur'an'da bunları yasaklayan bir ifade bulunmamaktadır. Domuz yağı da helaldir. Çünkü Kur'an'da domuz eti geçer yağı geçmez. Zekâtın bir miktarı, oranı yoktur. Herkes dilediği kadarını, içinden geldiği kadarını verir. Altın ve ipek herkese helaldir. Recm cezası yoktur. Müslüman olmayanla da evlenilebilir. Erkeklerin sünnet olması gerekmez. Hz. Muhammed'in tek mucizesi Kur'an'dır. Bu bahsettiklerim gibi Kur'an'da olmayıp ta hadislerle sabit olan herşeyi reddetmektedirler.²¹¹ Ne yazık ki bu tutumlarında bile sabit kalmamaktadırlar ve diledikleri ayetlere te'vil ile inanılmaz yorumlar getirerek, inanılmaz manalar verip, kendi istedikleri manaları, Kur'an böyle söylüyor diye lanse etmektedirler. Başörtüsü, kadını dövme meselesi, salat selam ve daha birçok meseleyi keyfi yorumlarla çarpıtmaktadırlar.²¹² Oysa bu iddialarında samimi olsalar Kur'an'dan olmayan herşeyi reddettikleri gibi Kur'an'da olan herşeyi de olduğu gibi kabul etmeleri gerekirdi.

Kur'an'da ise Allah Teâla, Peygamber (s.a.v)'e bir otorite tanıdığını açıkça ifade etmektedir.²¹³ Peygamber (s.a.v)'e birşeyleri haram kılma ve helal kılma yetkisi verilmiştir. Ayrıca Kur'an'da Peygamber (s.a.v)'e itaat ile Allah'a itaat birbirinden ayrılmıştır. O halde Kur'an'daki hükümlerin de Allah'a ait olduğu bilindiğine göre Peygamber (s.a.v)'in hükümleri Kur'an dışıdır ve din dışı da değildir. Aksine dinin iki ana parçasından biridir. Kur'an'daki birkaç ayet bir kanun koyucu veya hüküm koyucu olarak Peygamber (s.a.v)'in otoritesini tespit etmektedir.²¹⁴ Bu ayetleri inceleyelim.

- 1- الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْنُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ فَاَلَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنزِلَ مَعَهُ أُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

²⁰⁹ Kur'an Araştırmaları Grubu, *Uydurulan Din ve Kur'an'daki Din*, 455.

²¹⁰ Öztürk, Yaşar Nuri, *Kur'an'daki İslam*, Yeni Boyut Yay., İstanbul, 2000, 7.

²¹¹ Kur'an Araştırmaları Grubu, *Uydurulan Din ve Kur'an'daki Din*, 456-479.

²¹² Eliaçık, R. İhsan, *Çağdaş Dünyada İslam*, İnşa Yay., 2017, 183-198.

²¹³ A'raf, 7/156-157.

²¹⁴ Osmanî, a.g.e., 47.

“Onlar, ellerindeki Tevrat'ta ve İncil'de yazılı buldukları o elçiye, o ümmî peygambere uyarlar. Peygamber onlara iyiliği emreder ve onları kötülükten meneder; yine onlara temiz şeyleri helâl, pis şeyleri haram kılar. Ağırıklarını kaldırır, üzerlerindeki zincirleri çözer. O peygambere inanan, onu koruyup destekleyen, ona yardım eden ve onunla birlikte gönderilen nura uyanlar, işte bunlardır kurtuluşu erenler.”²¹⁵

“Bu ayette Peygamber (s.a.v)’in fonksiyonlarından birinin temiz şeyleri helal, pis şeyleri ise haram kılmak olduğuna işaret ediliyor. Bu fonksiyon iyiliği emretmek ve kötülüğü yasaklamaktan ayrılmıştır, çünkü bu sonraki, iyi olarak tespit edilen hususların tebliği, kötü kabul edilenlere karşı da uyarıda bulunulmasıyla ilgili olmaktadır, önceki ise eşyanın mübahlığı veya haramlığı konusunda yeni hukukları yürürlüğe koymak anlamına gelen meşru ve gayri meşru kılmayı temsil etmektedir. Burada bu yeni dini hukuklar ve kurallar getirme fonksiyonu Kur’an’a değil Peygamber (s.a.v)’e nispet edilmiştir. Dolayısıyla burada meşru ve gayri meşru kılmanın sadece Kur’an’da ortaya konan hususların ilan edilmesi anlamına geldiği ileri sürülemez. Çünkü bir hukukun ilan edilmesi onu yapmaktan tamamen ayrı bir şeydir.”²¹⁶

2- قَاتِلُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلَا يَدِينُونَ بَيْنَ الْحَقِّ
مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَتَّى يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ

“Ehl-i kitap’tan Allah’a ve âhiret gününe inanmayan, Allah ve resulünün yasakladığını yasak saymayan ve hak dine uymayan kimselerle, yenilmiş olarak ve kendi elleriyle cizye verinceye kadar savaşın.”²¹⁷

Bu ayette de yine Allah’ın haram kıldığıının yanına bir de Rasul’ünün haram kılması eklenmiştir ve bir şeyi haram kılma yetkisinin sadece Allah’a ait olmadığı belirtilmiştir. Ancak Allah’ın otoritesi ile Peygamber (s.a.v)’in otoritesi arasında elbette ki fark vardır. Allah’ın otoritesi tamamen bağımsız, zati ve kendi kendine varolandır. Peygamber (s.a.v)’in otoritesi ise Allah’tan alınmış ve vahye bağımlıdır. Ancak şu var ki Peygamber (s.a.v)’in de otoritesi vardır ve bu otoriteye boyun eğmek inananlar için zorunludur.²¹⁸

3- وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا لِمُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ
وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُّبِينًا

²¹⁵ A’raf, 7/157.

²¹⁶ Osmanî, a.g.e., 48.

²¹⁷ Tevbe, 9/29.

²¹⁸ Osmanî, a.g.e., 49.

*“Bir mümin erkek veya bir mümin kadının, Allah ve resulü bir emir ve hüküm verdiklerinde artık işlerinde bundan başkasını seçme hakları olamaz. Allah’ın ve resulünün emrine itaat etmeyenler doğru yoldan açıkça sapmışlardır.”*²¹⁹

“Burada Allah ve Peygamber (s.a.v)’in her ikisinin kararlarının da inananlar üzerinde bağlayıcı olduğu ilan edilmiştir. Ayette geçen “Allah” ve “Rasul’ü” kelimeleri arasındaki “ve” kelimesinin hem bağlaç hem de ayraç olması zikre şayandır. Burada kelimeye sadece bağlaç anlamı vermek düşünülemez. Çünkü bu durumda bu, Allah’ın Peygamber (s.a.v)’in kararı ile birlikte bulunmayan kararını devre dışı bırakmak olacaktır ki bu ilahi kelamın tassavvur edilmesinde son derece yanıltıcı bir ifade olur. Bu yüzden yegâne makul anlam “ve” kelimesini hem bağlaç, hem de fasıla manalarına almaktır. Bu durumda mana şöyle olur: Allah veya Rasul’ü, herhangi biri veya her ikisi bir şeye karar verdikleri zaman, inanların, onların kararlarını kabul etmekten başka seçeneği yoktur.”²²⁰

Bu ayetlerden ve daha Peygamber (s.a.v)’e itaati ve ittibayı emreden diğer birçok ayetten de anlaşılıyor ki Allah Teâla, Kur’an’da hükümler koymuştur. Peygamber (s.a.v)’in koyduğu hükümler ise Kur’an’da bulunmamaktadır. O halde Kur’an dışı olan herşey din dışıdır demek yanlış olacaktır. Çünkü Peygamber (s.a.v)’in de hüküm koyduğu bu ayetlerden anlaşılmaktadır. Ayrıca Peygamber (s.a.v)’in tebyin görevi de keza Kur’an dışı dini bilginin bize ulaşmasını gerektirmektedir.

2.3. Hadis Karşıtlarının Kur’an Ayetlerini Yorumlama Tarzı

Hadis karşıtlarının kitaplarına baktığımız zaman kitaplarında sık sık iddialarına Kur’an’dan delil getirme gayretinde olduklarını görmekteyiz. Bu hareket tarzı, onlar açısından tutarlı bir tutumdur. Çünkü hadisleri reddettiklerinden ve hadisi kabul edenlerin Kur’an’ı da kabul etmelerinden dolayı izlemeleri gereken yöntem de her iddialarına Kur’an’dan delil getirmek olmalıdır. Ancak bu doğru yöntemi doğru bir şekilde uygulamamaktadırlar. Bir yöntemleri var ancak bu yöntemi uygulamada bir usule sahip değiller. Belki de herhangi bir usulleri olsa zaten hadis karşıtı olmayacaklardı. Hadis karşıtı olabilmeniz için usulsüzce Kur’an’a mana vermeniz gerekmektedir.

²¹⁹ Ahzâb, 33/36.

²²⁰ Osmanî, a.g.e., aynı yer.

Mesela Kur'an'dan bir iddiada bulunacakları zaman Kur'an'da bulunun bir ayeti alırlar ve kendilerine göre mana verebilmek için o konu hakkındaki başka ayetleri de görmezden gelerek ayetlere istedikleri manayı verirler. Kur'an'a bir bütün olarak bakmak gerekirken parçacı bir yaklaşımla çoğu zaman ayeti bağlamından da kopararak istedikleri manayı istedikleri ayete yüklemektedirler. Bir ayetin tamamlayıcısı olan başka bir ayet varsa bile işlerine gelmiyorsa sadece istedikleri kısmı almaktadırlar. Kelimelere hep keyfi yorumlar katarlar, çünkü onları sınırlandıracak bir usulleri yoktur. Bazen de bilimsel verilere atıfta bulunmak için manayı çarpıtıyorlar. Bazıları da sahip oldukları ideolojileri meşrulaştırmak için ayetlere diledikleri manayı veriyorlar. Akıl ile ilgili ayetleri kullanıp diledikleri şeyi akıl dışı sayıp inkâr etmektedirler. Din fitrata aykırı değildir deyip diledikleri şeyi fitrat dışı sayarak dinden çıkarmaktadırlar. Bunu yaparken de ayetleri kullanmaktadırlar. Bazı ayetlere de tıpatıp harici bir tavır ile çok yüzeysel mana verip o şekilde dilediklerini reddetmektedirler. Aynı zamanda diledikleri kavrama diledikleri manayı yükleyip diledikleri hükmü vermektedirler. Tüm esbabı nüzulü bildiren rivayetleri atmaktadırlar. Çünkü onlar da hadistir, rivayettir. Aynı şekilde konuları da çarpıtmaktadırlar. Hadislerde kusur bulabilmek için, Kur'an'da geçen benzer ifadeleri görmezden gelmektedirler. Ayetlerde zikredilmeyen ancak varlığı ya başka ayetle ya da hadisle bilinen her takyidi, tahsisi ve tafsili ya tamamen görmezden gelmektedirler ya da işlerine gelen kısmı almaktadırlar. Sırf hadisler ve ayetleri birbirine zıtmış gibi gösterebilmek için hem hadislerin manasını hem de ayetlerin manasını çarpıtmaktadırlar. Diledikleri ayetlerde sözlük manasına işaret edip Kur'an'daki manasını gözardı ederlerken, istedikleri yerde de sözlükte asla bulunamayacak manalar yüklemektedirler. Bazen de hiç alakası olmayan konulara bazı ayetleri delil saymaktadırlar. Bazı hükümleri verirken de Allah böyle söylemek isteseydi, şöyle bir ifade kullanabilirdi deyip, kendilerinin dilediği ifade olmadığı için hükmü de yok saymaktadırlar. Kur'an'daki ibadet ve hükümlerin içlerini boşaltıp neredeyse soyut kavramlara dönüştürmektedirler. Mevcut toplumumuzda kabul görmüş şeyleri zorlama çabaları Kur'an'a mal etmeye çalışmaktadırlar. Yani anlayacağımız Kur'an ayetlerini yorumlama tarzlarında ise herhangi bir kritere sahip değildirler. Herhangi bir usule sahip değildirler. Hatta bazıları iddialarına hadislerle delil getirmektedirler. Tarihle delil getirmektedirler.

Bu tespitlerin hepsini hadis karşıtlarının kitaplarından örneklendirelim ve ayetleri nasıl yorumladıklarını objektif bir şekilde inceleyelim.

1- Müslüman olan, olmayan herkes cennete gidebilir diyen Yaşar Nuri Öztürk bu iddiasına şu iki delili getiriyor.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالنَّصَارَى وَالصَّابِئِينَ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ
عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

“Şüphesiz, iman edenler; yahudilerden, hıristiyanlardan ve Sâbiiler’den de Allah’a ve âhiret gününe inanıp sâlih amel işleyenler için rableri katında mükâfatlar vardır. Onlar için herhangi bir korku yoktur; onlar üzüntü de çekmeyecekler.”²²¹

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّابِئُونَ وَالنَّصَارَى مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَا خَوْفٌ
عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

“İman edenler, yahudiler, Sâbiiler ve hıristiyanlar, (bunlardan) Allah’a ve âhiret gününe inanıp dünyaya ve âhirete yararlı işler yapanlara korku yoktur ve onlar üzülecek de değillerdir.”²²²

Bu iki ayeti delil göstererek cennete gidebilmek için tek şartın Allah’a teslim olmak olduğunu ifade etmektedir. Kur’an’a ve buyruklarına iman ise Allah’a teslim olmanın mükemmellik şartları olduğunu yeterlilik için ise bu ayetlerde adı geçen Yahudilerden, Hristiyanlardan ve Müslümanlardan Allah’a teslim olmanın yeterli olacağını ifade etmektedir. Allah’a ve ahiret gününe inanmak ve salih amel işlemek yeterlidir demektedir.²²³ Bu konu ile ilgili birçok ayet ise bunun zıddını söylemektedirler. Oysa Yaşar Nuri Öztürk, Kur’an’dan sadece işine yarayanı almış gerisi ise hiç yokmuş gibi davranmıştır. Aslında bu iki ayet İslam öncesi topluluklardan kökeni ilahi olan bu dinlere tabi olanların ve tevhid inancına sahip olan bu şahıslar ile Müslümanların cennete gireceğini söylüyor. Yoksa Hz. Muhammed’e iman etmeyenlerin ve Kur’an’a iman etmeyenlerin de cennete gideceğini söylemiyor. Bu ayetin gayesinin bizim söylediğimiz gibi olduğunun kanıtı ise birazdan zikredeceğimiz başka ayetlerdir.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أُولَئِكَ هُمْ شَرُّ الْبَرِيَّةِ

“Ehl-i kitap’tan ve müşriklerden hakkı inkâr edenler, içinde ebedî olarak kalacakları cehennem ateşindedirler. İşte halkın en kötülere onlardır.”²²⁴ Bu ayette hakkı inkâr edenleri açıklarken bunların bir kısmının ehli kitap bir kısmının da müşrik

²²¹ Bakara, 2/62.

²²² Mâide, 5/69.

²²³ Öztürk, Yaşar Nuri, *Cevap Veriyorum*, Yeni Boyut Yay., İstanbul, 2001, 111-112.

²²⁴ Beyyine, 98/6.

olduğuna da dikkat çekilmiştir. Peygamber (s.a.v)’in Allah’ın resulü olduğu, Kur’an’ın Allah’ın kitabı olduğu hakttır. Bu hakkı inkâr edenler ebedi cehennemde kalacaklardır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَى رَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ مِنْ قَبْلُ وَمَنْ
يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا

“Ey iman edenler! Allah’a, peygamberine, peygamberine indirdiği kitaba ve daha önce indirdiği kitaba iman edin. Allah’ı, meleklerini, kitaplarını, peygamberlerini ve âhiret gününü inkâr eden kimse iyice sapmıştır.”²²⁵ Bu ayette de açık bir şekilde Allah imanın şartlarını saymıştır. Allah’a, meleklerle, kitaplara, peygamberlere ve ahiret gününe inanmayanların sapmış olduğu yazmaktadır. Sadece bu iki ayete bile bakarak, parçacı bir yaklaşımla başka ayetler yok sayılarak keyfi mana ve hükmün verildiği görülmektedir. Kaldı ki bu şekilde daha onlarca ayet bulunmaktadır. İşlerine gelmeyeni almamaktadırlar.

2- Mülk sadece Allah’a aittir. Diyerek insanların sadece emeklerinin ve ihtiyaçlarının karşılığını alabileceğini ifade eden İhsan Eliaçık bu iddiaya şu ayetteki gibi mülkün Allah’a ait olduğunu bildiren ayetleri delil göstermektedir.²²⁶

يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

“Göklerde bulunanlar da yerde bulunanlar da Allah’ı tesbih ediyor. Egemenlik O’nundur ve hamd O’na mahsustur. O’nun her şeye gücü yeter.”²²⁷

Eliaçık’ta tıpkı Öztürk’ün yaptığı gibi parçacı bir yaklaşımla buradaki anlamı çarpıtmıştır. Bu gibi ayetler mutlak hâkimiyetin Allah’a ait olduğunu, herşeyin hükümranlığının onda olduğunu, tüm kâinatın onun emrinde olduğunu bildirmektedir. Yoksa bu ayet, mülkiyet hakkının insanda olmadığı anlamını vermez. Çünkü bu iddianın zıddını bildiren ayetler de mevcuttur. Birkaç tanesini zikrelelim.

قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكِ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ وَتُعْزِزُ مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ بِيَدِكَ الْخَيْرُ إِنَّكَ عَلَى
كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

“De ki: “Ey mülkün gerçek sahibi olan Allahım! Mülkü dilediğine verirsin, dilediğinden çekip alırsın. Dilediğini yüceltirsin, dilediğini de alçaltırsın. Her türlü iyilik senin elindedir. Hiç kuşku yok sen her şeye kadırsın.”²²⁸

Mülkü dilediğine verirsin demek, insanların bazısı Allah’ın lütfu ile mülk sahibidir demektir. Hem varislerle ilgili mal paylaşımının nasıl yapılacağını söyleyen

²²⁵ Nisâ, 4/136.

²²⁶ Eliaçık, R. İhsan, a.g.e., 1-3.

²²⁷ Tegâbün, 64/1.

²²⁸ Âl-i İmrân, 3/26.

ayetlerde mülkiyet edinmenin dinde olduğunu hatta öldükten sonra veraset yoluyla yakın akrabalarına da geçtiğini bildirmektedir.

لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ مِمَّا قَلَّ مِنْهُ أَوْ كَثُرَ نَصِيبًا مَّفْرُوضًا

“Anne babanın ve yakınların bıraktıklarından erkeklere pay vardır; yine anne babanın ve akrabaların bıraktıklarından kadınlara da pay vardır; azından çoğundan, belli pay.”²²⁹

Bırakın birisinin mülk sahibi olmamasını, öldükten sonra malların nasıl paylaşılacağını bile Kur’an belirlemiştir. Başka ayetlerde babaya, anneye, kardeşlere, kızkardeşlere, zevi’l-erhama, üvey kardeşlere vs. kime ne kadar payın düştüğünü bile Kur’an’da Allah bize bildirmektedir.

Hadis karşıtlarından olan Eliaçık işte bu şekilde parçacı bir yaklaşımla ayetten yanlış mana ve yanlış hüküm çıkarmaktadır.

3- Dindeki herşeyin Kur’an’da var olduğunu söyleyen hadis karşıtları şu ayeti delil olarak zikretmişlerdir.

وَمَا نَنْزَرُ إِلَّا بِأَمْرِ رَبِّكَ لَهُ مَا بَيْنَ أَيْدِينَا وَمَا خَلْفَنَا وَمَا بَيْنَ ذَلِكَ وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًا

“(Melek dedi ki:) “Biz ancak rabbinin emriyle ineriz. Önümüzde, arkamızda ve bunlar arasında olan her şey O’na aittir. Senin rabbin unutkan değildir.”²³⁰ Bu ayeti şöyle yorumlamışlardır: “Allah herşeyi bilir. Tüm insanlığa lazım olan tüm ihtiyaçları da bilir. Allah neyi açıklamamışsa o konuda bizi hür bırakmıştır. Yoksa haşa Allah unutkan değildir. Allah’ın indirdiklerini yetersiz görüp dine ilave yapanlar bu ayeti görmezlikten gelerek dinin eksliğini gidermeye veya Allah’ın kusurunu mu örtmeye çalışıyorlar. Mesela Allah kadının tek başına seyahat etmesine bir engel koymamışken böyle bir yasağı getirirken neyi planlamışlar? Kendi yasaklarını dine neden soktular? Bu ilaveleri yapmalarının birçok sebebi olabilir ancak yaptıklarının dine ilave olduğunda hiç şüphe yoktur.”²³¹

Yani Allah hiçbir şeyi unutmadığından, söylemesi gereken herşeyi söylemiş bundan sonra bir yorum yapmak dine ilavede bulunmaktır diyorlar. Oysa bu zikrettikleri ayetin bu konuyla zerre kadar alakası yoktur. Ayet meleklerin Hz. Muhammed (s.a.v) ile olan diyaloglarını bize bildiriyor. Gayrı Müslimlerden bir kısım Peygamber (s.a.v)’e bazı sorular soruyorlar. Peygamber (s.a.v) de Cebrail bana bildirince size cevaplarını

²²⁹ Nisâ, 4/7.

²³⁰ Meryem, 19/64.

²³¹ Kur’an Araştırmaları Grubu, *Uydurulan Din ve Kur’an’daki Din*, 32-33.

vereceğim diyor. Cebrail gecikince Gayrı Müslimler Muhammed'in rabbi onu unuttu diyorlar. Allah da onlara cevaben meleklerin Hz. Muhammed'e şunu söylediklerini bize bildiriyor. Bir yerde Allah, resulünü teselli ediyor. Muhakkak ki rabbini seni unutmaz diyor. Mananın söylediğimiz gibi olduğunun kanıtı ise bir başka ayettir.

بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ

*“O peygamberleri apaçık delillerle ve kutsal metinlerle gönderdik. İnsanlara indirdiklerimizi kendilerine açıklaman için ve (ola ki üzerinde) düşünürler diye sana da uyarıcı kitabı indirdik.”*²³²

Bu ayette Allah'ın Peygamber (s.a.v)'e Kur'an'ı açıklama görevi verdiğini görüyoruz. Allah Kur'an'dan birşeyler mi unuttu ki işin bir kısmını Peygamber (s.a.v)'e devrediyor? Allah'ın herşeyi zikretmemesi unuttuğu anlamına elbette ki gelmez. İrade ettiği kadarını zikredebilir geri kalanını Peygamber (s.a.v)'in izahına bırakabilir. Bu Allah'ın birşeyler unuttuğu anlamına gelmez.

4- Hadis karşıtları hep bir ağızdan Kur'an'da başörtüsü diye bir şeyin olmadığını söylemektedirler. Başörtüsü hakkında var olan ayetleri de inanılması zor yorumlarla te'vil etmektedirler. Nihayet muratlarına erip başörtüsünü dinden çıkarmaktadırlar. Bu ayetlere verdikleri yorumları ve hakikatlerini inceleyelim.

وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ إِبْنَائِهِنَّ أَوْ بَنَاتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنَاتِ أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوْ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولِي الْإِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَىٰ عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهُ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ (۳۱)

*“Mümin kadınlara da söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar ve iffetlerini korusunlar. Açıkta kalanlardan başka süslerini göstermesinler. Başörtülerini yakalarının üzerinden bağlasınlar. Kocaları, babaları, kocalarının babaları, kendi oğulları, kocalarının oğulları, erkek kardeşleri, erkek kardeşlerinin oğulları, kız kardeşlerinin oğulları, kadınları, hizmetlerinde bulunan köleleri ve câriyeleri, cinsel arzusu bulunmayan erkek hizmetçiler, kadınların cinselliklerinin farkında olmayan çocuklar dışında kimseye süslerini göstermesinler. Yürürken, gizledikleri süsleri bilinsin diye ayaklarını yere vurmasınlar. Ey müminler! Hepiniz Allah'a tövbe edin, umulur ki kurtuluşa erersiniz!”*²³³

²³² Nahl, 16/44.

²³³ Nur, 24/31.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأَزُوجِكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْبِنُ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَذْنَىٰ أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ
عَفُورًا رَحِيمًا

“Ey peygamber! Eşlerine, kızlarına ve müminlerin kadınlarına söyle, dış giysilerini üzerlerine bürünsünler. Bu, tanınıp rahatsız edilmemeleri için en uygun olanıdır. Allah ziyadesiyle bağışlamakta ve çok esirgemektedir.”²³⁴

Bu ayetler hakkında yine Eliaçık şöyle söylüyor: “Evet Kur’an-ı Kerim kadınlar dışarı çıktıklarında kapansınlar diyor. Veya mümin kadınlara söyle örtülerini üzerlerine alsınlar diyor. Bundan maksat nedir? Saçlarını mı örtünler diyor, saçlarından aşağısını mı örtünler diyor? Manto mu alsınlar, simsiyah çarşaf mı giysinler diyor? Ne demek isteniyor? Bunların hepsi muğlaktır, yani kapalı ifadelerdir. Yani Kur’an’ın dediği mümin kadınlar dışarı çıktıklarında üzerine örtü alsınlar demek üzerlerinde bir örtü olsun demektir. Saçı açık olanın da kapalı olanında üzerlerinde bir örtü vardır. Kur’an kapalı bir ifade kullanıyorsa o zaman o serbestlik ifade eder. Üzerlerine örtü almayı mümin bir kadın nasıl hissediyorsa nasıl istiyorsa öyle yapmalıdır. Kur’an’da başörtüsüz olmanın bir cezası bulunmamaktadır. Kur’an-ı Kerim’de saçları örtmekle ilgili geçen ifade humur kelimesidir, örtünmek anlamına gelir. Arapçada örtünmek ile ilgili 16 kelime bulunmaktadır. Humr kelimesi hem omuzları örtmek hem de başındaki örtüyü omuzlarına salmak anlamlarına gelmektedir. Kur’an çift anlamlı bir kelime kullanıyor. Bunu da bilerek yapıyor. Sebebi ise isteyen sadece omuzlarını örtün, isteyen ise başıyla beraber omuzlarını da örtün demek içindir. Biri çıkar derse ki Kur’an Buradan başörtüsünü kastediyor söylediği doğrudur. Ancak başkası da omuz örtüsü kastediliyor derse o da doğrudur.”²³⁵ Bir başka hadis karıştının yorumları ise şöyledir: İnsanlık tarihinden bu yana kıyafetler hep değişkenlik göstermiştir. Bu kıyafetler bazı toplumlarda daha az değişkenlik gösterirken bazılarında daha fazla değişkenlik göstermiştir. Kıyafetler yaş, zaman, mekân ve makam gibi bazı faktörlere göre değişkenlik göstermektedir. Osmanlı Devleti’nde de öyle olmuştur. Padişah üç sorguçlu, vezirler iki sorguçlu halk ise tek sorguçlu sarık takmaktaydılar. Farklı dinlere mensup olanların ise kıyafetleri hep daha farklı olmuştur. Sorun ise geleneğin dinselleştirilmesindedir. Kur’an’da dinin istediği ölçüyü şu ayet bildirir.

يَا بَنِي آدَمَ قَدْ أَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ لِبَاسًا يُؤَارِي سَوَاتِكُمْ وَرِبَاشًا وَلِبَاسُ التَّقْوَىٰ ذَلِكَ خَيْرٌ ذَلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ

²³⁴ Ahzâb, 33/59.

²³⁵ Eliaçık, a.g.e., 195-196.

“*Ey Âdemoğulları! Size mahrem yerlerinizi örtecek giysi, süsleneceğiniz elbise yarattık. Takvâ elbisesi, işte o daha hayırlıdır. Bunlar Allah'ın âyetlerindedir. Umulur ki düşünüp öğüt alırlar.*”²³⁶ Bu ayet daha insanlığın ilk döneminden beri avret mahallini örtmesi gerektiğini söylemektedir. Nur Suresi 31. ayette de geçen himar kelimesi başörtüsünü ifade etmemektedir. O ayette yaka açığının örtünmesi gerektiğine işaret edilmiştir. Ayrıca o ayette baş veya saç vurgusu yoktur. Yani himarın saçı değil yaka açığını örtmesi gerekmektedir. Himar kelimesine hem geniş anlamlı örtü kelimesini hem de dar anlamlı başörtüsü kelimesini kullanmışlardır. Ancak bu kelimenin geçtiği ayette örtünmesi kastedilen yerin yaka açığı olduğunu anlıyoruz. Bundan dolayı himar kelimesine geniş anlamlı örtü manasının verilmesi gerekir. Ayrıca aynı ayette geçen felyedribne kelimesini gelenekçiler salsınlar diye çevirmişler, oysa öyle bir kullanımı yoktur. Salsınlar kelimesinin Kur'an'daki kullanımı felyüdninedir. Felyedribne ise yaka açığına örtüleri koysunlar demektir. Allah salsınlar manasını kastetmek isteseydi uygun olan diğer kelimeyi kullanabilirdi. Kendiliğinden görünenler hariç ifadeside geniş bir anlam taşıyıp zaman içinde ihtiyaca ve örfе binaen bazı yerlerinin açılabilineceğine işaret etmektedir. Hatta bazı hadislerde de Peygamber (s.a.v) döneminde kadınların erkeklerle beraber abdest aldıkları geçmektedir. Demek ki kadınlar saçları, kolları ve ayakları açık olarak erkeklerle beraber abdest almışlardır. Süslerden kasıt ise göğüslerdir. Örtünme ile ilgili olan bir diğer ayet ise Ahzab Suresi'nin 59. ayetidir. Bu ayette de önemli olan kelime cilbab kelimesidir. Cilbab kadının üzerine alacağı örtüdür. Bu örtünün detayının ne olduğu Kur'an'da belirtilmemektedir. Dolayısıyla detaya girmeden Allah bu kıyafetin takdirini kadınlara bırakmıştır. Allah'ın cilbaptan kastı her tarafın örtülmesi olsaydı, cilbab ile elleriniz ve yüzleriniz hariç her yeri örtün diyebilirdi. Ama böyle demeyerek takdiri mümin kadınlara bırakmıştır. Birde bu ayetin sonunda “*zalıke edna*” ifadesi ile cilbab giymeniz daha uygundur denilmektedir. Yani Allah bu ayette emir değil de tavsiye bildirmektedir. Peygamber (s.a.v)'in döneminde kadınların bazısının çırılçıplağa yakın olduğu, hatta İslam'ın hâkimiyetinden önce müşriklerin Beytullah'ı çıplak tavaf ettikleri söylenir. İşte bu ayetler fahişe tipli kadınlardan namuslu kadınların kendilerini ayırt etmesi içindir ki, onlara kötü bir niyet beslenip onlarda fahişe zannedilmesin.²³⁷ İşte hadis karşıtları bu ayetleri bu şekillerde yorumlamaktadırlar. Birde bu ayetleri biz inceleyelim.

²³⁶ A'râf, 7/26.

²³⁷ Kur'an Araştırmaları Grubu, *Uydurulan Din ve Kur'an'daki Din*, 253-266; Yüksel, *Türkçe Kur'an*

Nur Suresi'nin 31. ayetinde mümin kadınlara söyle zinetlerini açmasınlar emri geçmektedir. Zinetten kasıt zinet yeridir. Yani kelam muzafın hazfi üzeredir. Sonrasında gelen felyedribne bihumurihinne emri ise Allah'ın açmamalarını emrettiği zinet mahallinin nasıl kapatılacağını bildirmektedir. Cahiliyye döneminde kadınlar başörtülerini bağlarken geriye doğru sarkıttılar. Böylece boyun ve göğüs kısmı açık kalırdı. Ayet başörtülerinizi göğüs kısmını da kapatacak şekilde bağlayın emrinde bulunmaktadır. Felyedribne kelimesi ala harfi cer ile muteaddi olup ilka manasındadır. Yani üzerine atmak, üzerine salmak manasındadır.²³⁸ Bu ayette önemli olan iki kavramdır. Bunlar zinet kavramı ve himar kavramıdır. Zinetin sözlükteki anlamına baktığımız zaman örneğin “zanehu” onu güzelleştirdi veya izdane lazimi olup güzelleştirdi veya tezeyyene de yine güzelleştirdi demektir.²³⁹ Yani Kur'an kadını güzelleştiren, tezyin eden, kadın için süs ve karşısındaki içinde çekicilik özelliği olan herşeyi o kadının zineti olarak vasıflandırmakta ve örtülmesi gerektiğini bildirmektedir. Hadis karşıtları da Buradaki zinetin sadece kadının göğüsleri olduğunu çünkü ayetin devamında ayaklarını yere vurarak zinetleri açma meselesinin ancak göğüslerle alakalı olabileceğini söylemişlerdi. Ancak ayakları yere vururken açığa çıkıp çekicilik yaratacak sadece göğüslerin hareketi değil saçları ve başka yerleride olabilir. Kadınların saçlarının onlara süs ve güzellik katmadığını iddia etmek ise ciddi bir hatadır. Günümüzde kadınların güzelleşmek için kuaförlere nasıl rağbet ettikleri de bilinen bir hakikattir. İkinci kavramımız ise himardır. Lisanu'l-Arab adlı sözlükte himar hakkında geçen bilgiye bir bakalım. “Kadın için himar demek nasif (başı örten örtüdür) demektir. Denilmiştir ki himar kadının başını örtmesi için kullanılan tüm örtülerdir. Cem'i ehmiye, humur, humr ve himirrdir. İhtemeret, kadın himar giydi ve başını onunla örttü demektir.”²⁴⁰ Gördüğümüz gibi himarın kendisinin kadınlar için kullanıldığında başörtüsü anlamında olduğu en gelişmiş arap sözlüklerinden biri olan Lisanü'l-Arab'ta geçmektedir. O zaman Nur Suresi'ndeki bu ayetin doğru olan anlamı, sizi güzelleştiren yerlerinizi kapatınız. Başörtülerinizi de boynunuzu ve göğüslerinizi de kapatacak şekilde bağlayınız demektir.

Hadis karşıtları Ahzab Suresi'nin 59. ayetinde geçen cilbabın yine herhangi bir örtü olduğunu ifade etmişler ve detayının bilinmediğini söylemişlerdi. Oysa sözlükteki

Çevirilerindeki Hatalar, 24-25.

²³⁸ Ebu's-Suud, a.g.e., VI, 170.

²³⁹ Dayyif, a.g.e., 410.

²⁴⁰ İbn Manzur, a.g.e. IV, 257.

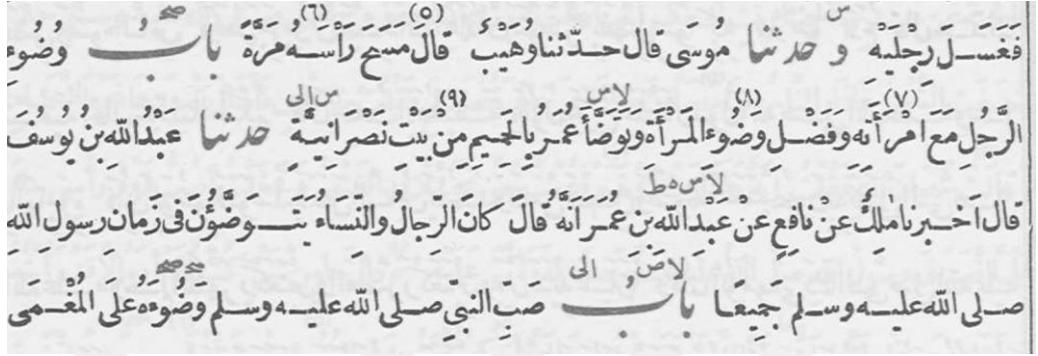
manasından cilbabın nereleri örttüğü anlamı bile çıkmaktadır. Sözlükte diğer elbiselerin üzerine giyilen ve bütün cesedi kaplayan elbise, olduğu açıkça geçmektedir.²⁴¹ Halk içinde adı çarşaf olup Peygamber (s.a.v) döneminde kadınların dışarı çıkarken giydiği üstörtüdür. Yalnız bu kelimeyi sadece çarşaf ile izah etmek eksik bir izah olmaktadır. Yani vücudun büyük bir kısmını örten herhangi bir örtü de bu görevi görmektedir. Baştan ayaklara kadar veya biraz daha kısa da olabilir. Aslolan vücudun görünmemesi hatlarını belli etmemesi ve kadının tanınmamasıdır. Örneğin üstüne aldığı bir örtü eteklerine kadar geliyorsa ve etekleride aşağı bölümü sağlam bir şekilde örtüyorsa bu da Kur'an'a uygundur. Bu ayette önemli olan başka bir kavramda “yüdnine aleyhinne” kelimeleridir. Üzerlerine bürünsünler demektir. Yani vücutlarını kapsayan bir örtü giysinler denmektedir. Aynı zamanda aleyhinnedeki ala, isti'la bildirip komple üstten aşağı giyinsinler manasını da ifade etmektedir. Bu ayete verdikleri mananın en çarpık tarafı ise “zalike edna” için söyledikleridir. Onlar, “zalike edna” ifadesinin, sizin için daha uygundur anlamına geldiğini söylemişlerdi. Oysa ayet “zalike edna en yu'refne fela yü'zeyne” diye devam etmektedir. Bu kısım da ise bu durum, tanınıp rahatsız edilmemeleri için en uygundur manasındadır. Oysa ayette emir zaten geçmektedir. Emir de tavsiye bildirmemektedir. Hüküm bildirmektedir, vücubu bildirmektedir. Devamını vermeden kelimeyi tamamen çarpıtarak tavsiye anlamını çıkarmaya çalışmışlardır.

Bahsettikleri bir diğer ayet ise A'raf Suresi 26. ayettir. Aslında bu ayetin konumuzla alakası pek yoktur. Allah bu ayette verdiği nimetleri anlatıyor. Avret mahallinizi kapatmanız içinde size giysiler verdik diyor. Hadis karşıtları ise işte asıl kapatılması gereken yerin avret mahalli olduğu bu ayetten anlaşılıyor diyorlar. Bu söyledikleri de doğrudur. Ancak bilmiyorlar ki kadının avret mahalli dört mezhepte de tüm vücududur. Kimisine göre el ve yüz bundan müstesnadır. Sonuç itibari ile örtülmesi gereken her yer dinen zaten avret sayılmaktadır. Takva elbisesi ise daha hayırlıdır kavramında ise açık bir mecaz vardır. Hem müşebbeh hem de müşebbehu bihinin zikredildiği teşbihi belîğ bulunmaktadır. Yani takva elbiseye benzetilmiştir. Elbise nasıl insanları utançtan, soğuktan, sıcaktan, haşereden koruyorsa takva da aynı şekilde insana ruhen zarar verebilecek kötülüklerden korumaktadır. Ya da Buradaki mana için takvanın hâsıl olduğu elbiseler daha hayırlıdır anlamının da çıkarılabileceği denilmiştir. Böyle de olsa, takva elbisesinden olmayanların cevazı çıkmaz. Çünkü diğer

²⁴¹ Dayyif, a.g.e., 128.

ayetler o manaya engeldirler. Aynı zamanda takva elbisesinin ölçüsü de tam olarak bilinmemektedir. Buradaki mecaz anlam ise daha isabetli olacaktır.

Bu konuda hadis karşıtları bir hadiste kadınlarla erkeklerin beraber abdest aldıklarını bildiren bir ifadenin olduğunu söylemişlerdi. Bahsettikleri hadisi aynen naklediyorum.

Hadisi başlığıyla beraber aynen tercüme ediyorum: Erkeğin karısıyla beraber ve kadının artık suyu ile abdest alması babı. Ömer Hristiyan bir kadının evindeki kaynar suyla abdest aldı. Abdullah b. Yusuf bize anlattı ve dedi ki bize Malik haber verdi o da Nafi'den o da Abdullah b. Ömer'den rivayet etmiştir. Abdullah b. Ömer erkekler ve kadınlar Resulullah (s.a.v) döneminde beraber abdest almaktaydılar.²⁴²

Konu başlığı bir erkeğin kendi karısıyla beraber abdest alması ve birbirlerinin artığıyla abdest alması meselesidir. Hadis karşıtları hadisin kendisinden bahsederken başlığından bahsetmiyorlar. Oysa her hadis kitabının bir usulü bulunmaktadır. İmam Buhârî'nin fıkhi yönünün güçlü olduğu da bilinmektedir. Hatta fıkhi sahilinde de mevcuttur. Bundan dolayı Fıkhü'l-Buhârî fi teracimihi denilmiştir.²⁴³ Yani Buhârî'nin fıkhi bab başlıklarındadır. Yani hangi bağlamda zikredildiğinden hiç bahsetmiyorlar. Dikkat ettiğimizde, bir de Hz. Ömer'in Hristiyan kadının kaynar suyundan abdest aldığından bahsediliyor. Konumuz başkasının artığı ile abdest alınıp alınmadığı, hatta Buradaki başka bir tartışma konusu da kaynar suyla abdest alınıp alınmadığı, diğer bir tartışma konusu da ehli kitaptan birisinin artığının dinen temiz sayılıp sayılmadığıdır. Buhârî'den alınan bir hadisin, falan hükmü bildiriyor diyebilmemiz için bab başlıklarına da dikkat etmeliyiz. Yine konuyu inanılmaz bir seviyede çarpıttıklarını görmekteyiz. Yani kadınlar ve erkekler denildiğinde, erkekler kendi eşleriyle ve eşlerinin artığıyla abdest almaktaydılar denmektedir. Bu meselenin örtünmeyle uzaktan yakından alakası yoktur. Zaten dikkat ettiğimizde bu konunun vuzu bölümünde geçtiğini, yani abdest

²⁴² Buhârî, Vudu, 43.

²⁴³ İtr, Nureddin, *Menhecü'n-Nakd fi Ulumi'l-Hadis*, Daru'l-Fikr, 1988, 253.

bölümünde geçtiğini görmekteyiz. Biz gerek ayetleri gerekse hadisleri parçacı bir modelle anlamlandıramayız. Bu başlık olmasa bile tesettür ile ilgili zikredilen hadislerin varlığını gördüğümüzde²⁴⁴, bu hadisten kastın toplu olarak hep birlikte kollarını sıvayıp, saçlarını açıp, hep beraber ayaklarını yıkadıkları anlamının olamayacağını biliriz. Yine örtünme konusunda da Allah bunu demek isteseydi şöyle diyebilirdi tarzı açıklamalarını sık sık gördük. Oysa anlıyoruz ki Allah zaten hükmün açıkça anlaşıldığı gibi bir ifade kurmuş, onlar ise önce o ifadeyi tahrif edip sonra şöyle demeliydi gibi kendi söylemlerini ifade ediyorlar. Bu kadar çarpıtmanın ardından amacın ayetlerin anlamı olmadığı, amacın bazı hükümlerden kurtulma isteği olduğu pek açıktır.

5- Hadis karşıtları sözlükte asla bulamayacağımız manaları kolaylıkla Kur'an'a yükleyebilmektedirler. Peygamber (s.a.v)'e salat ve selam getirme meselesinde yaptıkları gibi.

إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا

*"Allah ve melekler peygambere salât ediyorlar; ey iman edenler, siz de ona salât ve selâm okuyun."*²⁴⁵

Hadis karşıtları buradaki sallu emrinin salavat getirmek olmadığını anlamının teşvik ve destek olduğunu söylemektedirler. Bu meseleye Kur'an'dan başka ayetleri de örnek göstermektedirler. Oysa gerek nahiv kitaplarında gerekse sözlüklerde böyle bir anlama rastlamamaktayız. Hatta Edip Yüksel istisnasız tüm meallerin bu ayeti yanlış çevirdiğini iddia etmiştir.²⁴⁶ Mealler salavat manasını vermişler, ona göre ise doğru olan mana, teşviktir. Oysa sözlükte manasının dua ve namaz olduğunu görmekteyiz.²⁴⁷ Nahiv kitaplarında ise salat ve selamın ikisinde ismu masdar olduğunu ve salatın anlamının atfedildiği kişiye göre değişkenlik gösterdiğini ancak asıl itibari ile rahmet manasında olduğunu görmekteyiz. Salat hayır duası da demektir. Ancak Allah'a izafe edildiğinde rahmet ve nimetlendirme manasındadır.²⁴⁸ Başka nahiv kitaplarında ise salatın Allah katında rahmet, peygamberler katında şefaath, melekler katında istiğfar, diğer kullar katında da dua anlamında olduğunu söylerler. Kur'an'dan, başka ayetleri de delil göstermektedirler. Ancak saydıkları tüm ayetler bu bahsettiğimiz manalardan birtanesine denk gelmektedir. Hadis karşıtları istedikleri manayı vermek konusunda ne sözlüğe ne de Arapçanın dilbilgisi kitaplarına, ne de belagata ihtiyaç duymamaktadırlar.

²⁴⁴ Ebu Davud, Libas, 31, Tirmizî, Salat, 160.

²⁴⁵ Ahzâb, 33/56.

²⁴⁶ Yüksel, *Türkçe Kur'an Çevirilerindeki Hatalar*, 87-89.

²⁴⁷ Dayyif, a.g.e., 522.

²⁴⁸ Dusukî, Mustafa Muhammed Arafa, *Haşiyetü'd-Dusuki Ala Muğni Lebib*, Daru's-Salam, 2005, I, 5.

Arapça olan şu kitaba istedikleri manayı yüklemektedirler. O mana hiçbir yerde olmasa bile... Eliaçık ise bu konuda daha ileri gideceğini söyleyerek namaz anlamındaki salatın da ne olduğunun belli olmadığını muğlak bir ifade olduğunu nasıl kılınacağını net bir şekilde bildirilmediğini ve salatı her yerde destek, yardımlaşma, dayanışma vs. manalarında olabileceğini söylüyor. Sonra da Kur'an'da şu namazın cezası yoksa kazası yoksa şekli muğlaksa ve tam olarak tarif edilmemişse bu namazın detayları insanlara bırakılmıştır diyor.²⁴⁹ İsteyen istediği gibi kılabilir, kılmayabilir çok önemli bir şey de değildir diyor. Oysa namaz hadislerinin mütevatir olduğunda şüphe yoktur. Ayrıca Kur'an'da sık sık geçen namazı ikame etmek kavramı da var olan ve bilinen birşeyi iyice ve yerli yerinde yapmayı ifade etmektedir.

Örneğin hicri beşinci yüzyılda yaşayan ve Kur'an sözlüğü yazarlarından olan Abdumelik b. Muhammed es-Seâlibî, (ö. 429/1038) vüçûhu'l-Kur'an'a dair yazmış olduğu bir eserinde 'salat' kelimesinin Kur'an'da toplamda on ayrı manaya geldiğini söylemektedir.

Bu manaları da şu şekilde saymaktadır:

“1. Namaz: Maide Suresi'nin 55. ayetinde geçen “*Onlar ki namazı kılar ve zekâtı verirler.*” Salat kelimesi namaz demektir. Ona göre Kur'an'da zekât kelimesi ile birlikte zikredilen bütün 'salat' kelimeleri namaz anlamına gelir.

2. Mağfiret: Ahzab Suresi'nin 56. ayetinde “*Allah ve melekleri Nebi'ye salat ederler.*” ifadesi geçmektedir. Yine aynı anlamda Ahzab Suresi'nin 43. ayetinde “*Allah size salat eder ve melekler de.*” ifadesi geçmektedir. İşte bu ayetlerde salat mağfiret manasında kullanılmıştır.

3. İstiğfar: Ahzab Suresi'nin 56. ayetinde geçen meleklerin salatı istiğfar manasıdadır.

4. Dua: Tevbe Suresi'nin 103. ayetinde “*Ey Peygamber onlara salat et!*” ifadesi geçmektedir. Yani onlara dua et demektir.

5. Kıraat: İsrâ Suresi'nin 110. ayetinde ise “*Salatını cehri yapma ve gizleme de.*” ifadesi geçmektedir. Burada da salat kıraat anlamındadır.

6. Din: Hud Suresi'nin 87. ayetinde “*Senin salatın mı bize bunları terk etmemizi emrediyor?*” ifadesi geçmektedir. Burada ise salat din anlamındadır.

7. İbadet mekânı (cami, musalla, mescid): Hac Suresi'nin kırkıncı ayetinde “*manastırlar, kiliseler, havralar ve mescidler ki oralarda Allah'ın adı çokça anılır*

²⁴⁹ Eliaçık, a.g.e., 93.

yıkılır giderdi.” ifadesi geçmektedir. Burada ki salavat kelimesi ibadet mekânı anlamına gelmektedir.

8. Cuma namazı: Cuma Suresi 9. ayette geçen “*Cuma günü salat için nida edildiğinde.*” ifadesinde de salat cuma namazı anlamına gelmektedir.

9. İkinci namazı: Maide Suresi’nin 115. ayetinde geçen “*Onları salattan sonra alıkoyarsınız.*” İfadesinde geçen salat kelimesi ise ikinci namazını ifade etmektedir.

10. Cenaze namazı: Tevbe Suresi 84. ayette geçen “*Onlardan ölen hiçbiri için artık salata durma!*” ifadesinde geçen salat kavramı ise cenaze namazını ifade etmektedir.²⁵⁰

Gördüğümüz gibi salatın destek veya teşvik manasına geldiğini görememekteyiz.

6- Hadis karşıtlarının ayetlere bir diğer yaklaşım tarzları ise esbabı nüzulün hepsini reddetmeleridir. O zaman da akla şu soru gelmektedir. Mademki esbabı nüzulün bir önemi yoktur, neden Allah Kur’an’ı tek seferde değil de peyderpey parça parça indirmiştir? Direkt kitap olarak Allah tarafından Peygamber (s.a.v)’in kendisine neden iletilmemiştir?

Kur’an’ın tek seferde indirilmemesinin sebeplerini birçok farklı şekilde izah edebiliriz. Ancak en önemli sebebi Kur’an’ın doğru anlaşılmasının istenilmesidir.²⁵¹ Peygamber (s.a.v)’in her halinin takip edilmesi gerekliliğidir. Örneğin bir olay olduğunda ve o olay üzerine bir ayet nazil olduğunda o ayetin neyi kastettiğini rahatlıkla anlayabiliriz. Çünkü ayetin iniş sebebi, bağlamı ve hangi konuyla ilişkili olduğu rahatlıkla anlaşılmaktadır. Ancak bu iniş sebeplerini yok saydığımız zaman istediğimiz ayete istediğimiz manayı yükleyebilmekteyiz. Nitekim hadis karşıtları da zaten bunu yapabilmek için tüm esbabı nüzulü reddetmektedirler. Esbabı nüzullere ve hadislere itibar ettiğimiz takdirde şimdiye kadar yaptıkları ayet yorumlarının neredeyse tamamı boşa gidecektir. Ehlisünnet itikadında da esbabı nüzul için körü körüne bir bağlılık bulunmamaktadır. Eğer ki rivayet sahih ise o zaman esbabı nüzula itibar edilmektedir. Zaten hadis âlimleri de bütün sahih, zayıf ve mevzu olan hadisleri birbirinden ayırmış hepsini tenkide tabi tutmuş senetlerini tespit etmiştir.

²⁵⁰ Okumuş, Mesut, ‘Semantik ve Analitik Açıdan Kur’an’da ‘Salât’ Kavramı’, *Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2004/2, III, sayı 6, 12-13.

²⁵¹ Soysaldı, Mehmet, *Asırların İdrakine Kur’an Tarihi*, İstanbul, 2015, 70.

7- Hadis karşıtlarından bazılarının bir de ondokuzculuk fikrini savunanlar var ki sırf iddialarını kanıtlamak için Kur'an'a ekleme yapıldığını, yani farkında olmadan Kur'an'ın tahrif edildiğini bile iddia ediyorlar. Ya da farkında olarak bunu yapıyorlar.

Ondokuzculuk fikrini savunanların ilki Rashad Khalife'dir. Sonra onu Edip Yüksel izlemektedir. Son dönemlerde ülkemizde de bu hadis karşıtlığını savunan Kur'an Araştırmaları Grubu'da yine bu fikri de savunmaktadırlar. Edip Yüksel'in 19.org adlı sitesinde de rahatlıkla görebileceğiniz gibi Tevbe Suresi'nin son iki ayeti kendilerinin ondokuz şifresine uymuyor diye Kur'an'dan değildir, demektedirler. Hem Kur'an korunmuştur diyeceksin hem de elimdeki Kur'an'da eklenmiş iki ayet var diyeceksin. İşte bu büyük bir tutarsızlıktan ibarettir. Bu ondokuz fikirlerine delil olarak şu ayeti zikretmektedirler.

عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشَرَ

“Orada on dokuz görevli vardır.”²⁵²

Bu ayeti de her zamanki gibi çarpıtmışlardır. Bu ayetin bir öncesindeki ayet cehennemden bahsetmektedir. Bu ayetteki zamir cehenneme aittir. Bir sonraki ayette cehennem görevlilerinden bahsetmektedir. Bu ayetin manası cehennemdeki görevli sayısının ondokuz olduğudur. Bunların melekler olduğunda bir sonraki ayetten zaten anlamaktayız. Bu konunun şifre ile mucize ile herhangi bir alakası bulunmamaktadır. Kur'an'daki bazı hesaplamalarla ondokuzca anlamlar yüklemeye çalışıyorlar. Daha sonra Tevbe Suresi'nin son iki ayeti bu hesaba uymayınca da bunlar Kur'an'dan değildir diyorlar. Burada çok net olarak şunu söyleyebiliriz. Ya Kur'an korunmamıştır ve ondokuz şifresi vardır ya da Kur'an korunmuştur ve ondokuz şifresi diye birşey yoktur. Bunun üçüncü bir ihtimali bulunmamaktadır. Kur'an'ın orijinali korunmuştur, bu Kur'an ise orijinal değildir demek ise Kur'an'ın hiç korunmadığını söylemektir. Yani elimizdeki Kur'an'ın orijinal olmadığını iddia etmektir. Oysa bu şifreyi Rashad Khalifa bulduysa ondan öncekilerin durumu ne olacaktır? Onlar hangi şifre ile Kur'an'a iman etmeliydiler. Allah Kur'an'ını onlar için neden korumadı? gibi soruları sormaktan kendimizi alıkoyamıyoruz.

Edip Yüksel, bu meseleye İbn Mes'ud'un mushafını ve Ubey b. Ka'b'in mushafını örnek gösteriyor. Onlarda, ekleme çıkarma yapmış diyor. Oysa ya hiç Kur'an tarihini bilmiyor ya da bilmezlikten geliyor. Biz biliyoruz ki birçok sahabinin mushafı

²⁵² Müddessir, 74/30.

bulunmaktaydı. Bazısında Kur'an'ın tamamı bazısında ise Kur'an'ın bir kısmı bazısında Kur'an'la beraber bazı açıklamalarında bulunduğu mushaflar bulunmaktaydı. Kur'an toplandığı zaman ise herkesten elindeki tüm ayetleri getirmelerini ve getirdikleri her ayeti yazarken kendilerine şahit olan, iki şahit de getirmelerini istediler.²⁵³ Böylece hatalı, eksikliklerin veya fazlalıkların olduğu Mushaflardaki o hatalar günümüzdeki Kur'an'a girmemiştir. Bu sahabiler Kur'an'a ekleme veya çıkarma yapmamıştır. O sırada ellerinde o bilgi bulunmamaktadır. Hata yapmışta olabilirler. Ancak Kur'an toplanırken tüm bu hatalar tespit edilmiş ve aynı zamanda bu sahabiler de dâhil tüm sahabiler toplanan ve bugün de elimizde bulunan Mushaf üzere icma ve ittifak etmişlerdir. Yani bu iki sahabe Kur'an'ın toplanmasından sonra bugünkü Edip Yüksel'in yaptığı gibi Kur'an eksiktir veya fazladır gibi bir şey söylememişlerdir. Sadece kendi Mushaflarında kendileri yazarken, eksik veya fazla yazmışlardır. Nitekim bazı sahabelerde sadece bir sure yazılıydı. Şimdi de o sahabeler Kur'an'ın tek bir sure olduğunu iddia etmişler mi diyelim. Tabi ki bu konuyu da çarpıtmıştır.

Kur'an'daki ayetleri yorumlama tarzları bu bahsettiğimiz şekillerdedir. Ayrıca hadisleri de nasıl çarpıttıklarını gördük. Tüm hadisler uydurmadır dedikleri halde birçok yerde hadis bilgisini kendilerine delil olarak kullandıklarını da müşahade etmekteyiz.²⁵⁴

2.4. Günümüz Hadis Karşıtlarının Çelişkileri

2.4.1. Hadis Karşıtlarının Kendi İlkeleri İle Çelişkileri

Hadis karşıtlarının herhangi bir usulü olmadığı için sık sık kendileri ile de çelişmektedirler. Hadislerin hepsi uydurmadır deyip sık sık kendi lehlerinde zannettikleri hadisleri zikretmektedirler. Bunu zikrederken bazısı, hadisi savunanlar bunlara itibar ettikleri için zikrettik, kendimize delil getirmek için değil derken, diğer bir kısmı direkt delil getirmektedir. Hatta bazısının diledikleri hadisin muteber olduğunu söylediği bile olabiliyor. Sadece Kur'an diyen bu hadis karşıtlarının yöntem olarak Kur'an'ı olduğu gibi kabul etmeleri gerekmektedir. Ancak işlerine gelmediği yerde Kur'an ayetlerini manen nasıl tahrif ettiklerini görebiliyoruz. Hatta bazılarının Kur'an ayetlerinin bir kısmını Kur'an'dan saymadıklarını bile görebiliyoruz. Örneğin hadis

²⁵³ Soysaldı, *Kur'an Tarihi*, 166.

²⁵⁴ Ebu Reyeye, a.g.e., 31, "Peygamber (s.a.v) Hz. Ömer'e Kur'an bize yeter dedi. Buharî, K. İ'tisam, 26"; Dorman, a.g.e., 96, "Kur'an'dan başka hidayet kaynağı arayan sapıtmıştır."; Tirmizî, *Sevabul-Kur'an*, 13; Kur'an Araştırmaları Grubu, *Uydurulan Din ve Kur'an'daki Din*, 58, "Peygamber (s.a.v) Kur'an kim dışında bir şey yazmışsa imha etsin." Müslim, *Zühd*, 72.

karşıtlarından Ebu Reyve'yi incelediğimizde hiçbir kritere sahip olmadığını görebiliyoruz. Hadisleri kendisine delil getirmekte ve bunda da birçok çelişkiye düşmektedir. Ebu Reyve'nin iktibaslarında dürüst davranmadığı, rivayetlerde istediği yerleri kırdığı, kelime ekleyip çıkararak manayı kaydıracağı, uydurma hadisleri ehli-sünnet âlimlerinin itibar ettiği hadislermiş gibi göstererek hadis kaynaklarını lekelediği gibi bir sürü yerde ilim ahlak ve etiğinden uzak davrandığı ispat edilmiştir.²⁵⁵ Yine Edip Yüksel'in de Kur'an'da ondokuz şifresini savunarak Tevbe Suresi'nin son iki ayetini Kur'an dışı saydığını görmekteyiz.²⁵⁶ Yine hadis karşıtlarından olan Mustafa İslamoğlu da aynı kitabının bir bölümünde Peygamber (s.a.v)'in görevlerini Nübüvvet, Risalet, Usve Hasene, Tebliğ ve Davet, Ta'lim ve Tebyin diye saymaktadır. Ancak hadislerin ne olduğunu anlatırken Peygamber (s.a.v)'den geldiği kesin olarak bilinemez demektedir. Hadise itibarın şartını Kur'an'a arzetmek olduğunu söylemektedir. Kitabının bir başka yerinde de imanın şartlarını sıralarken kadere imanı saymamaktadır. Sonra kader meselesini ele alırken de bir sürü lehine rivayet zikretmektedir. Oysa Cibril hadisinde kadere iman açıkça geçmesine rağmen²⁵⁷ ona itibar etmemektedir.²⁵⁸ Tabi bu tutum İslamoğlu açısından büyük bir çelişkidir. Çünkü hem Peygamber (s.a.v)'in tebyin görevi var derken aynı zamanda hadislerin ona ait olup olmadığı bilinmemektedir diyor. Peygamber (s.a.v)'in tebyin görevi varsa ve hadisleri itibarsızsa bu durum günümüz şartlarında bize tebyin görevini yapamadığını göstermektedir. Ayrıca Cibril hadisinin Kur'an'la çelişen hiçbir tarafı yokken itibar etmemekte ancak kader ile ilgili başka hadislere dilediği gibi itibar etmektedir.

2.4.2 Hadis Karşıtlığının Kur'an'da ve Dinde Oluşturabileceği Yıkımlar

Hadisleri reddettiğimiz takdirde aşağıdaki fikirleri savunma ihtimalimiz olabilir ve bizi bu fikirlerden alıkoyacak bir şey de bulamamaktayız. Nitekim hadis karşıtları da bu aşağıdaki yorumların tarzı açısından, aynısını yapmaktadırlar. Bu bölümde hadisleri yok sayarak ve hadis karşıtlarının kullandıkları tarzın aynısını kullanarak Kur'an ayetlerinden nasıl hükümler çıkarabileceğimizi inceledik. Ayetlere onların kullandığı mantığı tatbik etmeye çalıştık.

²⁵⁵ Özafşar, Mehmet Emin, Görmez, Mehmet, *Ebu Reyve ve Kitabı Üzerine*, İslami Araştırmalar, V, sayı.1.

²⁵⁶ Yüksel, *Müslüman Din Adamlarına 19 Soru*, 113.

²⁵⁷ Buharî, İman, 1, Müslim, İman, 1.

²⁵⁸ İslamoğlu, Mustafa, *İslam Nedir*, Düşün Yay., İstanbul, 2014, 61-62, 65, 98.

وَأِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِطُوا فِي الْيَتَامَىٰ فَانكِسُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مِمَّنِّي وَتَلْتُمْ وَرُبَاعًا فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَلَّا تَعُولُوا

“Yetimlerin hakkına riayet edemeyeceğinizden korkarsanız, beğendiğiniz kadınlardan ikişer, üçer, dörder nikâhlayın. Haksızlık etmekten korkarsanız tek kadın veya mülkiyetinizde bulunan câriye ile yetinin; bu, adaletten ayrılmamanız için en uygun olanıdır.”²⁵⁹

Hadisleri reddettiğimiz takdirde Buradaki nikâhlayın emri muğlak bir emirdir. Muğlak emrin detayı bilinmemektedir. Nikâh kelimesi cima’ anlamına da gelmektedir. O zaman Buradan şu hükmü çıkarabiliriz: İsteddiğiniz kadınlarla ikişer, üçer, dörder cima’ yani cinsel ilişki yapabilirsiniz. Rızaları önemlidir rızaları olsun yeter. Nikâhtan kastın icab kabul ve şahitler olduğu bilgisi uydurmadır. Nikâhın mahiyetinin ne olduğunu din uydurucularından öğrenecek değiliz. İki kişinin rızası varsa işte bu nikâhtır. Hatta başta dediğimiz gibi nikâhın cima manasını alırsak bir akd değilde sadece rıza ifade ettiğininide göreceğiz. Burada nehyedilen cinsel ilişki grubunun dördü geçmemesidir. Bilinen anlamıyla nikâhsız olması değildir. Aynı zamanda bu grubun az sayıda tutulması da tavsiye edilmektedir. Aralarında anlaşarak yapılan ilişki ise asla zina değildir. Zina para karşılığı olmalıdır. Hadisleri reddettiğimiz takdirde bu yoruma engel olacak bir kaynak bulamamaktayız.

2- إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهْلَ بِهِ لِغَيْرِ اللَّهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

“Allah size yalnızca murdar eti, kanı, domuz etini ve Allah’tan başkasının adına kesilmiş olanı haram kıldı. Ama biri zorda kalırsa, haksızlığa sapmadıkça, sınırı aşmadıkça kendisine günah yoktur. Biliniz ki Allah bağışlayıcıdır, merhametlidir.”²⁶⁰

Kur’an’da sadece bu ayetlerde geçenler haram kılınmıştır. Bunların haricindeki herşey helaldir. Köpek, ayı, yılan, haşere vs. herşeyin eti helaldir. Domuz haramdır. Ancak yağı, kürkü vs. diğer şeyleri helaldir. Bunu belirleyecek olan kişinin kendisidir. Kendi kültürüne göre yiyebilir içebilir. Ayrıca meyte kelimesi tüm murdarları kapsamaktadır. O halde balık da haramdır. Kimse balık yememelidir. Hadisler olmadan böyle bir yorum da yapılabilir ve bu şekilde ne kadar yanlış hükümlere varabileceğimiz görülmektedir.

3- وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ

²⁵⁹ Nisâ, 4/3.

²⁶⁰ Bakara, 2/173.

“Mümin kadınlara gözlerini ve ırzlarını sakınmalarını söyle.”²⁶¹

Bu ayette de kadınların sadece bakmamalarını ve ırzlarını korumaları emredilmektedir. O zaman cinsel ilişki olmadan ve bakmadan dokunmak, sevişmek, öpüşmek helaldir. Bu yorum her ne kadar çirkin gelsede hadis yoksa bu yoruma da bir mani yoktur.

4- الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ

“(Onlar) gayba iman ederler, namazı kılarlar, kendilerine verdiklerimizden hayra harcarlar;”²⁶²

Burada salatı ikame geçer. Salatı ikamenin ne olduğu muğlaktır. Bizce salat insanların birbirini sevmesidir. Başka ayetlerde geçen rükûa eğilenlerle beraber eğilin demek ise saygılı kişilere katılın sizde saygılı olun demektir. Sucud ise saygının zirvesidir ki müminler işte yüzlerindeki o müthiş saygı ifadesiyle tanınırlar. Böylece hadisleri yok sayarsak namazı tamamen kaldırabiliriz.

5- وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جَزَاءً بِمَا كَسَبَا نَكَالًا مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

“Hırsızlık eden erkek ve kadının yaptıklarına karşılık bir ceza, Allah’tan bir ibret olarak ellerini kesin. Allah güçlüdür, hikmet sahibidir.”²⁶³

Bu ayette mutlak olarak hırsızın elini kesin denmektedir. O zaman sakız çalanında elini keseceğiz banka hortumlayanın da. Çünkü Kur’an küçük hırsız büyük hırsız ayırımında bulunmamaktadır. Hırsızlıkta rüş, nisab vs. şartların hiçbiri bulunmamaktadır. Kur’an’da böyle bir şey yok. O zaman tüm hırsızların eli kesilmelidir. Keza hadisler olmadan böyle bir hüküm de verilebilir.

6- إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

“Şüphe yok ki iman edip dünya ve âhiret için yararlı şeyler yapanlar, namaz kılanlar ve zekât verenlerin rableri katında ecirleri vardır; onlara ne korku vardır ne de üzüleceklerdir.”²⁶⁴

Bu ayette zekât geçer ama zekâtın ne olduğu ne kadar olduğu geçmez. Yani zekât ifadesi de muğlaktır. O zaman herkes içinden geldiği gibi zekât vermelidir. Zaten içinden gelmeden verdiği malın kimseye faydası olmayacaktır. İstemedi zekât verenler dinden soğuyacak ve fakirlerden nefret etmeye başlayacaktır. Ondan dolayı

²⁶¹ Nur, 24/31.

²⁶² Bakara, 2/3.

²⁶³ Mâide, 5/38.

²⁶⁴ Bakara, 2/277.

zekâtın miktarını da hakikatini de kişinin kendisi belirleyecektir. Dilediği kadarını verecektir. Vermediği takdirde de kendisine bir ceza verilmesine dair bir ayet geçmemektedir. Hadisler olmadan böyle bir hükme de ulaşabiliriz.

7- وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

*“Müminlerin erkekleri de kadınları da birbirlerinin velileridir; iyiliği teşvik eder, kötülükten alıkoyarlar, namazı kılarlar, zekâtı verirler, Allah ve resulüne itaat ederler. İşte onları Allah merhametiyle kuşatacaktır. Kuşkusuz Allah mutlak güç ve hikmet sahibidir.”*²⁶⁵

Bu ayette mümin kadınların ve erkeklerin birbirlerinin dostu olduğu söylenmektedir. O halde herkes bir diğerrinin karısıyla, kızıyla, kızkardeşiyle dost olabilir beraber dolaşabilir. Tokalaşabilirler, şakalaşabilirler, öpüşebilirler. Bunların haram olduğunu söyleyen bir ayet yoktur. Bunlar hep hadisçilerin uydurmalarıdır. Biz uydurulan dine değil indirilen dine tabiyiz. Cinsiyetçi ve kadın erkek ayrımı yapan bir dinin bizim dinimizle alakası yoktur. Kadına da erkeğe de özgürlük tanıyan din hak dindir. Ne demek iki mümin, sırf cinsiyetleri farklı diye dost ve arkadaş olamayacak. İslam dini rahmet dinidir. Rahmet dininde ayrımcılık olmaz.

8- İslam dinin de eşcinsellik sadece erkeklere haramdır. Çünkü Lut Kavmi ile ilgili tüm ayetlerde konu erkeklerle ilgilidir. O zaman kadınların eşcinsel olmasında bir beis yoktur. Kadınların eşcinselliği haramdır diye bir ifade Kur’an’da yoktur.

9- Müzik, dans, heykelcilik vs. tüm sanatlar elbette ki helaldir. Bunların haram olduğunu söyleyen herhangi bir ayet yoktur.

10- Bütün müşrikleri öldürmeliyiz. Çünkü Kur’an’da Tevbe Suresi’nin 5. ayetinde öyle geçmektedir.

Bu son bölümde zikrettiğimiz yorumların ne kadar abartılı ve imkânsız olduğunu görmekteyiz. Ancak hadisleri reddetmek bu yorumlara bile kapıyı açmaktadır. Çünkü bu ifadelerin Kur’an’da detayı bulunmamaktadır. Hadisler de devre dışı kaldığı zaman, isteyen istediği manayı vererek inanılması zor bir din ortaya çıkartmaktadır. Hadis karşıtları da bahsettiğimiz bu hükümlerin bazısını savunmaktadırlar. Onların savunmadığı diğer zikrettiğimiz hükümlere ulaşmak için ise onların mantığının aynısını kullanmaya çalıştık.

²⁶⁵ Tevbe, 9/71.

DEĞERLENDİRME

Hadis karşıtlarının iki meseleye bakış açıları önemli farklılıklar arz etmektedir. Yani anlayışlarının diğer Müslümanlardan asıl ayrıştığı iki yaklaşım tarzı vardır. Bunlar hadise yaklaşım tarzları ve bu yaklaşımlarından doğan Kur'an'a yaklaşım tarzları. Hadisler hakkında, hiçbirine güvenilemez, dinde kaynaklık teşkil edemezler, uydurma hikâyelerden ibarettirler ve dindeki bütün kötülüklerin kaynağıdır diye düşünmektedirler. Hadislere itibar etmeyi, Kur'an'a başka bir kitabı ortak koşmak olarak görmekteler ve bunu yapanların da müşrik olduklarını ifade etmektedirler. Hadislerin yazılmadığını, Peygamber (s.a.v)'in ve sahabilerin hadislerin yazılmasına karşı olduklarını, hadislerin dönemin siyasi güçleri tarafından yazdırıldığını ve bazı âlimlerin de hadis karşıtı olduklarını iddia etmektedirler. Ayrıca hadislerin hem kendi aralarında hem de Kur'an'la çeliştiklerini iddia etmektedirler. Biz de bu iddiaların asılsız olduğunu, hadis karşıtlarının ayetleri ve hadisleri çarpıttıklarını göstermeye çalıştık.

İkinci farklı yaklaşım tarzlarının ise Kur'an hakkında olduğunu gördük. Kur'an hakkında da Kur'an herşeyin açıklaması için yeterlidir, tefsire ihtiyacı yoktur, Kur'an'daki herşey detaylıdır, Kur'an'da var olan dindendir ama olmayan herşey din dışıdır, herkes Kur'an'dan anlayabilir ve hüküm çıkarabilir, detayı olmayan herşey hakkında özgür bırakılmışızdır gibi anlayışlara sahiptirler. Ancak böyle bir anlayışa sahip olan kimsenin Kur'an'ın anlaşılması için hiç çaba sarfetmemesi gerekirdi. Çünkü onlara göre Kur'an zaten apaçıktır. Kur'an'ın hükümlerini olduğu gibi kabul etmeleri gerekirdi çünkü onlara göre din Kur'an'dan ibarettir. Oysa Kur'an'daki hükümlere keyfi olarak inanılmaz yorumlar getirdiklerini de görmekteyiz. Aynı zamanda Kur'an'ın açık açık haram kıldığı şeyi demogojik ifadelerle helal kılmaya çalışmaktadırlar. Hatta bazı hadis karşıtları sırf kendi teorilerine uymuyor diye Kur'an'dan olan bazı ayetlerin Kur'an'a ekleme olduğunu bile iddia etmektedirler. Sadece Kur'an korunmuştur, diyeceksiniz ve aynı zamanda Kur'an'da bulunan bu iki ayet Kur'an'dan değildir diyeceksiniz. Bu da tamamen tutarsızlıktan ibarettir.

Bu iki farklı anlayışla oluşan ve tam anlamıyla tutarsız bir anlayışı meydana getiren bu yaklaşımların Kur'an ayetlerini yorumlarken de ne kadar tutarsız sonuçlar doğurduğunu gördük. Diledikleri yerlerde sözlüğe atıfta bulunurlarken, diledikleri yerlerde sözlükten tamamen bağımsız, hiçbir zaman kullanılmamış anlamları Kur'an'a

yüklemektedirler. İşlerine geldiğinde ayetin siyak ve sibakından örnek gösterirken, işlerine gelmediğinde ise siyak sibakı görmezden gelmektedirler. Kur'an'da işlerine yarar gibi görünen ayetlerin tamamlayıcısı olan başka ayetleri, işlerine gelmediğinde yine görmezden gelmektedirler. Parçacı bir yaklaşımla ayeti, muradının tamamen dışına çıkarmaktadırlar. Ancak başka yerlerde sırf istedikleri kelimeye istedikleri manayı verebilmek için başka ayetlerdeki aynı kelimenin başka anlamlarını bile kullanmaktadırlar. Ayetleri yorumlarken de hiçbir usule sahip olmadıklarını görmekteyiz. Yani kısaca hadis karşıtlarının objektif ve bilimsel bir yaklaşıma sahip olmadıklarını, tarihlerinden de rahatlıkla anlaşılacağı gibi yerli fikirler de olmadıklarını görüyoruz. Çünkü hadis karşıtlığı akımı bilimsel ve objektif bir akım olsaydı, iddialarında hadisten kırpmaya, eksiltmeye arttırma yapmazlardı. Aslında sahip oldukları siyasi ve ideolojik fikirlerini İslam'a mal etmeye çalıştıklarını görmekteyiz. Hadislerin bu çalışmalarına engel olduğunu gördüklerinde ise hadisleri red yoluna gitmişlerdir. Yaşamak istedikleri hayatı, diğer insanlara İslam dini olarak sunmaktadırlar. Çünkü ayetleri yorumlarken batı değerlerinin hoş görmeyeceği herşeye saldırdıklarını görüyoruz. Nihayetinde bu çalışmalarında İslam âleminde başarılı olmaları takdirinde, Kur'an'ın da korunmadığı iddiası ile ya dinin tamamen yok olmasına ya da batılı Hristiyanlar gibi dinin sadece adının olduğu bir hal almasına sebep olacaklardır.

SONUÇ

Hadis karşıtlığını kaynaklarda ilk olarak İmam Şafii'nin döneminde yani hicri ikinci asırda görmekteyiz. Daha sonra hiçbir yerde kendilerine rastlamamaktayız. Ta ki binsekizyüzellili yıllara gelinceye kadar. Bu yıllarda İngiliz sömürsünde bulunan İslam topraklarında yeniden ortaya çıkmıştır. Hindistan'da ortaya çıkmış ve eşzamanlı olarak Mısır'da da çalışmalarına başlamışlardır. Ancak hiçbir yerde etkili olamamışlardır. Son dönemlerde ise dünyanın birçok ülkesinde çalışma yapmaktadırlar. Aynı zamanda Türkiye'de de çalışmaları sürmektedir.

Hadis karşıtları hadislerin yazılmadığını, korunmadığını, uydurma sözlerden ibaret olduğunu iddia etmektedirler. Bu iddiaları ile tüm geleneği reddetmektedirler. Çünkü şimdiye kadar var olan İslam geleneği hadislere dayanmaktadır. Bu iddialarını hadislerin Kur'an'la çelişik olduğunu ve kendi aralarında da çelişik olduklarını ispatlamaya çalışarak delillendirmeye çalışmaktadırlar. Çağ dışı veya akıl dışı gördükleri tüm İslami hükümleri kaldırmaya çalışmaktadırlar. Bu hükümlerin kaynağı hadis ise direkt reddederek o hükmü kaldırırılar. Kaynak Kur'an ancak bir rivayet ile Kur'an'ın o anlamı ifade ettiği biliniyorsa o anlamın kaynağı hadis olduğu için yine direkt reddederler ve ayet bunu kastetmiyor derler. Ancak kaynak sadece Kur'an ise ve zahirinden açık bir hüküm anlaşılıyorsa o zaman da o ayeti zahir manasından koparıp çağa uygun bir mana vermektedirler. Oysa bu yaptıklarının ne kadar büyük çelişiklere yol açabildiğini görmezden gelmektedirler.

Hadisleri red, Kur'an'ı reddi de beraberinde getirecektir. Bu takdirde de İslam dini diye bir din olmamış olacaktır. Kur'an'ın indirildiği andan itibaren yazıldığını da bize bildiren yine hadislerdir. Aynı şekilde Kur'an'ın kıraati de yine raviler tarafından bize ulaşmıştır. On dört ayrı mütevatir kıraat bulunmakta ve bu kıraatlar arasında kelime farklılıkları dahi bulunmaktadır. Aynı şekilde Kur'an'ı yazanlar da bu raviler olduğu gibi Kur'an'ın yazıldığı bilgisini verenler de bu ravilerdir. Bu raviler yalancıdır dersek, yalancılıkla itham ettiğimiz bu ravilerin bildirmiş olduğu "Kur'an indirildiği andan itibaren yazılmıştır." haberinin doğruluğunu nasıl iddia edebiliriz? Yani bu yaklaşım, "şu yalancı adamlardan duydum ki Kur'an yazılmıştır" demekle aynı anlama gelmektedir. İtibarsızlaştırdığımız kişilerin bize verdiği bilgiye itibar etmiş olacağız. Ya İslam dini diye bir din yoktur demeliyiz ya da İslam'ın kaynağı Kur'an ve Hadislerdir demeliyiz. Aksi yaklaşımlar ise tutarsız olacaktır. İşte hadis karşıtları tam da bu

tutarsızlığın içindedirler. Hadisler yazılmış ve korunmuştur. Hatta öyle korunmuştur ki özenle hadis uydurmaya çalışılmış olunmasına rağmen uydurulmuş hadisler, zayıf hadisler, hasen hadisler, sahih hadisler ve mütevatir hadislerin hepsi birbirinden ayırt edilmiştir. Hadisler hakkında ihtilaf olsa da herbir hadis üzerinde tartışılmış ve bir kategoriye dâhil edilmiştir. Müçtehitler bu ayrımlara göre hüküm vermişlerdir. Hadisler Allah'ın Peygamber (s.a.v)'e verdiği görevin Peygamber (s.a.v) tarafından hakkıyla yapıldığının kanıtıdır. Hadisler Kur'an'ın hem manen hem de lafzen korunduğunun göstergesidir.

Kur'an dinin genel esasları açısından apaçıktır. Bir insanın iman etmesi için yeterli bir kitaptır. Ancak onu yanlış anlaşılmalardan hadisler korumaktadır. Bu Kur'an'ın değerini eksilten noksan bir özellik değil, aksine Allah'ın görev taksimine uygun olarak onu hadislerle tefsir etmesi özelliğidir. Yani Kur'an'ı bir metin olarak düşündüğümüzde, hadisler de o metnin şerhi olacaklardır. Hadisler (hüküm bildiren hadisler) de vahiydir. Hadisler ile ilgili yapılmış çalışmalar ise takdire şayandır. Aslında şu muazzam emek bile hadislerin Allah tarafından korunduğunun delilidir. Çünkü dünya tarihinde başka bir dinde böyle bir çalışma olmadığı gibi, bir daha olması da imkânsızdır. Hadissiz Kur'an yorumlarının ne denli çarpıtılabildiğini de gördük. Hatta daha ne hallere gelebileceklerine dair de birkaç örnek verdik.

Sonuç olarak hadis karşıtlığının, hadisleri reddederek Kur'an'a kendi dilediği manayı verme çabası olduğunu düşünmekteyiz. Aynı zamanda hadis karşıtlığı şimdiye kadar varolan ve bilinen İslam dinin tamamen dışında bir inanış biçimidir.

BİBLİYOGRAFYA

- Ahmed b. Hanbel, **Müsnedü'l-İmam Ahmed b. Hanbel**, Müessesetü'l-Kurtuba, Kahire, ts.
- Alusî, Seyyid Mahmud Şükrü, **Ruhu'l-Meani**, Daru İhyai Turasi'l-Arabiyye, Beyrut, trs.
- Beğavî, Ebu Muhammed Hüseyin Bin Mes'ud, **Mealimu't-Tenzil**, Daru't-Tayyibe, Riyad, 1989.
- Dayyif, Şevki, vd., **El-Mu'cemu'l-Vasit**, Mektebetu Şuruki'd-Devliyye, Kahire, 2004.
- Dorman, Emre, **Allah'a Öğretilen Din**, İstanbul Yayınevi, İstanbul, 2016.
- Dusukî, Mustafa Muhammed Arafa, **Haşiyetü'd-Dusuki Ala Muğni Lebib**, Daru's-Salam, 2005.
- Ebu Davut, Süleyman b. El-Eş'as El-Ezdi, **Sünenü Ebi Davut**, Daru'r-Risaleti'l-Alemiyye, 2009.
- Ebu Hayyan El-Endülüsî, Muhammed Bin Yusuf, **El-Bahru'l-Muhit**, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1993.
- Ebu'l-Hüseyin, Müslim b. Haccac, **El-Camiu's-Sahih**, Beytü'l-Efkari'd-Devliyye, Riyad, 1998.
- Ebu Reyve, Mahmud, **Muhammedi Sünnetin Aydınlatılması**, (çev. Muharrem Tan), Yöneliş Yayınevi, İstanbul, 1988.
- Ebu's-Suud, Muhammed Bin Muhammed El-Amadi, **İrşadu Akli's-Selim İla Mezaya Kur'an'il-Kerim**, Daru İhyai Turasi'l-Arabi, Beyrut, trs.
- Efendioğlu, Mehmet, **“Sahih”, DİA**, TDV Yay., İstanbul, 2008.
- El-Buhârî, Ebû Abdullâh Muhammed b. İsmâîl, **El-Câmiu's-Sahih**, Daru Tavki'n-Necat, trs.
- El-Hevarî, Hud Bin Muhakkem, **Tefsiru Kitabillahi'l-Aziz**, Daru'l-Garbi'l-İslami, Beyrut, 1990.
- Eliaçık, R. İhsan, **Çağdaş Dünyada İslam**, İnşa Yay., 2017.
- El-Üseymin, Muhammed Bin Salih, **Tefsiru'l-Kur'ani'l-Kerim Suretu'l-Ahzab**, Müessesetü Şeyh Muhammed Bin Salih, Kasim, 2015, 249.
- Es-Sa'dî, Abdurrahman Bin Nasır, **Teysiru'l-Kerimi'r-Rahman Fi Tefsiri Kelami'l-Mennan**, Daru İbni'l-Cevzi, Demmam, trs.
- Et-Tillevî, Muhammed Bedreddin, **Ebdeu'l-Beyan**, Kahraman Yay., 2010.

- Et-Tirmizî, Ebu İsa Muhammed b. İsa, **El-Camiü'l-Kebir**, Daru'l-Ğarbi'l-İslami, 1996.
- Görmez, Mehmet, **Hadis İlminin Temel Meseleleri**, Otto Yay., Ankara, 2014.
- Gürkan, Salime Leyla, "**Talkın**", **DİA**, TDV Yay., İstanbul, 1988.
- Hamidullah, Muhammed, **Muhtasar Hadis Tarihi**, Beyan Yay., İstanbul, 2013.
- Hatip, Muhammed Şirbini, **Muğni'l-Muhtac İla Marifeti Meani'l-Minhac**, Eser Neşriyat, İstanbul, 1958.
- Itr, Nureddin, **Menhecü'n-Nakd fi Ulumi'l-Hadis**, Daru'l-Fikr, 1988.
- İbn Manzur, Ebü'l-Fazl Cemâlüddîn Muhammed b. Mükerrrem, **Lisanu'l-Arab**, Daru's-Sadır, Beyrut, trs.
- İbn Mace, Ebu Abdillâh Muhammed Bin Yezid, **Sünen**, Daru'l-Cil, Beyrut, 1998.
- İslamoğlu, Mustafa, **İslam Nedir**, Düşün Yay., İstanbul, 2014.
- Karaman, Hayrettin, Çağrıcı, Mustafa, Dönmez, İbrahim Kâfi, Gümüş, Sadrettin, **Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir**, TDİV, Ankara, 2007.
- Kattan, Menna', **Mebahisu Fi Ulumi'l-Kur'an**, Müessesetü'r-Risale, 2015.
- Kırbaçoğlu, M. Hayri, **İslam Düşüncesinde Sünnet**, Ankara Okulu Yay., Ankara, 2017.
- Koçyiğit, Talat, **Hadis Tarihi**, TDV Yay., Ankara, 2012.
-**Hadis Usulü**, AÜİFY, Ankara, 1967, 15.
- Kur'an Araştırmaları Grubu, **İmam-ı Azam Ebu Hanife ve Düşünce Sistemi**, Kurav Yay., Bursa, 2003.
-**Uydurulan Din ve Kur'an'daki Din**, İstanbul Yayınevi, İstanbul, 2016.
- Kurtubî, Muhammed b. Ahmed b. Ebî Bekr el-Ferec el-Kurtubî, **el-Câmî li Ahkâmi'l-Kur'ân**, XIV, Kahire, 1953.
- Mecmeu'l-Lugati'l-Arabiyye, **El-Mu'cemü'l-Veciz**, Vizaretü't-Terbiyeti ve't-Te'lim, Kahire, 1994.
- Mustafa El-Koçi, Muhammed Bin Muslihiddin, **Haşiyetu Şeyhzade Ala Tefsiri Kadi'l-Beydavi, Hakikat Kitapevi**, İstanbul, 1998.
- Okumuş, Mesut, **Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 2004/2, III, sayı 6.
- Osmani, Muhammed Taki, **Sünnetin Değeri ve Bağlayıcılığı**, (çev. Mehmet Özşenel), İFAV, 2017.
- Özaşar, Mehmet Emin, Görmez, Mehmet, **Ebu Reyve ve Kitabı Üzerine**, İslami Araştırmalar, V, sayı.1.
- Öztürk, Yaşar Nuri, **Cevap Veriyorum**, Yeni Boyut Yay., İstanbul, 2001.
-**Kur'an'daki İslam**, Yeni Boyut Yayınları, İstanbul, 2000.

- Razî, Muhammed Fahrettin Bin Diyaüddin Ömer, **Mefatihü'l-Gayb**, Daru'l-Fikr, Beyrut, 1981.
- Rıza, Muhammed Reşit, Tefsirü'l-Menar, Daru'l-Menar, Kahire, 1947.
- Rifaî, Muhammed Nesip, **Tefsiru'l-Aliyyü'l-Kebir Li İhtisari Tefsiri İbni Kesir**, Mektebetü'l-Mearif, Riyad, trs.
- Sabûnî, Muhammed Ali, **Et-Tefsiru'l-Vadihu'l-Müeyesser**, El-Mektebetü'l-Asriyye, Beyrut, 2016.
-**Revaiu'l-Beyan Fi Tefsiri Ayati'l-Ahkam**, Mektebetü'l-Asriyye, Beyrut, 2015.
-**Safvetu't-Tefasir**, El-Mektebetü'l-Asriyye, Beyrut, 2014.
- Sancaklı, Saffet, **Hadis İnkarcılığı**, Rağbet Yay., İstanbul, 2017.
- Shehzada, Kashîf Ahmed, **Dinin Kaynağı Olarak Kur'an Yeter mi?**, (çev. Afşin Bilgili), İstanbul Yayınevi, İstanbul, 2017.
- Siracuddin, Abdullah, **Şerhu'l-Menzumeti'l-Beykuniyye**, Daru'l-Felah, Halep, 2009.
- Soysaldı, Mehmet, **Asırların İdrakine Kur'an Tarihi**, İstanbul, 2015.
- Soysaldı, Mehmet, **Kur'an-ı Kerim'e Göre Hz. Muhammed (s.a.v)**, 2.baskı, İstanbul, 2017.
- Suyutî, Celaluddin, **El-İtkan Fi Ulumil-Kur'an**, Daru'l-Fikir, Beyrut, 2012.
- Şafî, Muhammed Bin İdris, **El-Üm**, Darü'l-Vefa, El-Mansura, 2001.
-**Er-Risale**, Daru'n-Nefais, Beyrut, 2010.
- Şimşek, M.Sait, **Günümüz Tefsir Problemleri**, Kitap Dünyası Yay., İstanbul, 2014.
- Taberî, Ebu Ca'fer Muhammed Bin Cerir, **Camiü'l-Beyan An Te'vili Ayi'l-Kur'an**, Mektebetü İbni Teymiye, Kahire, trs.
- Tahhan, Mahmud, **Yeni Hadis Usulü**, Rağbet Yay., (çev. Cemal Ağırman), İstanbul, 2010.
- Üçok, Bahriye, **İslam Tarihi**, A.Ü.İ.F.Y., Ankara, 1968.
- Yüksel, Edip, **İslami Reform İçin Manifesto**, Ozan Yayıncılık, İstanbul, 2016.
-**Müslüman Din Adamlarına 19 Soru**, Ozan Yayıncılık, İstanbul, 2014.
-**Türkçe Kur'an Çevirilerindeki Hatalar**, Ozan Yayıncılık, 2007.
- Zemahşerî, Mahmud Bin Ömer, **El-Keşşaf An Hakaiki't-Tenzil Ve Uyuni'l-Ekavili Fi Vucuhi't-Te'vil**, Mektebetü'l-Ubeykan, Riyad, 1998.
- Zeydan, Abdulkerim ve Davud Abdullah, Abdulkahhar, **Ulumu'l-Hadis**, Risaletü'n-Naşirun, Dimeşk, 2013.

Zeydan, Abdulkerim, **El-Veciz Fi Usuli'l-Fıkh**, Risaletu'n-Naşirun, Beyrut, 2015.

Zühaylí, Vehbe, **El-Veciz Fi Usuli'l-Fıkh**, Daru'l-Fikri'l-Muasır, Beyrut, 1999.

EKLER**Ek 1. Orijinallik Raporu**

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Abdulkerim YİĞİT
Öğrenci Numarası	152212104
Enstitü Anabilim Dalı	Temel İslam Bilimleri
Programı	Tefsir
Danışmanının Unvanı, Adı-Soyadı	Prof.Dr. H. Mehmet SOYSALDI
Tez Başlığı (Türkçe)	Güntümüz Hadis Karşıtlarının Kur'an'a Yaklaşım Tarzları

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 79 sayfalık kısmına ilişkin, 08/08/2018 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezin benzerlik oranı % 18 dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç/dâhil
- 4- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Yukarıda bilgileri verilen öğrencinin doktora tezi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından belirlenen azami benzerlik oranlarını aşmadığını ve tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygularıyla arz ederim.

Prof.Dr. H. Mehmet SOYSALDI

Prof.Dr. Erkan YAR
Anabilim Dalı Başkanı

Lisansüstü tezler, savunma öncesinde **intihal program raporu** ile birlikte enstitüye teslim edilir.

İntihal raporu ile ilgili olarak etik kurallar dâhilindeki benzerlik oranları ilgili Enstitü Yönetim Kurulu tarafından belirlenir. (Enstitü Yönetim Kurulu tarafından tezin, intihal kapsamı dışında değerlendirilmesi için TURNITIN'den alınan raporda "benzerlik oranı"nın, "alıntılar hariç" en fazla %10, "alıntılar dâhil" % 30'u geçmemesi şeklinde kabul edilmiştir).

ÖZGEÇMİŞ

1990 Yılında Diyarbakır'ın Kocaköy ilçesinde doğdum. Kocaköy İlköğretim Okulu'nu ve Kocaköy Lisesi'ni bitirdim. 2008 yılında Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Orta Öğretim Matematik Öğretmenliği bölümünü kazandım. 2013 yılında mezun oldum. Bu arada medrese eğitimimi de bitirdim. İlahiyat Önlisans programını da bu arada bitirdim. 2012 yılında Diyanet İşleri Başkanlığının İmam Hatip kadrosuna atandım. 2013 yılında Dikey Geçiş Sınavı ile Ankara Üniversitesi İlahiyat Lisans Tamamlama programını kazandım. 2015 yılında mezun oldum. 2016 yılında Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Tefsir Programı Tezli Yüksek Lisans'a başladım ve eğitimime devam etmekteyim. Medrese, ilahiyat ve kıraat eğitimini bitirdikten sonra gönüllü olarak çeşitli Kur'an kurslarında arapça, kıraat, tefsir, hadis, fıkıh ve usul dersleri vermekteyim. Aynı zamanda Arapça ders verilen bazı Kur'an kurslarının ders programı işleyişi ve yönetimlerini sağlamaktayım.